

Kronika życia literackiego w PRL 1963

Oprac. Janusz Stradecki

Digitalizacja przeprowadzona w ramach zadania „Cyfrowe zasoby dokumentacji literatury polskiej w wolnym dostępie” realizowanego przez Fundację Akademia Humanistyczna w partnerstwie z Instytutem Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk i Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

**Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.**

1 9 6 3

opracował

Janusz Stradecki

1963

STYCZEŃ

- 2 "Dokąd zmierza świat?" - ankieta "Przeglądu kulturalnego". Redakcja zwróciła się do grona naukowców, artystów i polityków z propozycją sformułowania diagnoz dotyczących aktualnych przeobrażeń i najbliższej przyszłości świata. Cykl wypowiedzi rozpoczął artykuł G. Gottesmana pt. Pytania sensu i bezsensu, w którym autor wyjaśnił założenia ankiety. Jej drugim obok formuły "Dokąd zmierza świat?" hasłem była "orientacja wypowiadających się na rezultaty przemian jakich można się spodziewać w otaczającym nas świecie do końca naszego stulecia". W ankiecie wzięli udział: B. Suchodolski - szkicem dotyczącym perspektyw rozwoju kultury i jej tendencji uniwersalistycznych, J. Hurwic - artykułem o szansach rozwojowych cywilizacji w świetle zagadnień demograficznych, W. Sokorski - wypowiedzią na temat kultury masowej, oraz: J. Malecki, L. Manteuffel i J. Aleksandrowicz.

J. ALEKSANDROWICZ: Jutro "medycyny humanistycznej". "Prz. kult.", nr 5. - G. GOTTESMAN: Pytania sensu i bezsensu. "Prz. kult.", nr 1. - J. HURWIC: O minusach cywilizacji. "Prz. kult.", nr 1. - L. MANTEUFFEL: Nauka czy technika. "Prz. kult.", nr 4. - W. SOKORSKI: Kultura masowa i Galileusz. "Prz. kult.", nr 2.

1

- 3 Publiczne zebrania naukowe Instytutu Badań Literackich PAN. W 1963 r. Instytut

Badań Literackich zorganizował w Sali Okrągłego Stołu w Pałacu Staszica w Warszawie następujące publiczne zebrania naukowe:

M. Podraza-Kwiatkowska: Wacław Rolicz-Zieder na tle symbolizmu europejskiego /3 I/, A. Łempicka: Przygoda ideologiczna Stanisława Wyspiańskiego /17 I/, H. Zaworska: Problematyka cywilizacji i techniki w teorii i praktyce futurystów /31 I/, M. R. Mayenowa: Założenia poetyki lingwistycznej /21 II/, R. Przybylski: Chrystoplogia Dostojewskiego /7 III/, A. Brodzka: Pojęcie realizmu w powieści XIX i XX w. /21 III/, S. Treugutt: Mit romantyczny Napoleona /4 IV/, H. Markiewicz: Prawa naukowe w historii literatury /18 IV/, S. Sandler: O metodzie krytycznej Ignacego Matuszewskiego /2 V/, Z. Stefanowska: Fragmenty I części "Dziadów" Mickiewicza /16 V/, S. Żółkiewski: Z problematyki kultury masowej w Polsce po 1945 r. /30 V/, M. Janion i S. Treugutt: Dwugłos o komparatystyce /6 VI/, K. Wyka: Literatura polska w ciągu jednej godziny /20 VI/, H. Markiewicz: Młoda Polska i "izmy" /10 X/, M. Głowiński: Grupa literacka a model poezji - przykład "Skamandra" /24 X/, S. Treugutt: Nowa monografia Słowackiego na tle tradycji /21 XI/, K. Bartoszyński: O amorfizmie gawędy - uwagi na marginesie "Pamiętek Soplicy" /5 XII/, M. Dłuska: Kłopoty z prozą poetycką /19 XII/.

Streszczenia referatów: "Spraw. Wydz. Nauk Społ. PAN", z. 1 s. 76 - 83, z. 2 s. 25 - 35, z. 3/4 s. 52 - 63. 2

3 Nowe władze Oddziałów Związku Literatów Polskich. Nowy zarząd Oddziału ZLP w Olsztynie ukonstytuował się na walnym zebraniu 3 I w składzie: W. Gębik /prezes/, W. Ogrodziński /wiceprezes/, K. Oleksik /sekretarz/, M. Zientara-Malewska /skarbnik/.

Nowy zarząd Oddziału w Krakowie ukonstytuował się 28 I w składzie: S. Otwinowski /prezes/, T. Hołuj, H. Mortkowicz-Olcza-

kowa i J. Kurczab /wiceprezesa/, W. Bodnicki /sekretarz/, T. Nowak /skarbnik/.

Nowy zarząd Oddziału ZLP w Zielonej Górze ukonstytuował się 31 I w składzie: B. Soliński /prezes/, T. Kajan /sekretarz/, E. Wachowiak /skarbnik/, J. Koniusz /członek zarządu/.

Nowy zarząd Oddziału ZLP w Warszawie ukonstytuował się 2 II w składzie: I. Newerly /prezes/, W. Mach, J. Strykowski /wiceprezesa/, H. Auderska /skarbnik/, Z. Bystrzycka /sekretarz/, G. Karski i J. S. Sito /członkowie zarządu/.

Nowy zarząd Oddziału ZLP w Katowicach ukonstytuował się 3 II w składzie: W. Szewczyk /prezes/, A. Wydrzyński /sekretarz/, J. Gałuszka /skarbnik/, J. Pierzchała i J. Ponitycki /członkowie zarządu/.

Nowy zarząd Oddziału ZLP w Gdańsku ukonstytuował się 20 X w składzie: L. Bedkowski /prezes/, B. Fac /wiceprezes/, S. Sierracki /sekretarz/, J. Prępeka /skarbnik/.

Nowy zarząd Oddziału ZLP we Wrocławiu ukonstytuował się 27 X w składzie: Z. Kuślikowski /prezes/, R. Cabaj i T. Lutogniewski /wiceprezesa/, J. Łukasiewicz /sekretarz/, K. Koszutski /skarbnik/.

Nowy zarząd Oddziału ZLP w Opolu ukonstytuował się 28 X w składzie: Z. Bednorz /prezes/, K. Kowalski /wiceprezes/, Z. Zielonka /sekretarz/.

Nowy zarząd Oddziału ZLP w Szczecinie ukonstytuował się 11 XI w składzie: Cz. Czerniawski /prezes/, M. Misiorny /sekretarz/, J. G. Kamiński /skarbnik/, Cz. Kuriata /delegat środowiska koszalińskiego/.

Nowy zarząd Oddziału ZLP w Poznaniu ukonstytuował się 12 XI w składzie: T. Kraszewski /prezes/, G. Górnicki i P. Bystrzycki

/wiceprezesa/, E. Balcerzak i R. Danecki /sekretarze/, K. Byczewska /skarbnik/.

3

[3] Odsłonięcie tablicy pamiątkowej ku czci Andrzeja Struga w Łodzi^w w związku z 25 rocznicą śmierci Struga /przypadającą w dn. 9 XII 1962, por. poz. 193/62 /. Na tablicy z wizerunkiem pisarza umieszczono napis: "Andrzejowi Strugowi, wybitnemu pisarzowi, laureatowi nagrody literackiej miasta, w 25 rocznicę śmierci".

4

3 Wieczór poezji afrykańskiej zorganizowany przez Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Afrykańskiej. Na wieczór złożyły się poezje, opowieści i przysłowia ludów i narodów Afryki w bezpośrednim przekładzie z oryginału lub wybrane z publikacji obcych. Słowo wstępne wygłosił B. Durocher-Kamiński.

5

4 Zmarł w Mogilnie Jan Świerzowicz /ur. 1887/, polonista, tłumacz, autor studiów z literatury angielskiej. /Informacje bio-bibliograficzne podaje P. Grzegorzczak. Rocznik literacki 1963, s. 502 - 503/

| J. Z. [J. Zaleska]. "Ruch liter.", nr 5/6.

6

8 Plan współpracy kulturalnej i naukowej między Polską a ZSRR podpisano w Warszawie. Zwiększono w myśl umowy liczbę miejsc w radzieckich uczelniach dla Polaków. W ZSRR studiowało w 1962 r. 200 polskich studentów, 100 absolwentów polskich uczelni odbywało studia aspiranckie, a 150 pracowników nauki - długoterminowy staż naukowy.

7

10 Premiera sztuki "Fizycy" Friedricha Dür^renmatta w teatrze Dramatycznym w Warszawie. Reż. L. René, scen. E. Starowieyska, muz.

T. Baird, tłum. I. Krzywicka i J. Garewicz. Przedstawienie zaliczono do najlepszych przedstawień roku. Recenzenci zgodnie wskazywali na walory intelektualne sztuki, której problematyka tzw. "atomowa" służy ukazaniu jak "odkrycia wiedzy współczesnej muszą się obrócić przeciwko człowiekowi, który ich dokonał". "Dürenmatt - pisał J. Koenig - nikogo z patrzących nie chce rozgrzeszać, świat musi być poniżony do końca, żeby mógł wreszcie otrzeźwieć". Podkreślano również, że przedstawienie "Fizyków" w teatrze Dramatycznym będące "najciekawszą inscenizacją sezonu", "przejdzie do historii recepcji Dürenmatta w Polsce" /A. Wirth/.

M. CZANERLE. "Teatr", nr 5. - A. GRODZICKI. "Życie Warsz.", nr 23. - Z. JASIŃSKA. "Tyg. powsz.", nr 9. - J. KOENIG: Świat, który wyszedł z formy. "Prz. kult.", nr 8. - Jaszcz [J. A. SZCZEPANSKI]. "Tryb. Ludu", nr 25. - R. SZYDŁOWSKI. "Widnokreśli", nr 3 s. 82 - 83. - A. WIRTH: Fizycy czyli przekreślenie. "Nowa Kult.", nr 5.

8

- 11 Premiera filmu "Jak być kochaną" w Warszawie. Reż.: W. Has, scen. /wg własnego opowiadania/: K. Brandys, zdjęcia: S. Matyjaszkiewicz, muz.: L. M. Kaszycki. Według zgodnej opinii krytyki był to najwybitniejszy film polski 1963 r. 11 V reżyser W. Has otrzymał za film doroczną Nagrodę Artystyczną prasy wrocławskiej. 22 VII wykonawczynie głównej roli B. Kraftówna otrzymała nagrodę II stopnia Ministra Kultury i Sztuki. 1 IX film otrzymał dyplom uznania na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Edynburgu /Wielka Brytania/, a 12 XI zdobył ~~tyż nagrody na raz~~ Grand Prix na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w San Francisco: "Grand Prix" ("Liście wrota"), nagrodę za scenariusz i nagrodę za główną rolę kobiecą B. Kraftówny. ~~za scenariusz~~ Ponadto film reprezentował kinematografię polską na międzynarodowych festiwalach: w Cannes /9 - 23 V/, Cork /Irlandia, 15 - 22 IX/, w Londynie /18 X - 2 XI/ i w Vancouver /Kanada, 28 - 30 XI). <http://rcin.org.pl>

Krytyka podkreślała wysokie walory scenariusza /opartego na opowiadaniu Brandysa/, który stawia poważne pytania natury moralnej, społecznej i historycznej /problemy wolności, miłości, tożsamości własnej, granic poświęcenia, nowego spojrzenia na okupację itd./ i poszukuje na nie odpowiedzi. Z uznaniem pisano o świetnej kreacji Barbary Kraftówny, grającej postać aktorki zawdzięczającej swą popularność banalnemu programowi radiowemu w rodzaju Matysiaków. "Postać ta - pisał B. Michałek - będąca symbolem wewnętrznej równowagi, moralnego porządku, ogólnonarodowym wzorem cnoty, mądrości życiowej i przyzwoitości" okazuje się "ucieleśnieniem wewnętrznego rozbitcia, nieładu i zagubienia. Gdzież jest źródło jej klęski: w niej samej? w ludziach którzy ją otaczali? w mechanizmie historii? w pojawiającej się sprzeczności między moralnością indywidualną a moralnością społeczną? /.../ Oczywiście film nie daje jasnej odpowiedzi na postawione pytania, wiele z nich pozostawia widzowi. Lecz szukając odpowiedzi pokazuje, że niekwestionowane prawa moralne stają się w pewnych sytuacjach nieprzydatne, że dzieje narodu, uporządkowane przez historyków nie są w stanie objaśnić losu indywidualnego człowieka, który przegrywa, chociaż według wszelkiej logiki historycznej i moralnej powinien był wygrać. W tej konfrontacji indywidualnej moralności z obiektywnymi prawami historii jest coś z dramatu bohaterów Popiołu i diamentu. Rzecz warta zastanowienia. Tyle razy mówiło się już i pisało, że ów dramat Polaka, dramat człowieka, który nie umie znaleźć miejsca w historii swego narodu, jest propozycją ubogą intelektualnie, a ponadto wyeksploatowaną przez film, poczynając od Kanału, przez Eroicę, Popiół i diament, Lotną i Zezowate szczęście. To wszystko prawda. Ale okazuje się że kiedy artysta wbrew wszystkiemu sięga znowu do tej "narodowej kadzi", jego utwór nabiera ciała, krwi i wielkiej intensywności uczucio-

wej. Może więc ten rozdział polskiego filmu nie jest jeszcze zamknięty?"

Wszyscy inni krytycy podkreślali z uznaniem duże walory filmu, łącząc go - podobnie jak B. Michałek - z "polską szkołą filmową". "Krytyka filmu - pisał Z. Kałużyński - w swojej bezwzględności zbliża go znowu do Kanału, Popiołu i diamentu, Eroici /.../ Jak być kochaną okazuje się więc myślowym "trzecim ogniwem" w okresie moralnych skutków wojny, przedstawionym w filmie polskim: pierwsze, to była klęska walczących, drugie, to było osobiste fiasco uczuciowe walczących... /"niemożność miłości" u bohaterów Ostatniego dnia lata, Zaduszek/, wreszcie w Jak być kochaną zniszczenie szczęścia kobiety, która stoi z boku z minimalnym programem osobistym /.../ Zdaniem Kałużyńskiego to "ciekawa pozycja filmowej «szkoły polskiej», jakkolwiek bez barykad".

Z uznaniem pisano również o dużej dyscyplinie formalnej filmu, czystości i harmonii formy, oraz o świetnym aktorstwie: "aktorska klasa wykonawcza stawia Jak być kochaną w rzędzie pozycji europejskich" /Z. Kałużyński/. Przyjęto nazywać ten film "łabędzim śpiewem polskiej szkoły filmowej".

K. BRANDYS: Film o paradoksalności losu ludzkiego. Rozm. K. Garbień. "Film", nr 4. - E. BRYLL. "Współcz.", nr 4. - Z. DOLECKI. "Kierunki", nr 5. - K. EBERHARDT: Opowieść o czasie wewnętrznym. "Film", nr 3. - S. GRZELECKI: Ofelia wśród ludzi. "Życie Warsz.", nr 12. - Z. KAŁUŻYŃSKI: Barykada broniona przez jedną kobietę. "Polit.", nr 3. - Z. KLACZYŃSKI: Zwycięstwa i porażki. "Tryb. Ludu", nr 3. - J. KYDRYŃSKI. "Życie liter.", nr 5. - B. MICHAŁEK: Has, Brandys, Kraftówna. "Nowa Kult.", nr 4. - J. PŁAŻEWSKI: O naznaczonej. "Przegł. kult.", nr 1. - K. T. TOEPLITZ: Jak kochać Hasa. "Świat", nr 5.

12 Zmarła w Krakowie Alina Świderska /ur. 1875/, powieściopisarka i tłumaczka. /Informacje bio-bibliograficzne podaje P. Grzegorzczak. "Rocznik literacki" 1963, s. 501 - 502/.

W. BODNICKI. "Życie liter.", nr 3. - P. GRZEGORCZYK. "Tyg. powsz.", nr 4. - J. SMOSARSKI. "Więź", nr 3 s. 105 - 108. - W. ZAKRZEWSKA. "Kierunki", nr 5. 10

14 Posiedzenia Oddziału PAN w Krakowie Komisji Historycznoliterackiej. W 1963 r. komisja odbyła 16 posiedzeń naukowych, na których przedstawiono 16 referatów, m. in. W. Danek: Kraszewski i Walter Scott /14 I/, M. Bobrownicka: Polskie inscenizacje dramatów Karola Czapka /28 I/, J. Maślanka: Zorian Dołęga Chodakowski, jego miejsce w kulturze polskiej i wpływ na polskie piśmiennictwo romantyczne /11 II/, S. Ciesielska-Borkowska: Lope de Vega na przełomie Renesansu i Baroku /25 II/, S. Papée: Leonard Bończa Stępiński /11 III/, T. St. Grabowski: Stefan Wierczyński jako badacz staropolszczyzny i bibliograf /25 III/, L. Eustachiewicz: Kształtowanie się struktur schematycznych w dramacie Młodej Polski /8 IV/, J. K. Zaremba: Tradycja czarnolesska w twórczości W. Potockiego /22 IV/, Z. Ciechanowska: Karol Estreicher jako historyk literatury /27 V/, J. Mayer: Jantaszek z wojny moskiewskiej /1661/. Nieznany utwór polskiej literatury mieszczań-

skiej XVII w. /10 VI/, St. Pigoń: Zielone lata "Ody do młodości" /14 X/, H. Markiewicz: Imiona Młodej Polski /28 X/, W. Kubacki: Irydion /11 XI/, J. Nowakowski: Uwagi o konstrukcji czasu i przestrzeni w "Nocy listopadowej" /25 XI/, J. Korpała: Nieznana rozprawa historiozoficzna Karola Balińskiego z ostatnich lat jego życia /9 XII/.

Streszczenia referatów: „Sprawozdania z posiedzeń Komisji PAN. Oddział w Krakowie. Kr. 1963 - 1964.

11

16 Zmarła w Krakowie Stefania Łobaczewska /ur. 1888/, muzykolog, badaczka zagadnień dziejowego rozwoju muzyki.

12

19 Dyskusja o problemach współpracy kulturalnej krajów socjalistycznych. Czasopismo "Polityka" opublikowało wyniki ankiety przeprowadzonej przez czechosłowacki miesięcznik społeczno-literacki "Plamen" na temat współpracy kulturalnej krajów socjalistycznych /1. Co sądzi pan o dotychczasowym stanie i formach współpracy kulturalnej między krajami socjalistycznymi? 2. Co zaproponowałby pan na przyszłość aby polepszyć tę współpracę?/. W ankiecie wzięli również udział naukowcy polscy, m. in. T. Kotarbiński, S. Żółkiewski, pisarze - J. Putrament, S. Kisielewski, B. Czeszko, S. Grochowiak, reżyserzy filmowi, m. in. S. Różewicz. Większość wypowiedzi akcentowała konieczność intensyfikacji akcji przekładowej, potrzebę szybszego docierania do nowych zjawisk artystycznych oraz uwzględnienia w wymianie również dzieł dyskusyjnych. Wskazywano na pożytek organizowania wymiennych wystaw /plastyka/, wspólnych zjazdów i dyskusji pisarzy i krytyków, celowość inicjatywy czegoś w rodzaju "wspólnego rynku" czytelniczego oraz uregulowania spraw organizacyjnych, prawnych i finan-

sowych wymiany literackiej.

M. F. FRAKOWSKI: Naukowcy i artyści łączcie się! [omówienie ankiety oraz wypowiedzi: B. Czeszko, S. Grochowiak, S. Kisielewski, J. Putrament, J. Zawieyski, S. Żółkiewski]. "Polityka", nr 3. - Naukowcy i pisarze łączcie się! [wypowiedzi: W. Tiendriakowa, J. Bondariewa, A. Seghers, w oprac. H. Z. /H. Zdanowski/]. "Polityka", nr 7. - Naukowcy i pisarze łączcie się! [wypowiedzi: B. Polewoja, W. Aksjonowa, W. Chanczewa, W. Joho, J. Spitzer, w oprac. W. Rut. /W. Rutkiewiczza/]. - Wnioski z ankiety [List otwarty redakcji czasopisma "Plamen" i "Slovenskich Pohľadov" do kierownictw związków pisarzy ośmiu europejskich krajów socjalistycznych]. "Polityka", nr 24. - J. Hajek [wywiad z redaktorem czasopisma "Plamen" przepr. przez A. Krupińską]. "Życie Warsz.", nr 38.

13

20 "W y b i e r a m y k s i ą ż k ę 1 9 6 2 r o k u" - p l e b i s c y t c z y t e l n i k ó w "K u r i e r a P o l s k i e g o". Największą liczbę głosów /906 spośród 7 884/ i tytuł "Książki 1962 roku" uzyskała powieść J. Iwaszkiewicza Sława i chwała, której tom trzeci ukazał się w grudniu 1962 r. /por. poz. ¹⁹¹/₆₂ /. Na drugim miejscu znalazła się Wrześniowa noc J. Parandowskiego, na trzecim Siedem polskich grzechów głównych Z. Załuskiego.

14

21 Z m a r ł w W a r s z a w i e S t a n i s ł a w G r z e s i u k /ur. 1918/, literat i działacz społeczny. /Informacje bio-bibliograficzne podaje P. Grzegorzczak. Rocznik literacki 1963, s. 492 - 493/

15

22 S e t n a r o c z n i c a p o w s t a n i a s t y c z n i o w e g o. Obchody rocznicy zainaugurowała 19 I konferencja IBL PAN poświęcona zagadnieniom powstania styczniowego w historii

ROKOWSKI.
adub i i Telewizja,
1. - "Stolica",
5.

literatury. Na konferencji zarysowały się dwa kierunki zainteresowań historycznoliterackich, reprezentowane przez dwie grupy referatów. Pierwsza grupa referatów zajmowała się próbą odcyfrowania tych tendencji kulturalnych i literackich, które złożyły się na genezę powstania 1863 r. O tych sprawach traktowały referaty: Z. Stefanowskiej: Norwida spór o powstanie oraz M. Janion: Zmierzch romantyzmu. Druga grupa referatów zmierzała do naświetlenia inspiratorskiej roli powstania styczniowego w rozwoju późniejszej prozy realistycznej. Należały do niej referaty: M. Żmigrodzkiej: Z problematyki powstania styczniowego w twórczości Orzeszkowej, H. Markiewicza: Stefana Żeromskiego słowo o roku 1863 i S. Sandlera: Perspektywy "Ojców naszych" Andrzeja Struga. W dyskusji, w której brali również udział historycy, zajmowano się problematyką referatów oraz zagadnieniami ogólnymi, jak np. problemem tzw. "realizmu historycznego" itp. Ponadto podnoszono wzajemne pożytki płynące z konfrontacji na sesji badań historycznoliterackich z historycznymi /m. in. Markiewicz i Żmigrodzka powoływali się w swoich referatach na wyniki badań historycznych S. Kieniewicza/. Przede wszystkim jednak dyskusja potwierdziła zasadniczą tezę referatów o doniosłości inspiracji powstańczej dla rozwoju literatury. Była to druga ważna konsekwencja powstania obok tej, o której powiedział na sesji S. Kieniewicz: "W perspektywie stulecia najlepiej dostrzegamy, jakie owoce w świadomości narodowej przyniosło powstanie, czyniąc z wnuków tamtych chłopów z Wiernej rzeki - obywateli świadomych".

Główne obchody poświęcone powstaniu zainaugurowano 22 I otwarciem stałej ekspozycji muzealnej w X Pawilonie w Cytadeli. Tegoż dnia odbyły się w Krakowie, Poznaniu, Łodzi, Lublinie i innych miastach obchody i otwarcie wystaw poświęconych powstaniu. Muzeum Mickiewicza w Warszawie uczciło rocznicę wystawą poświę-

conych pamiątkom powstania, a 25 II otwarto wystawę poświęconą powstaniu w Muzeum Historycznym w Warszawie.

W związku z rocznicą większość czasopism zamieściła materiały okolicznościowe, wśród których znalazły się liczne prace i dokumenty historycznoliterackie. M. in. uwagi o związanych z 1863 r. tradycjach literatury ogłosił w "Przeglądzie kulturalnym" S. Frybes. "Z lekcji powstania styczniowego rodzi się - pisał w swoim artykule - nowy typ bohatera literackiego /.../ który ocenia i określa swą postawę wobec współczesności poprzez konfrontację z ideałami i doświadczeniami styczniowymi. Bohater ten - inaczej niż bohater romantyczny - ma rewolucję nie przed, a poza sobą. Zawdzięcza jej przy tym nie tylko zasadnicze rysy swej sylwetki psychologicznej i społecznej, ale także swą nowoczesność literacką, polegającą na wyzwoleniu się z balzakowskiego schematu określonej z góry i jednoznacznej kreacji psychologicznej na rzecz o ileż bardziej współczesnej psychiki kształtowanej przez konkretne sytuacje i stałą konfrontację terażniejszości z przeszłością". Sygnalizując twórczą, inspiracyjną rolę tradycji powstania w formowaniu się psychiki narodowej, Frybes zanalizował w swoim artykule takich bohaterów literackich jak Wokulski z Lalki, Korczyński z Nad Niemnem, sięgającą do motywów powstańczych twórczość Żeromskiego, bohaterów Struga, Marii Dąbrowskiej w Nocach i dniach itp.

Redakcja "Współczesności" zorganizowała dyskusję historyków i literatów nad osiągnięciami współczesnej wiedzy o dziejach powstania, z udziałem m. in. prof. Ilii Millera z Akademii Nauk ZSRR. Biblioteka Narodowa w Warszawie przygotowała zestaw odbitek tajnych czasopism polskich wydawanych w latach 1861 - 1864 sporządzonych z oryginałów pochodzących ze zbiorów własnych BN oraz Biblioteki Jagiellońskiej i Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół

Nauk. Zestaw ten objął 40 tytułów czasopism. W związku z rocznicą powstania obchodzono też setną rocznicę śmierci rosyjskiego rewolucjonisty i bohatera powstania styczniowego Andrzeja Potiebnina /11 III odbył się w Warszawie wieczór poświęcony jego pamięci w TPPR, na którym wygłosili przemówienia - sekretarz ZG TPPR T. Książek, oraz redaktor naczelny "Kraju Rad" J. Tkaczenko/ oraz setną rocznicę śmierci Mieczysława Romanowskiego /1834 - 1863/ poety i uczestnika powstania./Wybór jego utworów wznowiło Ossolineum w 1961 r./.

W związku z rocznicą Seminarium Historii Literatury Uniwersytetu Warszawskiego podjęto prace nad przygotowaniem zbiorowej książki przedstawiającej dzieje powstania styczniowego w literaturze polskiej /m. in. w twórczości Norwida, Kraszewskiego, Asnyka, Prusa, Orzeszkowej, Sienkiewicza, Żeromskiego, Struga, Dąbrowskiej oraz pisarzy "mniejszego lotu"/, omawiającej również oddźwięk na powstanie literatur obcych: Rosjan, Czechów, Węgrów i in. W pracach uczestniczą m. in. J. Z. Jakubowski, J. Krzyżanowski, J. Kulczycka-Saloni, Z. Libera, J. Magnuszewski, I. Csapláros, S. Frybes i in.

W okresie obchodów odbyły się również w całym kraju liczne okolicznościowe imprezy artystyczne /m. in. w lutym Zespół Estrady Rewolucyjnej Poezji i Pieśni im. W. Broniewskiego przedstawił w Domu Kultury Radzieckiej montaż słowno-muzyczny Wstań Polsko, oparty na dokumentach z okresu powstania/. W połowie września odbył się w Warszawie IX Powszechny Zjazd Historyków Polskich poświęcony m. in. zagadnieniom powstania styczniowego.

S. FRYBES: Młot i dłuto roku 1863. "Polonist.", nr 1, s. 1 - 7. - S. FRYBES: Rok 1863 i tradycje literatury. "Prz. kult.", nr 4. - J. KULCZYCKA-SALONI: Bohaterscy wychowankowie pieśni. /Literatura piękna a powstanie styczniowe/. "Kwart. hist.", nr 4

s. 851 - 871. - S. FRYBES: Znaczenie powstania styczniowego dla rozwoju literatury polskiej. [W:] IX Powszechny Zjazd Historyków. Powstanie styczniowe 1863. H. MARKIEWICZ: Słowo o roku 1863. "Życie liter.", nr 4. - W. NAWROCKI: Echa powstania styczniowego w prasie i literaturze pięknej na Śląsku. nr 1 s. 75 - 90. - Setny styczeń. Dyskusja o powstaniu 1863 - 1864. [S. Kieniewicz, I. Koberdowa, I. Miller, S. Strumph-Wojtkiewicz, J. Maciejewski, B. Drozdowski, W. Terlecki]. "Współcz.", nr 2. - [Streszczenia referatów na Konferencji IBL:] "Spraw. Wydz. Nauk. Społ. PAN" 1963, z. 1 s. 83 - 95. - H. ZGÓRNIAK: Studenci krakowscy w powstaniu styczniowym. "Życie liter.", nr 5. - Z. ŻABICKI: Sprawozdanie z konferencji IBL. "Pam. liter.", z. 2 s. 605 - 617. - M. ŻMIGRODZKA: Dwie legendy powstańcze Orzeszkowej. "Pam. liter.", z. 4 s. ✓

16

24 Posiedzenia Wydziału I Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. W okresie styczeń - czerwiec odbyło się ✓ posiedzeń naukowych Towarzystwa, na których wygłoszono m. in. następujące referaty: W. Nowakowska: Stanisław Witkiewicz w listach do rodziny z lat 1868 - 1914 /24 I/, E. Siemińska: Hipoteza inspiracji filmowych w "Róży" S. Żeromskiego /28 II/, B. P. Maguire: Próba nowego oświetlenia twórczości Stanisława Ignacego Witkiewicza /6 VI/.

17

24 Wieczór poświęcony pamięci Pejo K. Jaworowa, poety i dramaturga bułgarskiego /1877 - 1914/ zorganizowany przez ZLP oraz Bułgarski Ośrodek Kultury w Warszawie. Słowo wstępne wygłosił J. Magnuszewski. Wiersze autora recytowali aktorzy scen warszawskich.

18

25 Zmarł w Brukseli Karol Szpalski /ur. 1908/, poeta, satyryk, autor książek dla dzieci. /Dane bio-biblio-

graficzne podaje Słownik Współczesnych Pisarzy Polskich, t. III, s. 295 - 296; Rocznik literacki 1963, s. 500/.

T. KWIATKOWSKI: Odszedł przyjaciel. "Życie liter.", nr 9. - SEP. "Gaz. krak.", nr 44. 19

- 26 Plenarna Sesja Wydziału I PAN poświęcona problemom nauk społecznych i poruszoną w uchwale I Plenum KC PZPR. Referat w sprawie zamierzeń badawczych placówek naukowych Wydziału w świetle uchwały XI Plenum wygłosił S. Żółkiewski. 20
- 27 Konkurs literacki na temat Kielecczyzny, zorganizowany z okazji "Roku Ziemi Kieleckiej" przez grupę poetycką "Ponidzie", WRN w Kielcach, "Magazyn Słowa Ludu", "Życie Radomskie" i kielecką Rozgłośnie PR. W dziale poezji pierwszej nagrody nie przyznano. Nagrodę drugą otrzymał W. Rustecki za poemat Sandomierz, trzy równorzędne nagrody trzecie przyznano: J. Golce za poemat Warkocz, A. K. Waśkiewiczowi za utwór pt. Miejsca opuszczone, oraz M. Grześczakowi za wiersz W strefie Gór Świętokrzyskich. W dziale prozy pierwszą nagrodę otrzymała I. Dudek za opowiadanie Jak na Zawiszy, drugą J. Roszko za reportaż Bohater naszych czasów, trzy trzecie uzyskali: T. Zimnecki za reportaż Ziemia ambicji i biedy, S. Gleń za reportaż Miasteczko i B. Juchniewicz za opowiadanie Oskarżony przyznaje się do winy. 21
- 28 Spotkanie w Domu Kultury Radzieckiej z okazji pięciolecia tygodnika "Kraj Rad", wydawanego przez Radziecką Agencję Prasową "Nowosti", zorganizowane przez redakcję "Kraju Rad" i Ruch. W spotkaniu wzięli udział: marszałek Sejmu i prezes TPPR - Cz. Wycech, kierownik Biura Prasy KC

PZPR - A. Starewicz, kierownik Wydziału Propagandy i Agitacji -
L. Stasiak, minister T. Galiński i inni przedstawiciele świata
kulturalnego, oraz korespondenci prasy radzieckiej akredytowani
w Warszawie oraz sekretarze ambasad krajów socjalistycznych. W
czasie spotkania wygłosili przemówienia: F. T. Konstantinow
/radca ambasady radzieckiej/, H. Korotyński/przewodniczący Sto-
warzyszenia Dziennikarzy Polskich/ oraz Cz. Wycech, który pod-
kreślił w swoim przemówieniu wielki wkład tygodnika "Kraju Rad"
w dzieło wzmocnienia przyjaźni polsko-radzieckiej. 22

29 J u b i l e u s z T e a t r u P o l s k i e g o w W a r s z a -
w i e. 29 I minęło pięćdziesiąt lat od chwili uroczystej premie-
ry Irydiona Z. Krasińskiego, którą zainaugurował swą działalność
Teatr Polski w Warszawie. W dniu tym rozpoczął się rok jubileu-
szowy. 28 I w przeddzień rocznicy Minister Kultury i Sztuki
T. Galiński wydał coctail w Pałacyku MSZ przy ul. Foksal, na któ-
rym obecni byli: twórca i wieloletni dyrektor Teatru Polskiego
A. Szyfman, aktualne kierownictwo Teatru i członkowie jego zespó-
łów, pisarze, plastycy i muzycy, oraz przedstawiciele warszaw-
skich zakładów pracy. Na spotkaniu minister podkreślił piękne
tradycje Teatru Polskiego, który wszedł na stałe do historii
polskiej kultury. W imieniu Stołecznej Rady Narodowej złożył ży-
czenia zespołowi teatru przewodniczący Prezydium Rady J. Zarzycki
i wręczył dyrektorowi Teatru Polskiego S. W. Balickiemu Złotą
Odznakę Honorową Miasta przyznaną teatrowi za zasługi dla Warsza-
wy. Odznaczenia otrzymały również osoby pracujące w Teatrze Pol-
skim od chwili jego otwarcia: złotą odznakę otrzymała aktorka
S. Broniszówna, srebrną - sufler H. Filipowicz i elektryk W. Ma-
terko.

Cykl przedstawień jubileuszowych zainaugurował Teatr Polski
premiera Borysa Godunowa A. Puszkina. 23

"Przepowiednie i wspomnienia" - szkice Stefana Żółkiewskiego. Nowa książka S. Żółkiewskiego, nawiązująca do dwóch zbiorów ogłoszonych poprzednio /Kultura i polityka, 1958 i Perspektywy literatury XX wieku, 1960/ przyniosła szkice, drukowane w czasopiśmie w l. 1961 - 1962, na tematy kultury masowej i polityki kulturalnej, realizmu socjalistycznego, powieści polskiej 1961 r., działalności PPR oraz studia o książkach: Urzędzie T. Brezy, Listach do pani Z. K. Brandysa, studium R. Garaudy'ego o twórczości L. Aragona. Osobny dział tomu stanowią studia na temat problemów i dzieł teoretycznych: uwagi o współczesnych tendencjach "integracyjnych" w metodologii badań literackich i omówienie książki A. Schaffa: Wstęp do semantyki oraz Marksizm i egzystencjalizm. Za najbardziej istotną partię książki Żółkiewskiego uznali krytycy /M. Czerwiński, R. Matuszewski/ część wprowadzającą, która zawiera - rozwijany w częściach dalszych - zarys problematyki współczesnej kultury masowej. "Rozważając problematykę tego kompleksu zjawisk który zwykło się ujmować wspólnym terminem «kultury masowej» - pisał R. Matuszewski - Żółkiewski staje na stanowisku, że w społeczeństwie socjalistycznym jest to już dziś zjawisko jakościowo różne od tego, co pod tą nazwą znane jest na Zachodzie, równocześnie zaś formułuje własny program «interwencji» w rozwój tej kultury, co - jak podkreślił M. Czerwiński - zbliża go do stanowisk tych teoretyków, których nazywa on «meliorystami». Uznając, jak oni, pewne «zło immanentne» kultury masowej /np. tendencję do upraszczania i spłaszczania/, widzi możliwości korygującej interwencji czynników społecznych. Koncepcja tej interwencji będzie tu swoista, to znaczy socjalistyczna". Tym założeniom ogólnym podporządkował Żółkiewski swoje oceny i diagnozy częściowe dotyczące literatury ostatniego okresu. W recenzjach podkreślano również

wagę części końcowej książki, przedstawiającą politykę PPR z pierwszych lat niepodległości /m. in. szkic z dziejów "Kuźnicy"/ oraz cenną aktualność pracy Żółkiewskiego "dającej szeroki wachlarz ocen i generalny w pewnym sensie rzut oka na wiele ważnych zjawisk w polskiej twórczości literackiej, w głównej mierze w ciągu ostatnich dwu lat" /R. Matuszewski/.

W. BABINICZ. "Kamena", nr 8. - M. CZERWIŃSKI. "Prz. kult.", nr 14. - P. KONCEWICZ. "Wiatraki", nr 11. - W. MACIĄG. Potrzeba myśli teoretycznej. "Życie liter.", nr 18. - R. MATUSZEWSKI. "Nowe Drogi", nr 5 . - S. MORAWSKI. "Studia filoz.", nr 3/4 s. 291 - 293. - H. ZAWORSKA. "Nowe Książki", nr 7 s. 368 - 370. - Z. ŻABICKI. "Argumenty", nr 29. 24

D z i a ł a l n o ś ć "T o w a r z y s t w a L i t e r a c k i e g o i m. A. M i c k i e w i c z a". W miesiącu styczniu kontynuowano coroczną działalność Tow. Literackie im. A. Mickiewicza. W 1963 r. Towarzystwo zorganizowało 116 odczytów /mniej niż w 1962 r./ w poszczególnych 24 oddziałach, działających w miastach: Białystok, Bydgoszcz, Częstochowa, Gdańsk, Inowrocław, Katowice, Kielce, Koszalin, Kraków, Lublin, Łódź, Olsztyn, Opole, Poznań, Przemyśl, Rzeszów, Siedlce, Szczecin, Toruń, Warszawa, Wrocław i Zielona Góra. Zmniejszenie ilości odczytów wywołane było m. in. okrojeniem subwencji stowarzyszenia i ustalenia jej w granicach 80 tys. zł. Wśród ciekawszych imprez zorganizowanych przez Towarzystwo wymienić należy przygotowaną przez oddział lubelski dwudniową sesję naukową poświęconą Kraśzewskiemu /zob. poz. /, jednodniową podobną sesję zorganizowaną przez oddział zielonogórski /zob. poz. 63 /, sesję poświęconą problematyce powstania styczniowego w literaturze - podjętą przez ośrodek rzeszowski oraz cykl odczytów o literaturze

romantycznej przygotowanych przez oddział krakowski. W Bibliotece Towarzystwa im. A. Mickiewicza wydano IV tom dzieł - pracę S. Melkowskiego Poglądy estetyczne i artystyczne B. Prusa.

25

LUTY

3 Zmarł w Poznaniu Stefan Vrtel - Wierczyński /ur. 1886/, historyk literatury, bibliograf. /Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik Współczesnych Pisarzy Polskich, t. III, s. 465 - 472; B. Świderski. "Roczniki Biblioteczne" 1963, z. 1/2 s. 1 - 31; P. Grzegorzczak. "Rocznik Literacki" 1963, s. 503 - 504/.

J. BEČKA. "Slavia", nr 4 s. 574 - 575. - A. BRONARSKI. "Études Slaves et Est-Européennes", nr 1/2 s. 110. - T. GRABOWSKI. "Slavia occid.", t. 23 s. V - X. - P. GRZEGORCZYK. "Ruch liter.", nr 4 s. 223 - 225. - W. KURASZKIEWICZ. "Jęz. pol.", nr 1/2 s. 1 - 4. - K. TOKARZÓWNA. "Pam. liter.", nr 4 s. 557 - 564. - "Biul. polonist.", z. 16 s. 30 - 31. - M. AMBROS. "Przeł. bibliot." 1964, nr 1/2 - J. MAGNUSZEWSKI. "Pam. słow.", 1964, t. 14, s. 263 - 269.

26

7 - 8 Szósty Zjazd Pisarzy Ziemi Zachodnich i Północnych w Zielonej Górze. W zjeździe wzięło udział 120 pisarzy i publicystów z różnych ośrodków kraju. Głównym tematem obrad była sprawa środków upowszechniania literatury związanej tematycznie z Ziemią Północnymi i Zachodnimi. Na zjeździe wysłuchano 2 referatów: L. Elektorowicza: Literatura i jej współcześni pośrednicy /radio, telewizja, film/ i W. Maciąga: Nowe nurty i nowe siły w prozie Ziemi Zachodnich.

W dyskusji skoncentrowano się przede wszystkim nad zagadnieniem upowszechniania literatury w radiu i telewizji. Wypowiadający się - zarówno pisarze jak i przedstawiciele kierownictwa TV - starali się ustalić ogólne zasady współpracy pisar¹²⁴ z telewizją oraz odnaleźć nowe jej formy, w dążeniu do przewyciężenia stanu aktualnego, w którym - zdaniem dyskutantów - ^{literatura} ~~lektura~~ w TV jest reprezentowana niemal wyłącznie przez adaptacje dzieł powieściowych, a oryginalnych prac literackich właściwie w ogóle nie ma. Postulowano przewyciężenie obawy pisarzy przed telewizją i skupienie w jej zasięgu wybitnych autorów, zorganizowanie dokształcenia specjalistycznego oraz ustalenie odpowiedniego ekwiwalentu finansowego dla pisarzy tworzących specjalnie dla TV. Na zjeździe omawiano również zagadnienia takie, jak sprawa debiutów literackich, specyfika gwary regionalnej, rola wychowawcza literatury i zamówienie społeczne na książki związane z tematyką Ziemi Zachodnich i Północnych, wreszcie ewolucja w zakresie nurtów literackich oraz interpretacja literatury danego regionu.

W serii "Nadodrzańskich spotkań literackich" uczestnicy Zjazdu odbyli spotkania autorskie. Odznaki honorowe "Za zasługi w rozwoju województwa zielonogórskiego" otrzymali: M. Zientara-Malewska, W. Korsak i W. Szewczyk. Zjazd zakończyła wycieczka po Ziemi Lubuskiej i spotkanie z władzami wojewódzkimi. Była to pierwsza na tak dużą skalę impreza literacka w lubuskim regionie Nadodrzańskim. Materiały zjazdowe opublikowało wrocławskie czasopismo "Nadodrze" /nr 6 / i wrocławska "Odra" /nr 6 /.

L. ELEKTOROWICZ. "Epoka oralna" i szanse literatury [fragm. referatu]. "Życie liter.", nr 33. - W. MACIĄG: Prozaicy ziem zachodnich. 1960 - 1962 [fragm. referatu]. "Odra", nr - [Dyskusja o TV i literaturze:] E. FISZER: Pośrednicy czy sprzymierzeńcy. "Radio i Telewizja", nr 28. - S. KUSZEWSKI: Pisarz w telewizji.

"Radio i Telewizja", nr 28. - [Red.:] Naszym zdaniem. "Życie liter.", nr 25.

27

8 - 13

Druga Konferencja Teoretyczna Pomocniczych Pracowników Naukowych Polonistyki w Toruniu, zorganizowana przez Katedrę Literatury Polskiej i Katedrę Filologii Polskiej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu przy współudziale pracowników Katedry Teoretyczno-Literackiej Uniwersytetu Warszawskiego. W spotkaniu wzięło udział 67 uczestników, reprezentujących wszystkie ośrodki uniwersyteckie, IBL i Wyższe Szkoły Pedagogiczne z Gdańska i Katowic oraz 7 osób z Zakładu Teorii Literatury Czeskosłowackiej Akademii Nauk. Celem imprezy było stworzenie i utrzymanie trwałej platformy kontaktów naukowych młodej kadry polonistycznej. Tematyka konferencji dotyczyła zagadnień teorii języka poetyckiego, gatunku i rodzaju literackiego oraz dydaktyki polonistycznej. Na konferencji ogłoszono 33 referaty /w tym 5 w formie komunikatów/. Najliczniejszą grupę stanowiły referaty na temat zagadnień teorii języka poetyckiego. Z tego zakresu ogłoszono m. in. nast. referaty: J. Sławiński: Kategoria wypowiedzi poetyckiej /w awangardowej koncepcji języka poezji/, J. Rozental: Wielofunkcyjność formalnie jednorodnego środka stylistycznego w dramatach S. Wyspiańskiego, M. Kačer: Dialog v současném českém dramátě, A. Cieński: Funkcje stylistyczne sentencji w "Mikołaja Doświadczyńskiego przypadkach" I. Krasickiego, E. Miodońska: Rodzaje i funkcje porównań w twórczości J. Słowackiego, J. Kowalczykówna: Z zagadnień warsztatu poetyckiego K. Zawistowskiej, T. Skubalanka: O pojęciu wzorca w stylistyce, J. Bartmiński: Problem archaizmu językowego w powieści, A. Bereza: Szablon stylistyczny w prozie popularnej, A. Wierzbicka: Językowe narzędzia w stylistycznej analizie szyku wyrazów, U. Dąbska-Prokopowa: O niektórych funkcjach

linearności w składni. W grupie referatów poświęconych teorii wiersza wygłoszono m. in. następujące: L. Pszczołowska: Z zagadnień składni w utworze wierszowanym, A. Okopień-Sławińska: Pomyśły do teorii wiersza współczesnego /na materiale poezji Przybosa/, M. Červenka: Volný vers českého symbolismu. Ponadto m. in.: B. Štorca: Textologie a stylistyka, Z. Dokurny: O definicjach liryki, H. Dziechcińska: Utalitaryzm prozy XVI-wiecznej a procesy beletryzacyjno-epickie, A. Bartoszewicz: Z zagadnień opisu w teorii i praktyce powieściowej pierwszej połowy XIX w., I. Opacki: Kształt i funkcja dramatyzacyjna narratora w polskiej balladzie epickiej, J. Speina: Struktura powieści awangardowej /S. I. Witkiewicz/, H. M. Małgowska: Struktura prozy poetyckiej J. Iwaszkiewicza, M. Grygar: Umelečká reportaž jako literární druk, E. Siemińska: Hipoteza inspiracji filmowych w "Róży" S. Żeromskiego, P. Wert: Podstawy typologii widowisk telewizyjnych. Ponadto dwa referaty z zakresu dydaktyki wygłosili J. Cofalik i M. Inglot.

CZ.NIEDZIELSKI. "Pomorze", nr 6. - J. SPEINA. "Pam. liter.", nr 3 s. 244 - 253. 28

10 Konkurs na widowisko telewizyjne o tematyce współczesnej ^{z okazji XX-lecia PPR} Jury pierwszej nagrody nie przyznało. Nagrodę II otrzymał T. Karpowicz za sztukę Jego mała dziewczynka. Dwie nagrody trzecie otrzymali: K. Choiński za Cedrowy dwór i B. Witek-Swinarski za Czterech panów na kamiennej ławce. 29

10 Pierwsza rocznica śmierci Władysława Broniewskiego. W Płocku, rodzinnym mieście poety, urządzono wieczór ku jego czci i wystawę związaną z życiem i twórczością. W Alei Zasłużonych na Powązkach w Warszawie złożono wieńce na grobie poety. "Polityka" opublikowała z okazji rocz-

nicy śmierci poety ostatnie jego prace przekładowe: songi do Mutter Courage Brechta. W "Nowej Kulturze" R. Kuliński ogłosił szkic poświęcony młodości Broniewskiego w Płocku, ówczesnym polemikom ideowym młodzieży płockiej, w których Broniewski brał udział, oraz - na tym tle - przeprowadził próbę analizy wiersza Broniewskiego Róża z Dymów nad miastem. W "Nowej Kulturze" ukazał się też fragment wspomnień pierwszej żony poety Janiny Broniewskiej.

10 XII odbył się Wieczór poezji Broniewskiego w Pałacu Młodzieży PKiN w Warszawie, a 17 XII otwarto Muzeum Władysława Broniewskiego w domu, w którym mieszkał przy ulicy Jarosława Dąbrowskiego 51 w Warszawie /zob. poz. 179 /.

J. Z. JAKUBOWSKI: Tradycja i nowatorstwo. "Prz. humanist.", nr 5 s. 1 - 20. - J. Z. J. [J. Z. JAKUBOWSKI]: O podjęcie badań nad twórczością W. Broniewskiego. "Prz. humanist.", nr 1 s. 169 - 171. - T. JANUSZEWSKI: Biblioteka poety. "Tyg. kulturalny", nr 52. - R. KULIŃSKI: "Róża" W. Broniewskiego. "Nowa Kult.", nr 6. - W. OGNIĘW: Spotkania z W. Broniewskim. "Literatura Radziecka", nr 11 s. 179 - 180. - J. OZGA-MICHAŁSKI: Ostatni wieczór z Broniewskim. "Tyg. kulturalny", nr 11. - M. WARNĘNSKA: Dom poety. "Tryb. Ludu", nr 41. - V. A. CHOREW: W. Broniewski i sowetskaja kultura. "Literatura slawjanskich narodov", nr 8 s. 177 - 185. - T. FLISIUK. "Poglądy", nr 14. 30

10 Wieczór poświęcony pamięci Władysława Sebyły zorganizowany przez Klub Literacki "Ognisko" odbył się w Domu Literatury w Warszawie. 31

13 Pierwsza rocznica śmierci Leona Kruczkowskiego. W związku z przypadającą w sierpniu pierwszą rocznicą śmierci pisarza, odbył się w Teatrze Polskim

w Warszawie W i e c z ó r poświęcony jego pamięci pt. Leona Kruczkowskiego droga przez świat, wg scenariusza S. W. Balickiego, w reżyserii M. Dmochowskiego. Program zawierał inscenizacje fragmentów Kordiana i chama, utworów dramatycznych oraz fragmenty listów, dzienników z Oflagu i przemówień. Na wieczór przybyli członkowie kierownictwa partii i rządu z W. Gomułką, A. Zawadzkiem i J. Cyrankiewiczem. W foyer teatru otwarta została wystawa Życie i twórczość Leona Kruczkowskiego, obejmująca fotokopie, rękopisy, książki, numery czasopism lewicowych, z którymi pisarz współpracował /m. in. "Albo - Albo" i "Sygnały"/ oraz szkice i notatki do nieukończonej sztuki Święty, które powstały w lecznicy, podczas ostatniej choroby pisarza.

W kwietniu imię L. Kruczkowskiego otrzymało Liceum Ogólnokształcące w Ursusie.

J. FRÜHLING: O teatrze L. Kruczkowskiego. "Program Teatru Słowackiego". Kraków 1963. - T. BUJNICKI. "Życie liter.", nr 1. - S. R. DOBROWOLSKI. "Głos Wybrzeża", nr 180. - I. KRUTIK. [Wspomnienie o L. Kruczkowskim]. "Nowa Kult.", nr 3. - A. MAŚLARZ: L. Kruczkowski w Zagłębiu Dąbrowskim. "Zeszyty Śląskie", nr 3 s. 391 - 403. - J. PIÓRKOWSKI. "Wiatraki", nr 8. - J. PREGIER. "Tyg. kulturalny", nr 42. - R. SZYDŁOWSKI. "Tryb. Ludu", nr 210. - R. Sz. [R. SZYDŁOWSKI]: Nad spuścizną L. Kruczkowskiego. "Tryb. Ludu", nr 39.

32

14 Konkurs na projekt gmachu Biblioteki Narodowej w Warszawie. Pierwszą nagrodę otrzymała praca zespołowa S. Fijałkowskiego, Z. Nowaka, S. Dzendzla i M. Pataja.

33

15 "Spotkania z pisarzami" w Księgarni Literackiej w Warszawie zorganizowane

wane przez Komisję Współpracy ZLP i "Dom Książki". W okresie styczeń - czerwiec zorganizowano w Księgarni Literackiej cykl odczytów o literaturach obcych. Odczyty wygłosili: A. Kijowski: Problemy powieści współczesnej - Günter Grass /15 II/, J. Rogoziński: Problemy powieści współczesnej - Styron "Ofiara płomieni" /22 II/, Z. Bieńkowski: Słowo, świat i wyobrażenia współczesnej poezji francuskiej /1 III/, E. Madany: Współczesna literatura słowacka /8 III/, R. Karst: Powieść Tomasza Manna /15 III/, R. Szydłowski: Teatr ludowy na zachodzie Europy /22 III/, M. Czerwiński: Współczesna literatura włoska /29 III/, K. Eberhardt: Związki nowej poezji francuskiej z nową falą w filmie /5 IV/, E. Bryll: Związki "Polskiej Szkoły Filmowej" z literaturą okresu okupacji /26 IV/.

34

17 Nagrodę im. Boya Klubu Krytyki Teatralnej przy Stowarzyszeniu Dziennikarzy Polskich otrzymał Tadeusz Łomnicki za wybitne osiągnięcia aktorskie w r. 1962 /m. in. za role w Opowiadaniu o Zoo Ablee w Teatrze Współczesnym i w Karierze Artura Ui Brechta w Teatrze Współczesnym /por. poz. 4/62 /.

35

17 Nagrody Klubu Krytyki Filmowej przy Stowarzyszeniu Dziennikarzy Polskich za najlepsze filmy wyświetlane w Polsce w r. 1962. Pierwszą nagrodę przyznano filmowi Głos z tamtego świata S. Różewicza /zob. poz. 15⁷/62 /.

Za najlepszy film zagraniczny przyznano nagrodę ex aequo filmowi japońskiemu Naga wyspa, reż. K. Sziudo, oraz filmowi radzieckiemu Dziewięć dni jednego roku, reż. K. Romma.

36

20 S e t n e /j u b i l e u s z o w e/ z e b r a n i e p o l -
s k i e g o P E N - C l u b u w W a r s z a w i e. Na zebra-
niu przyznano doroczną nagrodę PEN-Clubu za przekłady z litera-
tur obcych na język polski F. Konopce za całokształt działalnoś-
ci przekładowej z literatury niemieckiej i francuskiej. Nagrodę
za wybitne osiągnięcia w dziedzinie przekładów literatury pol-
skiej na języki obce otrzymał prof. Uniwersytetu Florentyńskiego
Carlo Verdiani.

37

22 P r e m i e r a s z t u k i "T r z y s i o s t r y" A. C z e -
c h o w a w Teatrze Współczesnym w Warszawie. Reż. E. Axer,
scen. E. Starowieyska, tłum. B. Dąbrowski. Przedstawień 86, wi-
dów 33 773. Wystawienie sztuki w Teatrze Współczesnym zaliczono
do najbardziej udanych przedstawień sezonu. Krytyka podkreślała
"ponadczasowość" dzieła Czechowa. "Czy «Trzy siostry» są już dzi-
siej tylko sztuką historyczną? - pisał A. Wirth - /.../ Sztuka
Czechowa jest sztuką historyczną, ale jest też ponadczasowym
dramatem kondycji ludzkiej. Dramatem nieprzystosowania, zawie-
dzionych ambicji, niespełnionych marzeń /.../ Axer zachował ko-
stium, atmosferę miejsca i czasu, wszystko wystudiowane znakomi-
cie, ale nie jako cel ostateczny. Nie było w tym przedstawieniu
cienia muzealności: historyczność rozumiana jako medium do wypo-
wiedzenia treści ponadczasowych albo uchwytnych dopiero z dzi-
siejszej perspektywy /.../ I jako interpretacja i jako próba
stylu osiąga przedstawienie Axera pozycję artystyczną rzadko
spotykaną w naszym teatrze".

W. FILLER. "Polityka", nr 13. - A. GRODZICKI. "Życie Warsz.",
nr 47. - Z. JASIŃSKA. "Tyg. powsz.", nr 12. - J. KŁOSOWICZ. "Prz.
kulturalny", nr 12. - R. SZYDŁOWSKI. "Tryb. Ludu", nr 55. -
A. WIRTH. "Nowa Kult.", nr 10.

38

25 - 27 S y m p o z j o n "W s p ó ł c z e s n o ś ć w t e a t r z e"
poświęcony młodej dramaturgii polskiej zorganizowany przez KC
ZMS, dyrekcję Teatru Powszechnego i redakcję "Współczesności".
W imprezie wzięli udział młodzi dramaturdzy, reżyserzy i krytycy
teatralni, którzy wzięli udział w dyskusjach na dwa tematy: Stan
i perspektywy współczesnej dramaturgii polskiej oraz Kultura ma-
sowa a teatr. Imprezę połączono z pokazem dwóch polskich sztuk
współczesnych w Teatrze Powszechnym: J. Krasińskiego Obcy ludzie
i B. Drozdowskiego Kontinuitaet. 39

MARZEC

2 K o n k u r s n a p a m i ę t n i k i i n ż y n i e r ó w,
o g ł o s z o n y p r z e z t y g o d n i k "P o l i t y k a".
Jury w składzie: M. F. Rakowski, J. Bukowski, M. Brandys, W. Czar-
nowski, T. Kowalski, K. Koźniewski, E. Matyka, A. Sarapata, S.
Skępski, A. Wróblewski przyznało sześć równorzędnych nagród /po
10 tys. zł./: J. Sowińskiemu, A. Patli, L. Karewiczowi, A. Chrza-
nowskiemu, P. Szafnickiemu i S. Grabowskiemu. Omawiając wyniki
konkursu T. M. Kowalski stwierdził, że był on bardzo udany i że
na zbliżające się dwudziestolecie Polski Ludowej przyniósł bar-
dzo cenny materiał. Pamiętniki inżynierów to "epopeja surowej
pracy - począwszy od pionierskich zmagania z czasów osadnictwa i
odbudowy ziem odzyskanych, dramatyczny obraz budowy gigantów
przemysłowych, pełne napięcia dni października 1956 - do czasów
dzisiejszych". Autor artykułu podkreślił też, iż pamiętniki in-
żynierów mogą służyć w pewnej mierze za przeciwdowód tezy o "od-
humanizowaniu" inteligencji technicznej, o jej "technokratycznym
spojrzeniu na życie". Wskazując na humanizm tych prac, będących

ciekawym materiałem również dla pisarzy, stwierdził, że przy ich czytaniu nasuwa się wnioski o ubóstwie młodej literatury, która ^{jakie} z realnych źródeł w rodzaju tych, które eksponowano w pamiętnikach, tak mało korzysta. ↗

"Polityka" opublikowała wybrane fragmenty pamiętników /w numerach 10 - 15/.

T. M. KOWALSKI: "Pamiętniki inżynierów" - epopeja dwudziestolecia. "Polit.", nr 3. 40

2 Premiera sztuki "Brytanik" /Britanicus/ J. Racine'a w Teatrze Narodowym w Warszawie. Reż. W. Laskowska, scen. Z. Pietrusińska, tłum. K. Brończyk. Przedstawień 11, widzów 2 785. Następnie na Małej Scenie Teatru Narodowego - przedstawień 38, widzów 21 583.

A. GRODZICKI: Między władzą a zbrodnią. "Życie Warsz.", nr 54. - L. JABŁONKÓWNA: Racine w Warszawie. "Teatr", nr 8. - Z. JASIŃSKI: Racine i Czechow. "Tyg. powsz.", nr 12. - Jaszcz [J. A. SZCZEPAŃSKI]: Dwa plany historii. "Tryb. Ludu", nr 65. - J. KOENIG. "Prz. kult.", nr 12. - A. WIRTH: Dwa skrzydła aktorstwa. "Nowa Kult.", nr 17. 41

4 Wieczór literacki poświęcony twórczości Edwarda Marca, zorganizowany przez Naczelny Komitet Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego odbył się w Warszawie. 42

4 Umowa o współpracy na lata 1963 - 1964 między związkami pisarzy Bułgarii i Polski została podpisana w Warszawie. Umowa przewidywała m. in., z okazji dwudziestolecia wyzwolenia obu krajów, wydanie antologii poezji i prozy współczesnej oraz wymianę tłumaczy w celu zbierania materiałów. Projektowane są

spotkania w Warszawie i Sofii z młodymi pisarzami bułgarskimi. 43

4 - 16 Trzecie Sympozjum Kół Polonistycznych Studentów UW i Wyższej Szkoły Pedagogicznej z Gdańska w Karpaczu. W sympozjum wzięło udział ok. 30 studentów oraz kilku pracowników naukowych z Zakładu Historii Literatury Polskiej, WSP z Gdańska, IBL i Instytutu Filozofii i Socjologii PAN. Tematyka sympozjum skoncentrowała się wokół problemów teoretyczno-metodologicznych związanych z pojęciem strukturalizmu. Wygłoszono 10 referatów: A. Walicki: Uwagi o badaniach strukturalnych w historii światopoglądów, R. Hirsz: Próby metody genetyczno-strukturalnej, A. Meńcwel, M. Szpakowska i R. Gomulicki - trzy referaty pod wspólnym tytułem Współczesne teorie języka poetyckiego, A. Gronczewski: Kategorie estetyczne, ich typologia i stosowanie w badaniach literackich, A. Meńcwel: Groteska, parodia - próba określenia problematyki, A. Werner: Refleksja teoretyczno-literacka w powieści autotematycznej, E. Feliksiak: Próba wprowadzenia metody typologicznej do badań liryki, oraz J. Maciejewski: Główne tendencje w poezji polskiej po r. 1956.

J. J. LIPSKI. "Biul. polonist.", z. 17, s. 92 - 93. -

/j/ [J. MACIEJEWSKI]: Spotkanie w "Samotni". "Współcz.", nr 8. 44

7 Plenarne posiedzenie Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek, z udziałem dyrektorów wszystkich wydawnictw z całej Polski, poświęcone zmianom nakładów publikacji /z powodu zmniejszonych przydziałów papieru/, eksportowi książek i usługom poligraficznym. Wiceminister kultury i sztuki K. Rusinek zapoznał zebranych z aktualnymi problemami ruchu wydawniczego i trudnościami wywołanymi zmniejszeniem przydziału papieru

na cele wydawnicze. Mówca nawoływał wydawców do ponownej weryfikacji planów, ^{do stosowania} rygorystycznych kryteriów wyboru i przesuwania na lata późniejsze tych pozycji, które bez uszczerbku dla nauki i kultury mogą być wydane w latach następnych. Główny nacisk minister Rusinek położył na zaopatrzenie w papier tych wydawnictw, których zasadniczą produkcją są podręczniki i skrypty, podkreślając, że dotychczasowe pokrycie ich zapotrzebowania tylko w 60 procentach, oraz ukazywanie się po 1 września, tj. po rozpoczęciu roku szkolnego, jest niedopuszczalne z punktu widzenia dobra nauki. W dyskusji wydawcy wyrażali niepokój w związku z pogarszającą się sytuacją wydawnictw, udowadniając że aktualne przydziały papieru tylko w minimalnym stopniu pokrywają rzeczywiste zapotrzebowanie rynku czytelniczego. 45

15 Zarządzenie Ministra Kultury i Sztuki w sprawie wynagrodzeń za prace redakcyjne i niektóre prace autorskie w zakresie wydawnictw nieperiodycznych. Zarządzenie ustaliło m. in. za opracowanie redakcyjne pracy oryginalnej stawkę od 150 do 300 zł. za arkusz autorski, a za opracowanie merytoryczne /naukowe/ od 50 do 300 zł. Za opracowanie redakcyjne przekładu na język polski od 200 do 350 zł., a przekładu na język obcy - od 300 do 500 zł. 46

23 Nagrody "Polityki" w dziedzinie najnowszej historii Polski za lata 1962 - 1963. Jury w składzie: S. Arnold, T. Daniszewski, M. F. Rakowski, F. Ryszka, M. Turlejska, M. Turski, S. Wygodzki i M. Żychowski w dziale prac naukowych, popularnonaukowych i publikacji źródeł historycznych przyznało m. in. trzy równorzędne

nagrody /po 15 tys. zł./: J. W. Gołębiowskiemu za książkę Walka PPR o nacjonalizację przemysłu, S. Kalabińskiemu i F. Tychowi za zbiór i opracowanie źródeł w 3 tomach pt. Walki chłopów Królestwa Polskiego w rewolucji 1905 - 1907, Cz. Madejczykowi za książkę Generalna Gubernia w planach hitlerowskich oraz L. Grosfeldowi za książkę Polityka państw centralnych wobec sprawy polskiej w latach pierwszej wojny światowej.

Ponadto przyznano szereg innych nagród w wysokości od 10 do 5 tys. zł.

/Omówienie: M. Turski: Bogaty plan. "Polityka", nr 14/

47

26 O d z n a c z e n i e F r a n z a T h e o d o r a C s o k o r a, pisarza austriackiego, Krzyżem Komandorskim Orderu "Polonia Restituta" za zasługi położone na polu współpracy kulturalnej między Austrią i Polską. 48

29 Z m a r ł a w W a r s z a w i e P o l a /A p o l o n i a/ G o j a w i c z y ń s k a /ur. 1896/, powieściopisarka. /Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik Współczesnych Pisarzy Polskich, t. I, s. 560 - 564; P. Grzegorzczak. Rocznik Literacki 1963, s. 491 - 492/. Pogrzeb odbył się na koszt państwa, na Cmentarzu Powązkowskim w Alei Zasłużonych w Warszawie. W imieniu pisarza przemawiał prezes ZLP - J. Iwaszkiewicz. W prasie ukazały się wspomnienia poświęcone pisarce, w których autorzy położyli główny nacisk na charakterystykę osobistych, ludzkich walorów zmarłej - człowieka prawego i pełnego prostoty /Iwaszkiewicz, Bartelski/, wspominając również związki jej twórczości z rodzinnym miastem - Warszawą /Bartelski/ i z Górnym Śląskiem /Matuszewski/.

L. M. BARTELSKI. "Nowa Kult.", nr 14. - S. BEYLIN. "Ekran", nr 17. - M. BIELICKI. "Zwierciadło", nr 15. - J. IWASZKIEWICZ.

[Przemówienie nad grobem]. "Współcz.", nr 9. - J. IWASZKIEWICZ. "Życie Warsz.", nr 93. - Z. KWIECINSKA. "Tryb. Ludu", nr 90. - S. MACKIEWICZ. "Kierunki", nr 14. - R. MATUSZEWSKI. "Nowe Drogi", nr 5. - J. N. MILLER. "Głos naucz.", nr 15. 49

29 Stulecie śmierci Józefa Lompy, pisarza i działacza, zasłużonego dla utrwalenia polskości na Ziemi Śląskiej. 28 III w Śląskim Instytucie Naukowym w Katowicach odbyło się uroczyste zebranie naukowe z referatami: B. Zabrzewskiego: Warsztat etnograficzny J. Lompy i S. Wilczka: Rola J. Lompy w odnowieniu piśmiennictwa polskiego na Śląsku. 31 III odbyło się w Woźnikach k. Lublińca, gdzie Lompa żył i pracował przez wiele lat i gdzie powstaje muzeum piśmiennictwa śląskiego, spotkanie naukowe zorganizowane przez Śląski Instytut Naukowy w Katowicach oraz PPRN w Lublińcu. Referaty wygłosili: W. Szewczyk: O zafrasowanym żywocie J. Lompy i S. Wilczek: Rola J. Lompy w odnowieniu piśmiennictwa polskiego na Śląsku. W spotkaniu wzięli udział m. in.: T. Raczyński /zastępca przewodniczącego PWRN/, Z. Hierowski i J. Koraszewski /doc. dr ze Śląskiego Instytutu Naukowego/. Ponadto w rocznicę śmierci J. Lompy odbyła się w Opolu w sali Ratusza wieczornica artystyczna. W związku z rocznicą ukazały się dwa pierwsze tomy Pism wybranych Józefa Lompy oraz nakręcony został film dokumentalny poświęcony jego życiu i twórczości. 50

— U s t a n o w i e n i e o d z n a k i "Z a s ł u ż o n y d z i a ł a c z k u l t u r y" przez Radę Ministrów. Odznaka ma być przyznawana przez Ministra Kultury i Sztuki osobom wyróżniającym się w pracy kulturalno-oświatowej w placówkach podległych prezydiom rad narodowych lub w instytucjach i organizacjach działających na terenie danego województwa. /Zob. poz. 78 / 51

— Konkurs "Powszedni dzień nauczyciela" ogłoszony przez dwutygodnik "Kamena", Wydział Kultury WRN i kuratorium okręgu szkolnego w Lublinie. Na konkurs wpłynęło kilkadziesiąt pamiętników nauczycieli pracujących w wschodnich, południowych i północnych województwach kraju. Nagrodę pierwszą otrzymał K. Górawski za pracę pt. Pamiętnik znaleziony w makulaturze. 52

— "Drzewo rodzi owoc" Tadeusza Hołuj. Powieść nagrodzona w 1962 r. na międzywydawniczym konkursie wydawniczym /zob. poz. 431/62/ została zgodnie uznana przez krytykę za interesującą próbę współczesnej powieści politycznej. Akcja powieści toczy się w pierwszych miesiącach po wyzwoleniu. a głównym jej problemem jest kształtująca się w bohaterze postawa zaangażowania i współodpowiedzialności za powstający nowy układ życia społecznego. "Hołuj - pisał W. Sadkowski - wskrzesza w swojej powieści atmosferę «pierwszych dni wolności», atmosferę ideową i polityczną z okresu krzepnięcia władzy ludowej, a poprzez tę warstwę «historyczną» sięga dalej, ku aktualnej już współczesności, w której również problem wyboru ideowego, problem czynnika współodpowiedzialności za tok dokonujących się przemian, jest wielkim i pasjonującym tematem pisarskim". Stefan Żółkiewski, podkreślając, że Drzewo rodzi owoc jest już właściwie powieścią historyczną, to jest "napisaną z tej perspektywy, która nieco zaciera subtelne rysy zdarzeń, a wydobywa główne ich cechy", wskazał na cenne walory ideowe i artystyczne powieści. "Ideowo ^{ególnie} ~~szczęśliwie~~ cenne jest - pisał - przekonujące integralne powiązanie polityki PPR i sił przez nią budzonych, mobilizowanych, z historycznym procesem odrodzenia kraju. Artystycznie zaś pełnym sukcesem jest wierność i wymowa obrazu tego odrodzenia. Ta powieść wiele i zajmująco mówi o Polsce, umie pokazać

to co nowe, to co historycznie decydowało. A to jest niemało".

Równocześnie jednak Żółkiewski zwrócił uwagę na pewne wady powieści, takie jak stereotypy współtworzące jej wizję "uzasadnione w pisarstwie historycznym", ale powodujące np. ~~stereotypowe sylwetki~~ bohaterów "bez większych wahań i wątpliwości", których "wszystko pcha do zaangażowania". "A przecież - pisał Żółkiewski - pierwsze lata powojenne to czasy walk zbrojnych, trudnego zaangażowania się, to czasy wyboru i odpowiedzialności jak rzadko podobnie bywało potem".

- W. MACIĄG: Tajemnice kariery. "Twórcz.", nr 9 s. 68 - 70. -
 H. MICHAŁSKI: Abażury i rewolucja. "Kultura", nr 5. - W. SĄDKOWSKI: Łańcuch zależności. "Nowe Książki", nr 10 s. 502 - 503. -
 S. ŻÓŁKIEWSKI: Już historia. "Życie liter.", nr 23. 53

KWIECIEŃ

- 1 - 15 "Wystawa dwudziestu bibliofilów" w Pałacu Krasińskich zorganizowana przez Zarząd Główny Towarzystwa Przyjaciół Książki. 54
- 3 Wieczory autorskie w warszawskim Domu Literatury. W okresie kwiecień - październik wystąpili z wieczorami autorskimi w Domu Literatury: J. Zawieyski /3 IV/, J. Rychlewski /10 IV/, A. Ważyk /1 IV/, E. Żytomirski /22 IV/, J. Strykowski /24 IV/, J. Zagórski /13 V/, K. Koźmiński /22 V/, A. Kamieńska /30 IX/, K. Nepomucka /9 X/, St. Grochowiak /14 X/ i St. J. Lec /21 X/. Odbył się również odczyt S. Kisielewskiego pt. Konwencje polityczne w literaturze /11 IV/ 55
- 3 Zmarła w Warszawie Kazimiera Rychterówna /ur. 1895/, artystka-recytatorka. W ciągu 35 lat swej pracy artystycznej Rychterówna wystąpiła z przeszło 8 tysiącami koncertów poezji, złożonych z arcydzieł literackich wszystkich narodów świata /również rzymskich i greckich/. Zmarła była lektorką wymowy na Uniwersytecie Warszawskim i została odznaczona nagrodą państwową i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. 56

- 4 Uroczystości ku czci Adama Mickiewicza w Rzymie. Z inicjatywy włoskiej powstał komitet budowy pomnika Adama Mickiewicza w Rzymie, pod przewodnictwem ⁵syndyka Rzymu prof. Della Porta. Pomnik stanie w centralnym parku "Villa Borghese". W skład komitetu weszli syndycy miast związanych z działalnością Mickiewicza we Włoszech, rektorzy uniwersytetów, slawiści włoscy oraz przedstawiciele włoskiego świata kulturalnego i przemysłu. 57
- 5 - 6 Spotkanie redaktorów spod znaku "Rodła" w Zielonej Górze, zorganizowane z inicjatywy lubuskiego czasopisma "Nadodrze". W spotkaniu wzięło udział przeszło 30 współpracowników prasy polskiej działającej na terenie Niemiec w latach międzywojennych. Zjazd odbył się w 30 rocznicę utworzenia "Głosu Pogranicza i Kaszub", pierwszej codziennej gazety polskiej w tym rejonie. 58
- 6 "Szkice o Szekspirze" Jana Kotta wydane w Paryżu przez firmę Juillard uzyskały nagrodę jako "najlepsza książka w marcu 1963 r.". 59
- 11 Umowa o współpracy naukowej na lata 1963 - 1964 między Komitetem Nauki Demokratycznej Republiki Wietnamu i Polską Akademią Nauk. Plan ustalił m. in. zadania w zakresie badań nad historią i literaturą wietnamską. 60
- 18 - 19 Dwudziesta rocznica powstania w ghetcie warszawskim. Główne obchody odbyły się w dniach 18 - 19 kwietnia, m. in. uroczysty apel poległych, złożenie wieńców pod pomnikiem Bohaterów Ghetta oraz akademie w sali PKiN. 19 IV złożono wieńce i wiązanki kwiatów w byłym obozie

zagłady w Treblince. Rocznicy poświęciła uwagę cała prawie prasa literacka. Liczne dokumenty dotyczące powstania w 1943 r. opublikowała "Polityka". W "Tygodniku powszechnym" o walce zbrojnej Żydów warszawskich pisał W. Bartoszewski, w "Życiu literackim" W. Maciąg w artykule pt. Świadectwo literatury pisał o "szczególnej funkcji moralnej, jaką sprawa żydowska spełniała w twórczości lat okupacyjnych i pierwszych lat po wojnie". "Literatura polska tego okresu - pisał - zrozumiała od pierwszej chwili, że stosunek do ściganych i mordowanych Żydów jest najgłębszym i najbardziej zasadniczym probierzem humanizmu". Maciąg przypomniał przykładowo wiersze Broniewskiego, opowiadanie Andrzejewskiego Wielki Tydzień, sztukę Otwinowskiego Wielkanoc i in. "Powstanie w ghetcie - pisał w "Przeglądzie kulturalnym" J. Iwaszkiewicz - chociaż dwadzieścia lat mija od czasu kiedy się zapaliło - jest zawsze niewyczerpalnym źródłem dla porównań, rozmyślań i rozważań. Jest ono także wielokrotnym źródłem natchnienia dla naszych pisarzy, którzy jak zawsze, tak i w tym wypadku - przede wszystkim stawiają sobie za cel wyjaśnienie wielkich pytań moralnych". W "Nowej Kulturze" ukazał się szkic A. Rudnickiego Hitleryzm, oraz obfity materiał związany z dziejami powstania w ghetcie ogłoszony przez W. Poterańskiego.

W związku z dwudziestą rocznicą powstania w ghetcie odbyły się również pokazy filmowe. W dniach 19 - 20 IV wyświetlano w warszawskim kinie CAF "Iluzjon" filmy dokumentalne, a 27 IV zorganizowano w Ośrodku Informacji NRD uroczysty pokaz filmu Defy Nadzy wśród wilków reż. F. Bergera według powieści B. Apitza, który był obecny na pokazie.

61

19 Pierwsze posiedzenie Rady Naukowej przy Ośrodku Badań Prasoznawczych w Krakowie. Prezesem Rady został Z. Klemensiewicz,

zastępcami - M. Zawadka i J. Fierich, sekretarzem - Z. Gutkowski.
 W skład rady weszło wielu naukowców oraz reprezentantów szeregu
 ośrodków dziennikarskich. Zadaniem Rady będzie m. in. ocenianie
 i konsultowanie działalności naukowej i wydawniczej Ośrodka z
 punktu widzenia poziomu naukowego oraz potrzeb wiążących się z
 bieżącą działalnością wydawniczą RSW "Prasa". 62

21 S e s j a n a u k o w a p o ś w i ę c o n a t w ó r c z o ś c i
 J. I. K r a s z e w s k i e g o w Z i e l o n e j G ó r z e
 zorganizowana przez tamtejszy oddział Towarzystwa Literackiego
 im. A. Mickiewicza i Sekcję Języka Polskiego OOM w Zielonej Gó-
 rze. Na sesji ogłoszono referaty: W. Danek: Kraszewski jako pi-
sarz historyczny, S. Burkot: Kraszewski a Prus. W komunikacie pt.
Kraszewski a Ziemie Zachodnie S. Kania omówił stosunek Kraszew-
 skiego do problemu niemieckiego. 63

23 W y s t a w a i l u s t r o w a n e j k s i ą ż k i a n -
 g i e l s k i e j z l a t 1 5 7 0 - 1 9 3 2 w L u b l i -
 n i e, zorganizowana z inicjatywy Uniwersytetu im. Marii Curie-
 -Skłodowskiej oraz British Council. 64

25 - 5 V T y d z i e ń w s p ó ł c z e s n e j l i t e r a t u r y n a
 O p o l s z c z y ż n i e, zorganizowany przez "Czytelnika". 65

25 - 28 P i e r w s z y Z j a z d M ł o d y c h J ę z y k o z n a w -
 c ó w w P o z n a n i u. W zjeździe wzięły czynny udział pra-
 wie wszystkie środowiska polonistyczne /10 na 12 istniejących/.
 Wygłoszono 23 referaty o tematyce bardzo różnorodnej, obejmują-
 ce prawie wszystkie szczegółowe dziedziny językoznawstwa od gra-
 matyki historycznej i historii języka aż do szerokich zagadnień
 teoretycznych, stylistyki itp. Tego ostatniego zakresu dotyczyły
 m. in. referaty: G. Walczaka poświęcony pismom Norwida, M. Kamiń-

skiego: Składnia przytoczenia w "Bramach raju" J. Andrzejewskiego, oraz M. Podgórskiego: Wybrane zagadnienia z teorii składni stylistycznej. Najwyżej oceniono m. in. pracę R. W. Rzepki: Dwa problemy języka "Merkurysza Polskiego" z 1661 r. /Sprawozdanie: J. Bartmiński. "Życie Szkoły Wyższej" 1963, nr 9 s. 91 - 94/.

66

- 25 Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie zatrudnienia dokumentalistów służby informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej oraz bibliotekarzy dyplomowanych w instytucjach naukowo-badawczych. Rozporządzenie ustala m. in. iż "dyplomowanymi pracownikami dokumentacji naukowej" w instytutach naukowych są: 1/ starszy dokumentalista dyplomowany, 2/ dokumentalista dyplomowany, 3/ adiunkt dokumentacji naukowej, 4/ asystent dokumentacji naukowej, zaś "bibliotekarzami dyplomowanymi" są: 1/ starszy kustosz dyplomowany, 2/ kustosz dyplomowany, 3/ adiunkt biblioteczny, 4/ asystent biblioteczny.

67

- 26 Premiera filmu "Czarne skrzydła" w Warszawie. Reż. E. i Cz. Petelscy, scen. według powieści J. Kaden-Bandrowskiego: A. Ścibor-Rylski oraz E. i Cz. Petelscy, zdjęcia: K. Weber, muz.: J. Maksymiuk. Film został wyróżniony przez krytykę i reprezentował kinematografię polską na III Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Moskwie /7 - 21 VII/, gdzie zdobył II nagrodę - Srebrny Medal.

Film oparty na powieści Kadena-Bandrowskiego, ukazujący w sposób realistyczny półkolonialne stosunki panujące w latach międzywojennych na Śląsku /konkretnie w Zagłębiu Dąbrowskim/, gdzie obcy właściciele kopalń stosowali brutalne formy wyzysku górników. Do zalet filmu zaliczono: plastyczne ukazanie fragmentu naszej przeszłości, świetnie oddaną atmosferę górniczego miasta, jego kontrastów społecznych itp. Zwrócono również uwagę na mistrzostwo niektórych scen, takich jak np. scena końcowa ataku policji na robotniczy kondukt pogrzebowy. Jednakże wielu krytyków /L. Pijanowski, J. Płażewski i inni/ oceniając film i porównując go z powieścią Kadena zwracali uwagę na niewłaściwe potraktowanie materiału literackiego powieści. "Petelscy musieli wybierać - pisał J. Płażewski - tymczasem wybrali właściwie wszystko". I stąd wady filmu: wewnętrzna nierówność, niejasności sytuacyjne, mało precyzyjny, niepogłębiony rysunek postaci itp. W sumie film "nie wznosi się ponad retorykę, pozostawia widza chłodnym i nie zaspakaja naszego głodu w dziedzinie wielkiej tematyki politycznej" /J. Płażewski/.

E. BRYLL. "Współcz.", nr 10. - S. GRZELECKI. "Życie Warsz.", nr 101. - Z. KAŁUŻYŃSKI. "Polityka", nr 17. ✕ Polem.: K. KOŹNIEWSKI. "Polityka", nr 20. - Z. KLACZYŃSKI. "Tryb. Ludu", nr 115. - J. KYDRYŃSKI. "Życie liter.", nr 20. - L. PIJANOWSKI. "Nowa

Kult.", nr 20. - J. PŁAŻEWSKI. "Prz. kult.", nr 17.

68

26 Zmarł w Warszawie Juliusz Saloni /ur. 1891/, historyk literatury, pedagog. /Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. III, s. 85 - 87; P. Grzegorzczak. Rocznik literacki 1963, s. 496 - 498/.

F. BIELAK. "Pam. liter.", z. 4, s. 571 - 574. - W. SZYSZKOWSKI. "Polonist.", nr 4 s. 58 - 60.

69

26 - 27 Sesja "Film i literatura" we Wrocławiu, zorganizowana przez Oddział Wrocławski ZLP w porozumieniu z Ministrem Kultury i Sztuki. W sesji wzięło udział ok. 50 literatów, scenarzystów, reżyserów filmowych i krytyków z całego kraju. Wygłoszono trzy referaty: A. Bohdziewicz: Kto jest autorem filmu?, A. Jackiewicz: Film jako powieść naszego wieku, J. Stawiński: Literat, scenarzysta, reżyser. Referaty i dyskusja skoncentrowały się w aspekcie teoretycznym na problemie związków i pokrewieństw między filmem i literaturą, a w aspekcie praktycznym na zagadnieniach współpracy literatów z filmowcami. Problematyka teoretyczna znalazła odbicie w referatach A. Jackiewicza i A. Bohdziewicza. A. Jackiewicz wystąpił przeciwko pojmowaniu filmu jako sztuki "przyliterackiej", ostrzegając przed zbyt dosłownym rozumieniem pokrewieństw filmu i literatury, m. in. w wyznawanym często poglądzie, że scenariusz jest autonomicznym dziełem literackim, a słowo, fabuła i typ narracji są w filmie literackiego pochodzenia. Referent akcentował odmienną twórczość obu sztuk /w literaturze - słowo, w filmie - "pierwiastek fono-fotograficzny"/. W dyskusji omawiano m. in.

zagadnienia takie, jak: prawo autorskiej wyłączności i harmonijnej współpracy poszczególnych realizatorów filmowych, sprawę twórczych uprawnień i aspiracji scenarzystów, problemy "kina masowego" i "filmu autorskiego", wreszcie - przyczyny nasilającej się ostatnio "rekrutacji" reżyserów filmowych z grona literatów /m. in. A. Scibor-Rylski, T. Konwicki, J. S. Stawiński/. Zdaniem A. Bohdziewicza decydującym momentem, który nakłania pisarzy do samodzielnej realizacji filmowej, jest poszukiwanie nowych form narracji. Pisarz wchodząc do filmu - pragnie wzbogacić martwą, "dosłowną" materię, którą się fotografuje przez rodzaj zapisu "skojarzeniowo-lirycznego", pociąga go formuła "filmu-lektury" pozostawiającego - podobnie jak powieść - wielkie pole dla wyobraźni odbiorcy.

A. BOHDZIEWICZ: Kto jest autorem filmu? [referat]. "Odra", nr 9. - Dyskusja [wypowiedzi: A. Jackiewicz, S. Lenartowicz, B. W. Lewicki, B. Michałek, J. Passendorfer, A. Wajda]. "Odra", nr 11. - K. GARBIEŃ, S. JANICKI. "Film", nr 20. - A. JACKIEWICZ: Film jako powieść naszego wieku [referat]. "Odra", nr 10. - S. JANICKI. "Film", nr 19. - Z. KUBIKOWSKI. "Odra", nr 12. - M. KURNATOWSKA. "Odgłosy", nr 23. - R. MARSZAŁEK. "Dialog", nr 6 s. 111 - 120. - J. STAWIŃSKI: Literat, scenarzysta, reżyser [referat]. "Odra", nr 6.

70

27 Konkurs "Polityki" na reportaż o tematyce partyjnej - ogłoszony w październiku 1962 r. Jury w składzie: M. F. Rakowski, H. Jaworska, M. Marzec, L. Stasiak, T. Wichowa, S. Wygodzki, T. Drewnowski, J. Śmietański i S. Bielecki nagrodziło równorzędnymi nagrodami /po 5 tys. zł./ pięć prac: W. Adamiecki: Godziny za godzinami, H. Krall: Nim będą zapomniani, H. Niezabitowska i S. Kozicki: Domek przy drodze,

A. Zatrzybówna: Niepokój przed paleniem mostów. ↑

/Druk nagrodzonych prac: "Polityka", nr 17/.

72

27 P r e m i e r a p o e m a t u d r a m a t y c z n e g o
"K s i ą d z M a r e k" J u l i u s z a S ł o w a c k i e g o
w Teatrze Dramatycznym w Warszawie. Reż. A. Hanuszkiewicz, scen.
J. Kosiński, muz. K. Serocki. Przedstawień 23, widzów 12 820.
Wystawienie "jednego z najrzadziej grywanych i najtrudniejszych
dramatów mistycznych repertuaru romantycznego" zostało bardzo
pozytywnie przyjęte przez krytykę, która podkreślała przede
wszystkim grę aktorów /Rysiówna i Świdorski jako Judyta i Kos-
sakowski/, zasługującą na analizę "ze względu na zawartą w niej
propozycję języka poetyckiego w teatrze, propozycję o zasadni-
czym znaczeniu dla powstawania repertuaru romantycznego" /R. Szy-
dłowski/.

A. GRODZICKI. "Życie Warsz.", nr 102. - Z. JASIŃSKA. "Tyg.
powsz.", nr 24. - W. A. KRAL. "Teatr", nr 12. - Jaszcz [J. A.
SZCZEPAŃSKI]. "Tryb. Ludu", nr 118. - S. TREUGOTT. "Prz. kult.",
nr 19. - A. WIRTH. "Nowa Kult.", nr 18.

72

28 O t w a r c i e ~~stałej~~ s c e n y p o e t y c k i e j
w T e a t r z e P o l s k i m w W a r s z a w i e. Cykl
Godziny poezji na małej scenie Teatru Polskiego zainaugurowano
inscenizacją dwóch poematów K. I. Gałczyńskiego: Niobe i Wit
Stwosz. Reż. Z. Listkiewicz. Scen. E. Grochulski. Muz. oparta
na fragmentach J. S. Bacha - E. Wajman. Przedstawień 3, widzów
848.

3/
74

30 Z m a r ł w P r u s z k o w i e J a n S z c z e p k o w s k i
/ur. 1875/, pisarz. /Informacje bio-bibliograficzne podaje P.
Grzegorzczak. Rocznik Literacki 1963, s. 499 - 500/.

4/
75

- Trzydziesta rocznica wydania pierwszego numeru czasopisma KPP - "Kronika", które spełniło szczególnie dużą rolę w dniach powszechnego strajku włóknarzy 1933 r. W związku z rocznicą w Łodzi odbyło się uroczyste zebranie z udziałem naczelnego redaktora tego czasopisma, członka Biura Politycznego i sekretarza KC PZPR - Z. Kliszki. 5/76

- "L e n i n - k u l t u r a - s z t u k a". Ogólnopolskie sympozjum studenckie na ten temat odbyło się w Poroninie, zorganizowane przez Radę Naczelną ZSP, ZG TPPR oraz Muzeum Lenina w Warszawie. Referat wygłosił W. Sokorski, który zapoznał zebranych z problematyką leninowskich poglądów na kulturę i sztukę oraz omówił niektóre zagadnienia marksistowskiej estetyki. 76

MAJ

2 - 12 Trzecie Kaliskie Spotkania Teatralne. W Spotkaniach wzięło udział 11 teatrów z Warszawy, Łodzi, Poznania, Lublina, Zielonej Góry, Koszalina, Gniezna i Kalisza. Jedną z największych atrakcji festiwalu było plenerowe przedstawienie Tristana i Izoldy Bedier na dziedzińcu pałacu w Gołuchowie, które dał teatr kaliski. Główną nagrodę Ministra Kultury i Sztuki za najlepsze spektakle III Kaliskich Spotkań Teatralnych przyznano Teatrowi Ziemi Lubuskiej z Zielonej Góry za Wyzwolenie S. Wyspiańskiego i Zejsście aktora Ghelderode. Nagrodę Wielkopolskiego Towarzystwa Kulturalnego za wybitne osiągnięcia artystyczne - Teatr Klasyczny z Warszawy za Samuela Zborowskiego J. Słowackiego, nagrodę redakcji "Głosu Wielkopolskiego" za wyróżnia-

jący się spektakl polskiego autora współczesnego - teatr z Gniezna za realizację sztuki S. Mrożka Na pełnym morzu. Ponadto przyznano kilka innych nagród zespołowych i indywidualnych.

7/
78

- 3 - 19 "D n i O ś w i a t y, K s i ą ż k i i P r a s y" zainaugurowało dn. 3 IV radiowe przemówienie Ministra Kultury i Sztuki T. Galińskiego. Program obchodów obejmował tradycyjne kiermasze i wystawy, spotkania z literatami, otwarcie nowych bibliotek, czytelni i punktów bibliotecznych oraz liczne imprezy kulturalno-oświatowe. Warszawski kiermasz książki przeniesiony tym razem z tradycyjnego miejsca w Alejach Ujazdowskich przed Pałac Kultury cieszył się wielkim powodzeniem. "Jeszcze nigdy stoiska z książkami nie były tak oblegane, jeszcze nigdy nasi pisarze nie rozdzielili tylu autografów" - pisał R. Matuszewski w "Nowych Drogach" /nr 6/. Kiermasz przyniósł ponad 3 mln. ze sprzedaży książek, 346 tys. zł. ze sprzedaży płyt i 127 tys. zł. za reprodukcje malarstwa. Podczas "Dni" otwarto w Warszawie pierwszą księgarską szkołę, ufundowaną ze składek księgarzy, jako szkoła Tysiąclecia. 12 V obchodzono "Dzień Działacza Kultury". W dniu tym przodujący działacze kulturalni z całego kraju zostali udekorowani odznaczeniami państwowymi i - po raz pierwszy - odznaką "Zasłużonego Działacza Kultury" /por. poz. 51 /. Przewodniczący Rady Państwa A. Zawadzki udekorował również wysokimi odznaczeniami 135 zasłużonych literatów, artystów, reżyserów i dziennikarzy. M. in. Sztandarem Pracy I klasy udekorowany został L. H. Morstin, Orderem Sztandaru Pracy II klasy - J. Pierzchała a Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski - F. Fenikowski, K. Filipowicz i J. M. Gisges.

W "Dniach Oświaty, Książki i Prasy" odbyły się również na terenie całego kraju liczne imprezy filmowe, m. in. zorganizowano

w Bydgoszczy, Rzeszowie i Gdańsku - przeglądy filmów opartych na dziełach klasyki światowej literatury, a w Białymstoku i Olsztynie wyświetlano zestaw filmowy pt. Gorki na ekranie.

78

Trzeci Toruński Maj Poetycki zorganizowany przez grupę poetycką "Wymiary" i korespondencyjny Klub Młodych Pisarzy przy współudziale WRN w Bydgoszczy i "Gazety Pomorskiej". W konkursie na utwór poetycki jury w składzie: A. Lisiecka, M. Grześczak i J. Maciejewski pierwszą nagrodę /2 tys. zł./ przyznało K. Nowickiemu. Nagrodę II /1 500 zł./ otrzymał Z. Flis, nagrodę III /1 tys. zł./ - J. L. Ordan.

79

80

4 Nowy Zarząd Towarzystwa Przyjaciół Książki ukonstytuował się w składzie następującym: przewodniczący - M. Brahmer, wiceprzewodniczący - A. Gryczowa i W. Zawadzki, sekretarze - A. Biernacki, J. Odrowąż-Pieniążek, W. Błażejewski, skarbnik - J. Dąbrowski, członkowie zarządu - J. W. Gomulicki, Z. Mikulska, Z. Raszewski i L. Sempoliński.

80

8 Zmarł w Krakowie Stanisław Wędkiewicz /ur. 1888/, romanista. /Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. III, s. 457 - 459; P. Grzegorzczak. Rocznik Literacki 1963, s. 504 - 507/.

M. BRAHMER. "Kwart. neofilol.", nr 4. - Z. CZERNY: Filologia romańska w UJ. [w:] Wydział Filologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego. Historia katedr. Pod red. W. Taszyckiego i A. Zaręby. Kraków 1964, s. 287 - 336. - M. STRZAŁKOWA. "Życie liter.", nr 21.

81

5 "Moje dwudziestolecie" ankieta "Życia literackiego" na temat doświadczeń literatury powojennej z osobistej perspektywy twórców. W związku ze zbliża-

jąca się dwudziestą rocznicą. Polski Ludowej redakcja zwróciła się do autorów z prośbą o nakreślenie obrazu mijających dwudziestu lat z osobistej perspektywy własnego dorobku twórczego i planów na najbliższą przyszłość. W ankiecie wzięli udział: K. Wyka /nr 29/, J. Zagórski /nr 29/, J. Kawalec /nr 29/, W. Szewczyk /nr 30/, T. Hołuj /nr 31/, J. Przyboś /nr 32/, M. Jastrun /nr 33/, S. Otwinowski /nr 34/, S. Wygodzki /nr 35/, K. Bunsch /nr 36/, S. Czernik /nr 37/, S. Zieliński /nr 38/, J. Zawieyski /nr 41/, M. Promiński /nr 43/, M. Jarochońska /nr 44/, S. Lem /nr 46/, K. Filipowicz /nr 47/, H. Worcell /nr 49/, J. Iwaszkiewicz /nr 50/, B. Kogut /nr 51/52/.

2/84

- 12 Wystawa "450 lat drukowanej książki polskiej" w salach wystawowych Biblioteki Narodowej w Pałacu Krasińskich, zorganizowana z okazji 450 rocznicy wydrukowania Raju dusznego Biernata z Lublina /1513 r./.
- 13 Osiemdziesięciolecie śmierci Cypriana Kamila Norwida. W związku z przypadającą 23 V 1963 r. rocznicą Katedra Historii Literatury Polskiej UW zorganizowała w maju i czerwcu cykl wykładów o twórczości Norwida. W ramach cyklu odbyły się następujące odczyty: Z. Szmyd-towa: List poetycki w twórczości Norwida /13 V/, J. W. Gomulicki: Norwid - Dante - Baudelaire /20 V/, Z. Libera: O "Czarnych i białych kwiatach" /27 V/, M. Żukrowski: Norwid i symbolizm /3 VI/, J. Z. Jakubowski: Norwid i poezja współczesna /10 VI/. W Muzeum Narodowym w Krakowie otwarto 9 IV wystawę akwarel, rysunków i rękopisów Norwida. 18 - 19 XII odbyła się sesja naukowa na Uniwersytecie Warszawskim poświęcona twórczości poety, na której omówiono m. in. stosunek poezji współczesnej do Norwida /J. Z. Jakubowski/ i analogie twórczości polskiego poety z poezją euro-

3/84

pejską /zob. poz. ~~4~~. W grudniu ukazał się też numer "Prze-
glądu Humanistycznego" /nr 6/ poświęcony w znacznej części Nor-
widowi, przynoszący m. in. prace: J. Z. Jakubowskiego: Norwid i
poezja współczesna, M. Żurowskiego: "Larwa" na tle porównawczym,
J. W. Gomulickiego: Nieznane świadectwa o warszawskich latach
Norwida /1840 - 1842/ oraz opracowane w Instytucie Badań Literac-
kich przez H. Gacową, Z. Jastrzębskiego i S. Stupkiewicza: Mate-
riały do bibliografii Cypriana Norwida. 85⁴

- 15 Ankieta "Prze gl ą d u k u l t u r a l n e g o"
n a t e m a t a k t u a l n e j r o l i i n t e l i g e n -
c j i. "Pojęcie «inteligencji» - pisano w nocie redakcyjnej
/nr 20/ - przestało być w naszym kraju synonimem wąskiej grupy
społecznej. Mamy dziś blisko 300 tys. ludzi z wyższym wykształ-
ceniem. Za 17 lat będzie ich ok. miliona. Jaka jest obecnie sy-
tuacja społeczna tych ludzi, jakie funkcje spełniają technicy,
ekonomiści, nauczyciele, twórcy? Czy stworzyliśmy warunki dla
pełnego twórczego wykorzystania wielkiego potencjału wiedzy,
kwalifikacji, jakimi dysponuje nasz kraj?". Odpowiedzi w ankie-
cie zapoczątkował głos T. Kotarbińskiego, który w artykule poświęconym zagadnieniom tzw. inteligencji humanistycznej, zajął się funkcją "ludzi słowa" /w odróżnieniu od tzw. inteligencji technicznej, tych, którzy "kierują narzędziami"/ w nowoczesnym społeczeństwie, oraz wynikającymi stąd problemami, takimi jak postulowana przez "ludzi słowa" możliwość głoszenia prawdy /"Móc głosić prawdę - w tym streszcza się wszystko"/ oraz ^{ograniczenia} ~~organizowa-~~ ^{nie} tej możliwości wynikające ze względu na słuszny interes publiczny itp. Prof. Kotarbiński uznając "ludzi słowa" za ludzi "potrzebnych", postulował respektowanie ich postulatu zasadniczego głoszenia prawdy i ograniczenia jego zasięgu działania tylko w wypadkach zgoła wyjątkowych, w razie "istotnego, niespor-

nego, powszechnie zrozumiałego zagrożenia". Inny krąg zagadnień poruszył w swojej wypowiedzi B. Suchodolski, który w artykule Perspektywy inteligencji zajął się zagadnieniami procesu historycznego, ilościowego rozwoju inteligencji, oraz jej nowej funkcji, nowych właściwości, związanych z charakterem cywilizacji współczesnej. Zdaniem prof. Suchodolskiego są to procesy antagonistyczne, ponieważ "liczbowe rozszerzenie grupy inteligencji rodzi tendencje do wydzielenia z całej grupy, inteligencji, którą można by określić mianem "inteligencji twórczej" i to zarówno w dziedzinie sztuki i literatury, jak i nauki i techniki. "Rozróżnienie to nie załatwia jednak sprawy - pisał B. Suchodolski - narastającym problemem staje się bowiem zadanie maksymalnego rozszerzenia liczbowego inteligencji twórczej, bo ona jedynie odpowiada postulatowi nowoczesności."

Dyskusja została przerwana z powodu likwidacji pisma /por. poz. 105 /.

J. CHAŁASIŃSKI: Czy jest jeszcze inteligencja w Polsce? "Prz. kult.", nr 15. - M. CZERWIŃSKI: Odpowiedzialność inteligenta. "Prz. kult.", nr 22. - T. KOTARBIŃSKI: Ludzie słowa, "Prz. kult.", nr 18. - B. SUCHODOLSKI: Perspektywy inteligencji. "Prz. kult.", nr 20. 5/88

18 - 26 Ósme Międzynarodowe Targi Książki w salach PKiN w Warszawie. W Targach wzięło udział 194 wydawców z 21 państw, oraz ONZ, eksponując 50 tys. książek, w tym 30 tys. z krajów zachodnich i 15 tys. z Polski. Literatura naukowa stanowiła 32,9 procent. Targi zwiedziło ponad 50 tys osób. Zawarte transakcje wyniosły łącznie: w eksporcie ok. 2 350 tys. zł. dew. /z tego 1 405 tys. przypadło na kraje kapitalistyczne/ oraz ponad 940 tys. zł. dew. w imporcie. W czasie Targów czynne były trzy wystawy polskie: jedna grupowała książki naj-

piękniej wydane, druga poświęcona była książkom Tysiąclecia, trzecia zaś grafice książkowej. 24 V z okazji Targów odbyła się w Warszawie konferencja wydawnicza krajów socjalistycznych. W artykułach publikowanych w prasie w związku z Targami zwracano uwagę na trudności w ruchu wydawniczym i sytuacji na rynku książkowym związane z bazą poligraficzną i drukarską oraz na konieczność rozpatrywania projektów technologicznych zmierzających do poprawy tej sytuacji w przyszłości /por. art.: J. Skó^Tnickiego: Co dalej? "Życie liter.", nr 19, oraz R. Matuszewskiego: W zwierciadle prasy literackiej. "Nowe Drogi", nr 6/. 86

19 Plebiscyt "Złotego Kłosa" zorganizowany przez redakcję "Dziennika Ludowego". W plebiscycie wzięło udział 21 663 czytelników ze środowisk wiejskich. W wyniku plebiscytu wytypowano 15 najpopularniejszych książek współczesnych autorów polskich. "Złoty Kłos" uzyskały książki: M. Fornalskiej: Pamiętnik matki /4 110 głosów/, S. Wygodzkiego: Koncert życzeń /2 755 głosów/, P. Jasienicy: Polska Piastów /2 536 głosów/, T. Brezy: Urząd /2054 głosów/ i W. Żukrowskiego: Córeczka /1 874 głosów/. Pozostałe 10 książek zdobyło 8 334 głosów. 87

23 Konkurs literacki na nowelę lub opowiadanie, związane tematycznie z turystyką, ogłoszony przez redakcję Magazynu Turystycznego "Światowid", przy współudziale GKKFiT. Na konkurs nadesłano 34 prace. Pierwszą nagrodę /10 tys. zł./ otrzymał T. Karpowicz za opowiadanie Czas, kiedy rośnie góra, nagrodę drugą /7 500 zł./ - T. Staigh za opowiadanie Prowadzę hutników, nagrodę trzecią /5 tys. zł./ - A. Bqhdaj za opowiadanie Etiuda dalmatyńska. 88

8 - 2 VI "W e n e c j a i P o l s k a w w i e k a c h o d X V I I d o X I X" - p o l s k o - w ł o s k a s e s j a n a u k o - w a w W e n e c j i, zorganizowana przez Fundację Giorgio Cini, Polską Akademię Nauk i Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego przy współpracy Towarzystwa Włosko-Polskiego "Francesco Nullo". Program sesji, poświęcony omówieniu stosunków kulturalnych łączących Polskę i Wenecję w XVII - XIX wieku, obejmował ok. 20 referatów. Organizatorem naukowym i kierownikiem delegacji polskiej był M. Brahmer, który wygłosił prelekcję: Rola Wenecji w polskim życiu teatralnym w. XVIII. Ponadto członkowie polskiej delegacji wygłosili następujące referaty: B. Biliński: Podróżnicy polscy w Wenecji w w. XVII - XIX, H. Barycz: Padwa w. XVII w polskim życiu intelektualnym, K. Lepszy: Włosi na uniwersytecie w Krakowie, S. Lorentz: Palladianizm w architekturze Oświecenia. Literatury dotyczyło 5 referatów, m. in.: W. Kubacki: Torkwato Tasso w romantyzmie polskim Z. Szmydtowa: Wenecja w literaturze polskiej w. XIX. 89 90

28-30 Trzecie Spotkanie Młodych Pisarzy w Krakowie, zorganizowane przez Komitet Wojewódzki ZMS i Zespół Literacki przy KW ZMS. Referaty na temat: Trwałe wartości literatury dwudziestolecia Polski Ludowej wygłosili: M. Stępień, T. Nowak i S. Stanuch. 1 94

30 Konkurs na reportaż o współczesnej Warszawie. Jury pod przewodnictwem St. R. Dobrowolskiego nagrody pierwszej nie przyznało. Dwie nagrody II /po 5 tys. zł./ otrzymali: W. Czarnecki za pracę: Domek z ogródkiem i M. Rojkowa za pracę: Warszawski zwykły dzień. 92

26 Odsłonięcie tablicy pamiątkowej ku czci poety i działacza śląskiego Jakuba Kani w Siótkowicach pod Opolem. 90

30 "W a r s z a w s k i e W i e c z o r y L i t e r a c k i e" w t e a t r z e A t e n e u m. Cykl wieczorów zainaugurował wieczór St. R. Dobrowolskiego pt. Powrót na Powiśle. Następnie odbyły się: R. Matuszewskiego - wieczór Żoliborski /10 IX/, J. Pytlakowskiego - wieczór poświęcony dzielnicy Mokotów /16 IX/, J. W. Gomulickiego - wieczór o Starówce /20 IX/, O. Budrewicza - wieczór o Pradze /23 IX/, B. Jurysia - wieczór poświęcony Ochocie /30 IX/.

3
94

— O d s ł o n i ę c i e p o m n i k a M a r i i K o n o p n i c k i e j w S u w a ł k a c h dłuta artysty-rzeźbiarza B. Chmielewskiego. Odsłonięcia dokonał wiceminister T. Garstecki. Pomnik przedstawia postać Konopnickiej z dzieckiem. Na cokole napis: "Pójdź dziecię - ja cię uczyć każę". Rodaczce - społeczeństwo Suwalszczyzny.

4
95

— K o n k u r s l i t e r a c k i n a t e m a t p r z y j a ź n i p o l s k o - r a d z i e c k i e j ogłoszony przez ZW TPPR w Katowicach, w okresie ostatniej wojny. Jury w składzie: W. Bochenek, K. Broll-Jarecka, J. Dałek, J. Gałuszka, W. Nawrocki, R. Samsel, F. Skórka i W. Szewczyk przyznało trzy równorzędne I nagrody: H. Leśniewskiemu za utwór Jeden dzień, L. Wantule za opowiadanie Tutejszy, P. Bystrzyckiemu za opowiadanie Sasza. Ponadto przyznano sześć II nagród, które otrzymali: J. Grzymkowski za opowiadanie Przed sądem, J. Huszcza za opowiadanie Pierwszy i drugi powrót, Z. Markowski za wiersze, H. Hanzlik za wiersz, B. Sikorski za wiersz i S. Pagaczewski za utwór Żywiecki ogień.

5
96

— "S ł o w n i k w s p ó ł c z e s n y c h p i s a r z y p o l s k i c h", tom pierwszy, A - J, oprac. zespół pod red. E. Korzeniewskiej w składzie: Z. Biłek, M. Brykałska, J. Czachowska,

J. Kądziela, E. Korzeniewska, F. Lichodziejewska, R. Loth, J. Stradecki i B. Winkiel. Pierwszy tom opracowanego w Instytucie Badań Literackich Słownika liczącego ponad 700 stron dwuszpaltowego druku wielkiego formatu, a stanowiącego ostatnią część fundamentalnego wydania Bibliografii Literatury Polskiej czyli tzw. Nowego Korbuta. Tom objął w alfabetycznym układzie biografie i bibliografie od Adamczewskiego do Iwaszkiewicza. Poprzedzono je obszernymi rozdziałami, w których szczegółowo zestawiono źródła bio- i bibliograficzne, opracowania ogólne i studia krytyczne okresu 1914 - 1957, oraz dano wykaz czasopism, antologii /264 pozycji/ i hasła rzeczowe dotyczące instytucji i grup literackich /Zdrój, Futuryści, Formiści, Skamander, Czartak, Awangarda, Reflektor, Kwadryga, Żagary, Przedmieście/. W Słowniku znaleźli się pisarze, krytycy oraz historycy i teoretycy literatury, którzy ogłosili pierwszą książkę przed 1950 r. a bibliografię doprowadzono do roku 1957 włącznie.

Słownik uznano za "nieocenioną pomoc badawczą i źródło podstawowych informacji" /S. Żółkiewski/, podkreślając w szczególności wysoką wartość informacyjną wydawnictwa. Słownik to zdaniem recenzentów "niezbędny, podręczny informator, stanowiący dla polonistyki zdobycz wyjątkowej wartości, a potrzebny każdemu kto żywiej interesuje się literaturą współczesną" /P. Grzegorzczak/, to "bardzo pożyteczne dzieło /.../ dla krytyków, dla autorów przyszłej historii literatury dwudziestolecia powojennego, dla nauczycieli, dla uczniów, dla wszystkich, którzy interesują się literaturą /.../ będące czymś w rodzaju encyklopedii współczesnego piarstwa polskiego" /Z. Lichniak/. W recenzjach podkreślano również duże bogactwo informacji zawartych w Słowniku, "setki zwięzłych biogramów i niezwykle bogatą bibliografię podmiotową i przedmiotową, nigdzie w tego rodzaju słownikach /.../ nie przytaczaną"

/P. Grzegorzczuk/. Zwracano też uwagę na wysokie walory dokumentacyjne haseł rzeczowych /instytucji i grup literackich/ oraz opracowań pisarzy mieszkających i działających poza krajem /P. Grzegorzczuk/.

Zastrzeżenia krytyki dotyczyły przede wszystkim niskiego nakładu książki /2 400 egz./, zakresu uwzględnionej w Słowniku dokumentacji /doprowadzonej tylko do 1957 r./ oraz pominięcia niektórych wybitnych naukowców, historyków, publicystów i pisarzy, którzy - zdaniem krytyków - powinni się w Słowniku znaleźć. W szczególności wymieniano wielu pisarzy z przełomu XIX i XX wieku, debiutujących w okresie Młodej Polski /np. W. Bereut, A. Brückner, Wł. Jabłonowski, A. Nowaczyński/ oraz pisarzy reprezentujących młodą generację literacką i krytyczną Polski Ludowej /np. M. Białoszewski, Z. Herbert, S. Mrożek/. W komunikacie ogłoszonym na łamach "Twórczości" /W sprawie "Nowego Korbuta", 1965 z. 5/ dyrekcja IBL wyjaśniła, że ponieważ Słownik współczesnych pisarzy polskich "stanowi integralną część całego wydawnictwa tzw. Nowego Korbuta" wielu z wymienionych przez recenzentów pisarzy znajdzie się w części IV tego wydawnictwa, w tomie obejmującym Młodą Polskę, przygotowywanym przez poznański zespół IBL pod kierunkiem Z. Szwejkowskiego. Nieuwzględnienie zaś w Słowniku wielu wybitnych publicystów "było również wynikiem świadomej rezygnacji z tych haseł w związku z przygotowywanym Słownikiem Publicystów w krakowskim Ośrodku Badań Prasoznawczych. Zapowiedziano również kontynuację prac nad Słownikiem współczesnych pisarzy polskich, a w ich zakresie - opracowanie pisarzy debiutujących po r. 1950 oraz uzupełnienie haseł już opracowanych materiałami z okresu po r. 1957.

Poza recenzjami prasowymi odbyły się w okresie: maj 1963 - maj 1965 trzy zebrania dyskusyjne na temat Słownika współczesnych pisarzy polskich: 29 X 1963 w domu ZLP w Warszawie zebranie zorga-

nizowane przez Klub Literacki "Ognisko" z referatami St. Lichańskiego i J. E. Płomieńskiego /O Nowym Korbutcie czyli o Słowniku współczesnych pisarzy polskich/; 17 III 1964 w Instytucie Badań Literackich PAN w Warszawie zebranie z inicjatywy warszawskiego Oddziału ZLP z udziałem przedstawicieli ZLP w składzie: H. Auderska, J. W. Gomulicki i S. Flukowski, dyrekcji IBL oraz redakcji i zespołu autorskiego Słownika; 22 V 1965 zebranie naukowe w sali okrągłego stołu Pałacu Staszica w Warszawie zorganizowane przez Komitet Nauki o Literaturze PAN, pod przewodnictwem J. Krzyżanowskiego z referatem o Słowniku P. Grzegorzycy, z udziałem członków Komitetu Nauk o Literaturze PAN, dyrekcji IBL, oraz redakcji i zespołu autorskiego Słownika.

Z. LICHNIAK: O ksiąg umiłowaniu nie zawsze wzajemnym. "Kierunki", nr 35. - S. ŻÓŁKIEWSKI: Spółeczna odpowiedzialność krytyki. "Tyg. kult.", nr 41. - P. GRZEGORCZYK. "Rocz. liter." 1963, s. 285 - 288. - P. GRZEGORCZYK: Nowy słownik współczesnych pisarzy polskich. "Ruch liter." 1965, z. 3 s. 140 - 142. - J. KAPUŚCIK, B. KRÓLIKOWSKI: Korbut redivivus... "Twórcz." 1965 z. 1 s. 142 - 144. [Sprostowanie:] K. Wyka: W sprawie "Nowego Korbuta", "Twórcz." 1965, z. 5 s. 147 - 148.

— "S z k i c e z p i e k ł a u c z c i w y c h i i n n e o p o w i a d a n i a" Leona Kruczkowskiego. Wydanie książkowe 4 opowiadań, wyjętych z teki pośmiertnej pisarza, wywołało żywe zainteresowanie krytyki zarówno ze względu na osobę zmarłego w 1962 r. autora, jak przede wszystkim - ze względu na ważną problematykę ideowo-polityczną zbioru. Jest to problematyka związana ściśle z doświadczeniami przełomu politycznego w 1956 roku, "próba ukazania złożoności czasu, w którym ludzie subiektywnie uczciwi i żarliwie oddani słusznej sprawie mogli być uwikłani w sytuację, która czyniła ich krzywdzicielami innych" /H. Zatorska/.

"Opowiadania Kruczkowskiego - pisał S. Treugutt - są wszystkie o jednym: o kryzysie i odnowie życia partyjnego po śmierci Stalina, o odpowiedzialności za przeszłość i przyszłość socjalizmu". Analizując niedokończony opowiadanie Judycki Treugutt pisze: "Nie znamy odpowiedzi pisarza, tekst urywa się w takim miejscu, które pozwala dostrzec całą perspektywę możliwości rozwiązań trudnego zagadnienia, rysującego związki między wielką problematyką moralną i polityczną. Zdajemy sobie sprawę, że jakkolwiek autor rozstrzygnąłby to zagadnienie, nie mogłoby to być w żadnym razie rozstrzygnięciem «wygodne», łatwe. Samo postawienie kwestii jest miarą tego jak Kruczkowski rozumiał zadania literatury". Treugutt podkreślił, że ten skromny, z papierów pośmiertnych pisarza skomponowany tom opowiadań "nie będący żadnym sztandarowym dziełem naszej literackiej współczesności, bardziej chyba niż dzieła donioślejsze świadczą, że żyje dalej wielka, obywatelska tradycja literatury polskiej, tradycja Żeromskiego".

W. MACIĄG. "Twórcz.", z. 10 s. 74 - 75. - Z. MACUŻANKA. "Nowe Książki", z. 14 s. 689 - 691. - J. MASLINSKI. "Życie liter.", nr 40. - W. SADKOWSKI. "Tryb. Ludu", nr 186. - S. TREUGUTT. "Kultura", nr 14. - S. WYGODZKI. "Tyg. kult.", nr 30.

W r o c ł a w s k i F e s t i w a l T e a t r a l n y poświęcony w 1963 r. wyłącznie sztukom polskim pisarzy współczesnych. W festiwalu uczestniczyło 9 teatrów. Teatr Ateneum z Warszawy wystawił Małe jasne J. Abramowicza i A. Jareckiego, Teatr im. Słowackiego z Krakowa i Teatr Ziemi Opolskiej - Przygodę z Vaterlandem L. Kruczkowskiego, Teatr Ludowy z Nowej Huty Kondukt i Klatkę B. Drozdowskiego, Teatr Nowy z Łodzi Skandal w Heilbergu J. Broszkiewicza, Teatr im. Mickiewicza z Częstochowy - Dzień oczyszczenia J. Przeździeckiego, Teatr Ziemi Lubuskiej z Zielonej Góry

Niepokój przed podróżą J. Broszkiewicza oraz teatry wrocławskie - Inkarno K. Brandysa, Szóstą kolumnę A. Jareckiego i K. Kąkolewskiego oraz /poza konkursem/ S. Mrożka: Zabawę, Kynologa w rozterce i Czarowną noc. Główną nagrodę ministra Kultury i Sztuki jury przyznało teatrom dramatycznym we Wrocławiu za Inkarno K. Brandysa, wyrażając im jednocześnie uznanie za prezentowane poza konkursem trzy jednoaktówki Mrożka. Nagrodę przewodniczącego Prezydium MRN m. Wrocławia otrzymał Teatr Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze za Niepokój przed podróżą J. Broszkiewicza. Ponadto przyznano kilka innych nagród zespołowych i indywidualnych. 99

— P o d r ó ż 6 0 p i s a r z y d o P o l s k i P o ł u d -
n i o w e j, zorganizowana przez organizację partyjną PZPR przy ZLP. Trzecia z kolei wycieczka odbyta w ramach akcji zainicjowanej w 1961 r. zapoznawania pisarzy z tym co się dzieje w Polsce, objęła "szlak budów i nowych inwestycji" w Rzeszowie, Bieszczadach, Krośnie, Nowym Sączu, Rybniku, Kłodzku i Turoszowie. W wycieczce wzięło udział 60 pisarzy. Na spotkaniu uczestników z Ministrem Kultury i Sztuki T. Galińskim wyłoniła się sprawa ufundowania stałych stypendiów terenowych, które by umożliwiły pisarzom głębsze zapoznanie się z wybranym przez siebie terenem /zob. poz. 172 /. Stypendia terenowe (m. in.) otrzymali: R. Napiórkowski /Solin/, J. Znamierowski /Łeba/, J. Grochowiak /Platerówek/, J. Korczak /Wałcz/, B. Drozdowski /kopalnia Dębińsko na Śląsku/. Akcja wyjazdów pisarzy w teren pozbawiona była jakiegokolwiek nacisków propagandowych i ^{nie pociągała za sobą egzekwowania} ~~rezygnowała z~~ natychmiastowych korzyści ^{literackich} propagandowych. Pozostawiała też pisarzom całkowitą swobodę w wyborze tematu i w formie jego opracowania.

Pocztówka przed podróżą [wypowiedzi: R. Napiórkowski, J. Znamierowski, J. Korczak, M. Hillar, B. Drozdowski, K. Nepomucyńska, B. Loebl, K. Śladkowski, J. Gałaj, J. Lenart]. „Kultura”, nr 19.

"Kupiec łódzki. Niebieskie kartki" Adolfa Rudnickiego. Piąty z kolei zbiór kontynuowanego przez pisarza cyklu Niebieskich kartek /zob. poz. / zwrócił uwagę krytyki przede wszystkim opowiadaniem tytułowym, przynoszącym doskonałe studium psychologiczne Mordche Chaima Rumkowskiego, z nominacji władz hitlerowskich - "starszego" /przełożonego/ Żydów w getcie łódzkim w czasie okupacji. Opowiadanie to zaliczono do najdoskonalszych i najciekawszych realizacji twórczych Rudnickiego. "Kupiec łódzki - pisała H. Zaworska - jest jednym z najbardziej wstrząsających opowiadań jakie Rudnicki napisał /.../ Należy do tych opowiadań, od których Rudnicki wymagał, by «dały świadectwo». Opisana tu historia «żydowskiego króla», któremu Niemcy pozwolili na pozory władzy w łódzkim getcie - jest bliska w swym tonie Medalionom Zofii Nałkowskiej, podobnie oszczędna, konkretna, autentyczna, sprawdzalna a zarazem syntetyczna, uogólniająca, podnosząca szczegół do symbolu epoki". Pozostałe utwory w tomie - to kontynuacja oryginalnego rodzaju literackiego z poprzednich Niebieskich kartek, gatunku trudnego do określenia formalnego. "Są to - pisał H. Bereza - utwory powstałe z zapisu wypowiedzi w rozmowie", do których impuls twórczy odnajduje najczęściej Rudnicki w zetknięciu z faktem sztuki, utwory przynależące w pewnym sensie do krytyki filmowej, teatralnej, telewizyjnej, a także literackiej, a stanowiące kanwę do rozważań autora na temat psychicznego modelu współczesnego człowieka i współczesnej cywilizacji.

H. BEREZA. "Twórczość", z. 11 s. 82-84. - W. SADKOWSKI. "Kultura", nr 7. - W. SZYMAŃSKI. "Tyg. powsz.", nr 37. - H. ZAWORSKA: Literatura i jej "wieczne problemy". "Nowe Książki", z. 19 s. 947-949.

CZERWIEC

2 Piąta Łódzka Wiosna Poetów zorganizowana przez łódzki oddział PAX-u przy udziale Wydziału Kultury MRN i ZLP. W festiwalu wzięli w większości udział poeci najmłodszy, którzy jeszcze nie debiutowali tomikiem wierszy. W konkursie poetyckim zorganizowanym przez grupę literacką PAX "Prowincja 58" uczestniczyło ok. 200 poetów. Jury pod przewodnictwem S. Czernika w składzie: Z. Bieńkowski, M. J. Kononowicz, J. Koprowski, Z. Lichniak, M. Piechal, A. Piotrowski, A. Rymkiewicz i J. Sawaszkiewicz przyznało pierwszą nagrodę M. Stanclikowi. Nagrody drugie otrzymali: E. Cichła-Czarniawska i J. Z. Górzański, nagrody trzecie - K. Mętrak, S. Srokowski i W. Tkaczuk. Nagrodę specjalną otrzymał J. Pieszczachowicz. W czasie festiwalu A. Gawroński /sekretarz łódzkiego oddziału PAX/ omówił dzieje Łódzkich Wiosen Poetyckich, Z. Bieńkowski dokonał oceny plonu konkursu poetyckiego, a Anka Kowalska omówiła problem zaangażowania literatury. Wyróżnione prace mają się ukazać w paxowskiej bibliotece poezji.

Łódzka Wiosna Poetów. "Kierunki", nr 24 [tamże: referat A. Kowalskiej; Wolność i odpowiedzialność pisarza, oraz głosy w dyskusji S. Jończyka i Z. Łączkowskiego]. - zb. [Z. BIENKOWSKI]. "Twórcz.", nr 7 s. 103 - 104. 101

3 - 9 Drugi Ogólnopolski Festiwal Amatorskich Teatrów Poezji w Białymstoku. W festiwalu uczestniczyły najlepsze zespoły amatorskie, po jednym

z każdego województwa, wyłonione w drodze eliminacji. W eliminacjach brało udział ok. 300 zespołów. Wystąpił m. in. krakowski "Teatr 38", który zaprezentował inscenizację Listów do Mileny F. Kafki, oraz Teatr Żywego Słowa z Sanoka, który pokazał spektakl pt. Sobie tułaczowi oparty na wierszach Salvatore Quasimodo. Jury pod przewodnictwem J. Przybosia przyznało nagrody studenckiemu zespołowi "Kalambur" z Wrocławia za program Kurt /udramatyzowane wiersze M. Grześczaka/ oraz szkolnemu zespołowi Technikum Górniczego w Wałbrzychu za Ogród fraszek /inscenizacja fraszek od Kochanowskiego do Leca/. 102

8 - 15 D z i e s i ą t y K o n g r e s M i ę d z y n a r o d o w e g o I n s t y t u t u T e a t r a l n e g o I T I w W a r s z a w i e . Przewodniczącym Kongresu był B. Korzeniewski, wiceprzewodniczącym - M. Curiow /ZSRR/ i A. Sire /Chile/. 104

6 O s t a t n i /5 6 1/ n u m e r t y g o d n i k a "P r z e g l ą d k u l t u r a l n y" u k a z a ł s i ę z d a t ą 30 v - 6 VI 1963, redagowany przez komitet w składzie: J. Broszkiewicz, M. Czerwiński, B. Czeszko, B. Gotow^wski, G. Gottesman /redaktor naczelny/, A. Kijowski, J. Kłossowicz, J. Przyboś. K. T. Toeplitz, S. Treugutt, J. Wołosiuk /sekretarz redakcji/, W. Zalewski, oraz kolegium w składzie: Cz. Bok^{er}owski, H. Jabłoński, E. Osmańczyk, J. Putrament, A. Schaff, W. Sokorski, T. Babicz /redaktor graficzny/. Zamknięcie tygodnika poprzedzono komunikatem RSW Prasy, ogłoszonym w numerze 21 z dn. 22 V, zapowiadającym, że w czerwcu przestaną wychodzić tygodniki: "Przegląd kulturalny" i "Nowa Kultura", oraz że "ukaze się w sprzedaży nowy tygodnik kulturalny, poświęcony zagadnieniom twórczości artystycznej i życia kulturalnego kraju i świata". W numerze ostatnim "Przeglądu kulturalnego" redakcja zamieściła komunikat o zamknięciu pisma, oraz w krótkiej

notatce pt. Ostatni złożyła wyrazy podziękowania tym wszystkim, którzy w ciągu blisko jedenastu lat darzyli pismo swym zaufaniem, udzielając mu "poparcia i zachęty w pracy dla dobra Kultury i Nauki polskiej, którą tworzą dzisiejsze pokolenia Polaków, budowniczych Socjalizmu". W tym samym numerze tygodnika ogłoszono komunikat, zapowiadający ukazanie się tygodnika "Kultura" /zob. poz. 108 /.

ład
ma
kulturowe
w opu-
sch
-50 tys.
zuplany.

W ~~ostatnim~~ ^{(ukazywania się (styczeń 1962 - czerwiec 1963))} okresie ~~tym~~ pismo realizowało szeroko pojęty program kulturalny z najrozmaitszych dziedzin kultury, nauki i sztuki. W dziale literackim /red. A. Kijowski/ ukazały się m. in. artykuły i recenzje literackie H. Berezy, B. Czeszki, A. Kijowskiego, K. Koźniewskiego, W. Natansona, R. Matuszewskiego, W. Zalewskiego i S. Żółkiewskiego, nowe poezje S. J. Leca i J. Przybosia, drukowano w odcinkach wspomnienia J. Putramenta Pół wieku /zob. poz. 107/62 /, oraz powieści M. Dąbrowskiej: Przygody człowieka myślącego /zob. poz. 7/62 /, S. Dygata Disneyland /od nr 24, 1962/ i J. Putramenta Pasierbowie /zob. poz. 145 /. Stałą rubryką działu był cykl recenzyjny pt. Jedna z dwunastu książek, omawiający najwybitniejsze pozycje roku piórem znanych krytyków i publicystów.

W okresie tym ukazały się w "Przejrzeniu kulturalnym" artykuły i recenzje z następujących dziedzin kultury i nauki: filozofii /m. in. cykl artykułów A. Schaffa Marksizm a filozofia człowieka, oraz prace P. Beylina, M. Fritzhand'a i in./, filmu /m. in. J. Płażewskiego i K. T. Toeplitza/, teatru /m. in. cykl recenzji J. Kotta Jak wam się podoba/, plastyki /m. in. ^{art.} A. Osęki i J. Guze/, muzyki /m. in. ^{art.} B. Schaffera, J. Webera i J. Iwaszkiewicza/, archeologii /m. in. eseje Z. Kosidowskiego z cyklu Rumaki Lizypa/,

63

61

ekonomii /m. in. artykuły O. Langego/, socjologii /m. in. artykuły J. Szczepańskiego/, sportu /felietony B. Tomaszewskiego/ i in.

Z ważniejszych dyskusji przeprowadzonych w "Przeglądzie kulturalnym" w 1962 r. zasługują na uwagę: dyskusja na temat współczesnej polszczyzny /wypowiedzi A. Kijowskiego, K. Wyki i Z. Klemensiewicza/, dyskusja redakcyjna na temat problemów nauki i szkolnictwa /nr 48/ oraz ankieta na temat: Fascynująca lektura 1962 /w numerze 52 z 1962 r.: wypowiedzi A. Gieysztora, L. Infelda, Z. Mycielskiego, M. Porębskiego, S. Żółkiewskiego i in./, ^{na łamach pisma przeprowadzono} W 1963 r. - dyskusję o problemach architektury i urbanistyki, ~~dyskusja w związku z książką~~ ^{oraz} S. Arskiego My pierwsza brygada ~~por. poz.~~, dyskusję redakcyjną pt. Ameryka na cenzurowanym /nr 8/ i dyskusję o inteligencji /zob. poz. 85 /i inne.

Ponadto w okresie tym zasługuje na uwagę cykl wywiadów z przedstawicielami różnych dziedzin nauki pt. Najbliższe 20 lat nauki, oraz bardzo bogato reprezentowany dział reportaży krajowych i zagranicznych. W dziale tym ukazały się m. in. cykle reportaży: A. Małachowskiego Rzeczniepospolita, W. Bieńkowskiego Podróż po Polsce i M. Wańkowicza Prosto od krowy, oraz reportaże zagraniczne Cz. Bobrowskiego, O. Budrewicza, E. Osmańczyka i in.

W okresie tym na łamach "Przeglądu kulturalnego" ukazywały się stałe felietony O. Budrewicza Było nie było, S. Dygata Rozmyślania przy goleniu i J. Putramenta Kącik laika. Dział recenzji telewizyjnych prowadził T. Domaniewski.

~~105~~ 103

9 O s t a t n i / 6 8 9 / n u m e r t y g o d n i k a " N o w a
K u l t u r a " u k a z a ł s i ę z d a t ą 9 V I 1 9 6 3 , r e d a g o w a n y p r z e z 62
z e s p ó ł w s k ł a d z i e : L . M . B a r t e l s k i , J . G e m b i c k i / s e k r e t a r z r e d a k -
c j i / , S . G r o c h o w i a k , A . K a m i e Ń s k a , S . M a r k i e w i c z / z a s t ę p c a r e d a k -
t o r a n a c z e l n e g o / , H . M i c h a l s k i / r e d a k t o r n a c z e l n y / , B . M i c h a ł e k ,
L . P r z e m s k i , J . P u t r a m e n t , ^{B. Seidler,} J . W i l h e l m i , A . W i r t h i S . W y g o d z k i .
Z a m k n i ę c i e t y g o d n i k a p o p r z e d z o n o k o m u n i k a t e m , o g ł o s z o n y m w n u m e -
r z e 2 2 z d n . 2 V I , z a p o w i a d a j ą c y m , ż e w p o ł o w i e c z e r w c a p r z e s t a n ą
w y c h o d z i ć t y g o d n i k i " N o w a K u l t u r a " i " P r z e g ł ą d k u l t u r a l n y " o r a z ,
ż e " u k a ż e s i ę w s p r z e d a ż y p i e r w s z y n u m e r n o w e g o t y g o d n i k a « K u l t u -
r a » [z o b . p o z . 1 0 8 / , k t ó r y p o ś w i ę c o n y b ę d z i e z a g a d n i e n i o m
t w ó r c z o ś c i a r t y s t y c z n e j i ż y c i a k u l t u r a l n e g o k r a j u i ś w i a t a " .
W n u m e r z e o s t a t n i m " N o w e j K u l t u r y " r e d a k c j a w k r ó t k i e j w y p o w i e d z i
p o d s u m o w a ł a t r z y n a s t o l e t n i ą d z i a ł a l n o ś ć p i s m a , p i s z ą c w z a k o Ń c z e -
n i u : " « N o w a K u l t u r a » o d c h o d z i j u ż d o h i s t o r i i ż y c i a k u l t u r a l n e g o
P o l s k i L u d o w e j . Z a d a n i a p r a c y s p o ł e c z n o - k u l t u r a l n e j s t a j ą s i ę
d z i ś w y j ą t k o w o s z e r o k i e . P o t r z e b n e s ą p i s m a n o w o c z e s n e , k t ó r e p r e -
z e n t u j ą c r ó ż n e n u r t y c o r a z b a r d z i e j d y n a m i c z n e g o ż y c i a k u l t u r a l -
n e g o - b ę d ą p o m o c n e w k s z t a ł t o w a n i u s o c j a l i s t y c z n e g o m o d e l u k u l t u -
r y w s z e r o k i e j s p o ł e c z n e j s k a l i . T a k i m p i s m e m m a b y ć n o w y t y g o d -
n i k « K u l t u r a » , k t ó r y u k a ż e s i ę j u ż w p r z y s z ł y m t y g o d n i u , a k t ó r e -
m u « N o w a K u l t u r a » , j e j A u t o r z y i c z ł o n k o w i e k o l e j n y c h k o l e g i ó w

redakcyjnych - przekażą z pewnością swe pozytywne doświadczenia, służyć będą radą i pomocą, zasilać publikacjami, pomagać w pogłębianiu łączności między twórcami a społeczeństwem". 405

^{z statutu (zob. wydział pisma (styczeń 1962 - czerwiec 1963))}
W okresie ~~tych~~ ukazały się w "Nowej Kulturze" nowe poezje:

J. Ficowskiego, S. Grochowiaka, J. Iwaszkiewicza, M. Jastruna, T. Kubiaka, S. J. Leca, J. B. Ożoga, S. Piętaka, J. Przybosia, T. Różewicza, W. Słobodnika, A. Słuckiego, W. Szymborskiej, J. Śpiewaka i A. Wata. W dziale prozy opublikowano w odcinkach nową powieść J. Putramenta Puszcza oraz opowiadania i fragmenty powieści R. Bratnego, K. Filipowicza, T. Hołuja, I. Krzywickiej, W. Machejka, A. Międzyrzeckiego, S. Mrożka, I. Newerlego, ^{A. Rudnickiego,} S. Wygodzkiego, W. Zalewskiego i S. Zielińskiego. W dziale krytyki literackiej ukazały się m. in. artykuły i recenzje: J. Adamskiego, L. M. Bartelskiego, Z. Bieńkowskiego, S. Grochowiaka, L. B. ^{v2} Gniwniewskiego, M. Jastruna, A. Kamieńskiej, R. Karsta, M. Kierczyńskiej, W. Kubackiego, W. Macha, R. Matuszewskiego, H. Michalskiego, W. Natansona, S. Pollaka, J. Preger, J. Przybosia, W. Sadowskiego, J. Z. Słojewskiego, A. Sterna, Z. Wasilewskiego, A. Ważyka, J. Wilhelmiego, S. Wygodzkiego, Z. Żabickiego i W. Żukrowskiego.

W okresie tym ukazywały się stale w "Nowej Kulturze" felietony P. Hertza: Z dziennika lektury i J. Szeląga /Z. Mitznera/: Tak i nie, oraz artykuły i recenzje w następujących działach: telewizyjnym /M. Jarochowska/, radiowym /R. Śliwonik, Z. Woźnica/, teatralnym /A. Wirth/, filmowym /B. Michałek/ i plastycznym /Z. Florczak/. Stałe rubryki pisma w tym czasie to: Nowa kultura w Polsce /-----/, Nowa kultura za granicą /L. Przemski/,

Bez taryfy ulgowej /J. Gembicki/ i in.

Z ważniejszych dyskusji przeprowadzonych w "Nowej Kulturze" w 1962 r. zasługują na uwagę dyskusje redakcyjne na następujące tematy: O piosence /nr 11/, Kim ma być człowiek w twoim filmie /nr 16/, Kryzys polskiego filmu /nr 23/, O literaturze "zaangażowanej" /nr 29/, a w 1963 r.: dyskusja o polonistyce uniwersyteckiej /nr 4, 8, 14/, o poezji dwudziestolecia międzywojennego /zob. poz. 207/62 /, o urbanizacji i miejskim stylu życia /nr 7/ oraz dyskusja o umuzykalnianiu pt. Brahms czy Penderecki /nr 51/ /.
52

W piśmie przeprowadzono ankiety na różne tematy, m. in. w 1962 r.: w sprawie kultury masowej /wypowiedzi T. Kotarbińskiego, T. Galińskiego, W. Sokorskiego i J. Putramenta/, o debiutach pt. Pierwsza strona pierwszej książki oraz ankietę pt. Co robisz ze swoim wolnym czasem? /nr 17, 21, 23, 33, 44/. Ogłoszono też cykl artykułów ^{wywiadów} na temat Z doświadczeń tłumacza /nr 33, 34, 37 / oraz cykl wypowiedzi na temat: Mój kandydat do Nagrody Ministra Kultury i Sztuki /zob. poz. 120 /. W zakresie badań nad najnowszą historią Polski ogłoszono Dokumenty z drugiej wojny światowej oraz przeprowadzono dyskusję redakcyjną pt. Zaczęło się we wrześniu /nr 35, 1962/.

106 105

- 14 Zmarł w Warszawie Stanisław Arct /ur. 1885/, wydawca, autor książki Okruchy wspomnień /1962/ przedstawiającej dzieje zasłużonej firmy wydawniczej Michała Arcta.
- 16 Powstanie tygodnika "Kultura". Z początkiem czerwca przestały wychodzić dwa stołeczne tygodniki społeczno-literackie: "Nowa Kultura" /istniejąca od 1950 r., zob. poz. 106 / i "Przegląd kulturalny" /istniejący od 1952 r., zob. poz. 105 /. W ich miejsce ukazał się z datą 16 VI 1963 pierwszy numer nowego tygodnika "Kultura", redagowany przez komitet w składzie: J. Wilhelmi - redaktor naczelny, R. Bratny, B. Czeszko i S. Markiewicz - zastępcy redaktora naczelnego, J. Gembicki i J. Wołosiuk - sekretarze redakcji, oraz członkowie komitetu redakcyjnego: J. Adamski, Z. Florczak, S. Grochowiak, Z. Klaczyński, L. Lewin, H. Michalski, Z. Mitzner, J. Putrament, W. Sadkowski, S. Treugutt, Z. Wasilewski, W. Zalewski i S. Zieliński. W skład kolegium redakcyjnego weszli również: H. Jabłoński, A. Schaff i W. Sokorski. W artykule redakcyjnym nowego tygodnika, powstałego - według informacji redakcji - "w oparciu o «Przegląd kulturalny» i «Nową Kulturę»", pisano:

"W nowym piśmie pragniemy przejąć osiągnięcia i dorobek obu poprzednich, kontynuować wszystko, co było w nich cenne. Jednocześnie chcielibyśmy uniknąć tego, co stanowiło słabość i «Przeglądu kulturalnego» i «Nowej Kultury». Ten cel będzie przyświecać naszej praktyce redakcyjnej, zwróconej nie ku zamkniętym kręgom koneserów, lecz ku dziesiątkom tysięcy odbiorców kultury". Pod-

kreślając, że pismo ma służyć "człowiekowi budującemu swoją pracę przyszłość socjalistyczną Polski" autorzy artykułu stwierdzali: "Żyjemy w chwili kiedy daleko nam jeszcze do ukształtowania nowego społeczeństwa, a tym bardziej jego nowej moralności, psychiki, obyczajów. Dlatego polska rzeczywistość jest rzeczywistością walki. Walki z reakcyjną ideologią odradzającą się wciąż jeszcze na polskiej glebie /.../ płynącą do nas różnymi kanałami z tamtego, kapitalistycznego świata. Pokojowe współistnienie państw bynajmniej jej nie łagodzi, przeciwnie - często zaostrza. Front tej walki przebiega również przez obszar kultury". Zgodnie z tymi założeniami redakcja zapowiadała, że będzie oceniać i popularyzować wciąż jeszcze nie dość u nas znaną kulturę krajów socjalistycznych. Oceniając zaś utwory pisarzy zachodnich będzie dbać o to, by "słusznej zasadzie prezentacji" towarzyszyła "należyta recepcja: krytycyzm wobec burżuazyjnych treści, odporność na modę i snobizm, odwaga jawnego wystąpienia tam gdzie chodzi o książkę czy też film niedwuznacznie nam obcy". Zapowiadała też - inspirację, prezentację i poparcie współczesnej sztuki polskiej, czynnie zaangażowanej w sprawę budownictwa socjalizmu.

W dwóch pierwszych numerach "Kultury" ogłoszono m. in. wiersze T. Różewicza, oraz artykuły: J. A. Szczepańskiego /o polskim dramacie i filmie/, L. Pijanowskiego /o telewizji/, L. Cichowicza /sprawozdanie z Międzynarodowego Zjazdu Komitetu Badań Przestrzeni Kosmicznej/, ponadto wspomnienia poświęcone zmarłemu Nazimowi Hikmetowi, prozę W. Szewczyka i K. Pruszyńskiego, reportaży z podróży po Polsce S. Grochowiaka, oraz recenzje, felietony i noty.

108

- 21 Nagroda literacka im. Mariusza Zaruskiego Klubu Marynistów Ligi Obrony Kraju. Jury w składzie: A. Azemska, J. Lewandowski, St. Lichański, J. B. Rychliń-

ski i St. M. Saliński przyznało nagrodę za r. 1963 Alinie i Czesławowi Centkiewiczom za całokształt działalności pisarskiej, ze szczególnym uwzględnieniem książki o Nansenie pt. Fritjóf, co z ciebie wyrośnie?

108

23 Zmarła w Krakowie Krystyna Grzybowska /ur. 1902/, pisarka i działaczka społeczna. /Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. I, s. 627 - 628; P. Grzegorzczak. Rocznik literacki 1963, s. 493/.

W. N. [W. NATANSON]. "Twórcz.", nr 9, s. 103 - 104.

110
109

23 Odsłonięcie pomnika Stefana Żeromskiego w Rozewiu dłuta S. Horno-Popławskiego.

110

25 Zmarł w Warszawie Adam Lewak /ur. 1891/, historyk, bibliotekarz, edytor. /Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. II, s. 354 - 357/.

111

— "Trismus" Stanisława Grochowiaka. Powieść ukazująca w formie krypto-pamiętnika nazisty, oficera SS, funkcjonowanie systemu ideologii narodowego socjalizmu "od wewnątrz" - została uznana przez krytykę za jedną z najciekawszych powieści roku. "To jeden z najlepszych tomów ostatnich lat" - pisał A. Klimowicz. Krytycy /W. Maciąg, H. Zaworska, A. Klimowicz, A. Kijowski/ zgodnie zwracali uwagę, że w przeciwieństwie do innych książek, w których faszyci byli ukazywani wyłącznie w swej zbrodniczej działalności, Grochowiak "próbuje ukazać zbrodnie gestapowca in statu nascendi, pokazać w fabule powieściowej karierę i upadek człowieka, który w jakiś sposób pragnie być wobec siebie «w porządku», ufa nakazom swojej idei i pragnie pozostać wierny

temu w co uwierzył" /W. Maciąg/. Wskazywano na znakomite ukazanie w powieści rezultatów wychowania hitlerowskiego jako systemu określonej ideologii. "Główne składniki tego wychowania - pisał A. Klimowicz - reprezentują w powieści: Himmler^m - koncepcja ideologiczna ludobójstwa, profesor Arnim - intelektualne uzasadnienie i Eichman - wzorowe wykonastwo". Dodawano, że system ten - system "wszechorganizującej nienawiści" - "uderzając w człowieka o określonych tradycjach i tęsknotach olśniewająco prostymi tezami barbarzyńskiej ideologii - rozbijał jedność jego psychiki". "Dzięki temu mogły się utrzymać takie znane zjawiska [ukazane też przez Grochowiaka w powieści] jak czułość w stosunkach rodzinnych, wrażliwość estetyczna i pasje intelektualne u notorycznych zwyrodniałych morderców" /A. Klimowicz/. Uznano, że Grochowiak posługując się w powieści, podobnie jak w nowoczesnym teatrze, bardzo prostymi środkami /typowość postaci posunięta jest do schematu/ i bardzo umowną formą /koncepcja "znalezionego rękopisu" przejęta z awanturniczej powieści XIX w./ - osiągnął dobre rezultaty, wywołując u czytelnika autentyczne wzruszenie.

Niektórzy krytycy zgłosili jednak w stosunku do powieści zastrzeżenia, zwracając m. in. uwagę, że Grochowiak czasami "rozmija się z prawdą historii, wkładając w dusze gestapowców obce im niepokoje sumienia" /W. Maciąg/, lub że w świetle autentycznych dokumentów drugiej wojny światowej, takich jak Pamiętnik Anny Frank lub Dziennik Hansa Franka - fikcyjny "dokument" na którym oparł swój utwór Grochowiak, przedstawia dla czytelnika nader skromną wartość a "jego dzieje, tak konwencjonalne, tak literackie i tak fantastyczne w literackim sensie tego słowa budzą sprzeciw" /A. Kijowski/.

E. BALCERZAN. "Wiatraki", nr 23. - A. KIJOWSKI: Legenda o hitleryzmie. "Twórcz.", nr 11 s. 74-78. - A. KLIMOWICZ: Powieść o nienawiści. "Kultura", nr 6. - A. LAM: Naiwność, fanatyzm, zbrodnia. "Współcz.", nr 19. - W. MACIĄG: Tajniki gestapowskiej duszy. "Życie liter.", nr 38. - A. PIOTROWSKI. "Kierunki", nr 35. - J. SUSUE. "Tyg. powsz.", nr 38.

3 Piąty Festiwal Teatrów Polski Północnej w Toruniu. W festiwalu wzięły udział teatry z Białegostoku, Olsztyna, Gdańska, Torunia, Bydgoszczy, Koszalina i Szczecina. Najwyżej oceniono cztery przedstawienia: Nagi król

Szwarcza w inscenizacji Teatru im. Jaracza z Olsztyna. Noc listopadowa S. Wyspiańskiego w Teatrze im. Horzycy w Toruniu, Wesele S. Wyspiańskiego wystawione przez teatr ze Szczecina i Kaukaskie kredowe koło B. Brechta, wystawione przez Teatr "Wybrzeże" z Gdańska. Przyznano szereg nagród twórcom i aktorom.

4
113
113

— Jubileusz trzydziestolecia pracy dziennikarskiej i 50 rocznicy urodzin Henryka Korotyńskiego, redaktora naczelnego "Życia Warszawy" i przewodniczącego Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich.

5
114
114

— Powstanie dwumiesięcznika "Przegląd Zachodnio-Pomorski", będącego kontynuacją miesięcznika "Szczecin" po jego przejęciu przez powstały w 1962 r. Instytut Zachodnio-Pomorski. W numerze 1 ^{cał}znajduje się m. in. esej E. Balcerzana Wokół zagadnień liryki.

116
115

Grynberga

"E k i p a A n t y g o n a" H e n r y k a ~~G o l d b e r g a~~.

Debiut młodego prozaika - tom opowiadań na temat losu Żydów w czasie ostatniej wojny, potraktowany został przez krytykę jako doskonała zapowiedź rozwoju przyszłego pisarza. Krytycy zestawiali tom ^{Grynberga} ~~Goldberga~~ z tak wybitnymi utworami jak Szekspir Adolfa Rudnickiego /Żabicki/, podkreślając odwagę debiutu, który próbuje zmierzyć się z głębią wielkiego tematu epoki jakim jest ciągle, w dwadzieścia lat po wojnie, temat żydowski. "Temat to nie zamknięty bynajmniej" - pisał H. Vogler, podkreślając, że w opowiadaniach Grynberga obejmuje on zarówno minioną tragedię narodu żydowskiego, jak i współczesne już konflikty, takie jak problematyka wyboru politycznego i narodowego przed którą staje bohater tych opowiadań, dochodząc do wniosku, że jego miejsce jest wśród twórców nowego życia w Polsce. Wskazywano również na wielką szansę debiutu Grynberga - wprowadzenia do literackiego obrazu okupacyjnej historii Żydów nowych elementów, takich jak "czas nieludzki" oglądany oczami dziecka /autor urodził się w 1936 roku i okupację spędził ukrywając się jako kilkunastoletni chłopiec/. Stwierdzano jednak, że pisarz nie wykorzystał tej szansy w sposób dostateczny, przede wszystkim ze względu na brak podstawowej dyscypliny formalnej i zbyt szeroki - przerastający możliwości debiutanta zakres tematu /"autor pragnie za jednym zamachem zmierzyć się bez mała z całością współczesnej problematyki żydowskiej" - pisał H. Vogler/.

J. KATZ. "Twórczość", z. 9 s 72-74. - S. MELKOWSKI: Requiem i co dalej? "Kultura", nr 1. - A. MENCWEL. "Współczesność", nr 17. - J. SUSUŁ. "Tyg. powsz.", nr 29. - H. VOGLER: Debiut na wielki temat. "Życie liter.", nr 35. - M. WIERZYŃSKI. "Przeł. kult.", nr 21. - J. WYKA. "Tyg. kult", nr 34. - Z. ŻABICKI: Funkcja solidarnej pamięci. "Nowe Książki", z. 12 s. 614-616.

L I P I E C

4 - 6 P r o b l e m y r o z w o j u k u l t u r y n a X I I I
P l e n u m K C P Z P R. Wygłoszony na XIII Plenum KC PZPR
w imieniu Biura Politycznego referat I Sekretarza KC Władysława
Gomułki O aktualnych problemach ideologicznej pracy partii wiele
miejsca poświęcił zagadnieniom kultury. Podkreślając, że twór-
czość kulturalna zajmuje szczególne miejsce na froncie ideolo-
gicznym, że rola literatury i sztuki oraz ranga społeczna pisa-
rzy i artystów była w naszym kraju zawsze duża, W. Gomułka zaak-
centował szczególny wzrost tego znaczenia w Polsce Ludowej,

dzięki rewolucji kulturalnej, która się dokonała. Mówił o rozwoju czytelnictwa i społecznego ruchu kulturalnego, obejmującego najbardziej odległe ośrodki kraju, o roli inicjacyjnej, jaką spełniają w tej dziedzinie komitety partyjne, organizacje młodzieżowe, szkoły i wojsko. Podkreślił niewątpliwe i poważne wyniki, jakie osiągnęły w Polsce Ludowej literatura, film, teatr i muzyka. Przechodząc od osiągnięć do braków i zaniedbań w dziedzinie twórczości literackiej i artystycznej W. Gomułka poddał krytycznej analizie luki tematyczne i problemowe w literaturze, filmie, repertuarze teatralnym, oraz - budzące szczególnie niepokój - tendencje artystyczne, które wpływają w hamujący sposób na prawidłowy rozwój życia artystycznego. Poruszył m. in. zagadnienia takie jak: sprawa niedostatecznej dojrzałości ideowej środowiska twórczego, ideologicznych źródeł ucieczki od wielu zasadniczych problemów współczesnego życia w literaturze ostatnich lat, wpływie dominującej w świecie kapitalistycznym filozofii beznadziejności i rozpacz, ⁱ brak ^e i ^y niesłusznych ocenach krytyki literackiej i artystycznej, ponoszącej szczególną odpowiedzialność za kształtowanie świadomości zarówno artysty, jak i szerokich mas odbiorców. ~~Krytyce~~ (podał również) referat ^{krytyce} poszczególne dziedziny masowej działalności kulturalno-rozrywkowej, omawiając główne zadania, stojące przed literaturą, prasą, radiem i telewizją. Postulując w twórczości pisarzy i filmowców "dzieła dobre i różne, ale takie, w których akcja toczy się nie gdzieś w świecie, lecz przede wszystkim w Polsce, w których bohaterami nie są manekiny lub polemiczne figury, produkty chorej wyobraźni, lecz żywi - z krwi i kości - ludzie pracy" - W. Gomułka zastrzegł się przeciw możliwościom sugestii na temat ^{zwą?} związania czy to pojęcia współczesności w sztuce czy spraw formy. Podkreślił, że jest w niej miejsce i na nurt pogłębionej filozoficznie refleksji, i na rozsądne eksperymenta-

torstwo i penetrowanie terenów jeszcze nie zbadanych, szukanie nowych rozwiązań i stawianie pytań. Podkreślił, że "partia nie chce wtrącać się do spraw warsztatowych i nie zamierza dawać recept, w jaki sposób trzeba pisać książki lub realizować inne dzieła sztuki, ale jednocześnie partia popiera jak najbardziej twórczość realizmu socjalistycznego, twórczość głęboko ideową i reprezentującą najwyższy poziom artystyczny, zrozumiałą dla mas i masom służącą".

W dyskusji jaka wywiązała się na XIII Plenum KC PZPR po referacie W. Gomułki omawiano sprawy kierunku ideowego rozwoju kultury socjalistycznej, jej stosunku do ideologii marksizmu-leninizmu, walki z przenikającymi tendencjami kultury burżuazyjnej, oraz elementami rewizjonistycznymi i dogmatycznymi. Omawiano również sprawę stosunku partii do spraw kultury, metod kierowania kulturą, oceny działalności poszczególnych ogniw aparatu partyjno-państwowego i społecznego w dziedzinie kultury, pracy wydawnictw, prasy, teatru, filmu, radia, telewizji i innych instytucji upowszechniających kulturę, ocenę pracy twórców i sytuacji ideowej w środowiskach twórczych, wreszcie metod działania w pracy ideowej partii na terenie tych środowisk.

W dyskusji dotyczącej spraw kultury omawiano m. in. problemy polityki kulturalnej /A. Zawadzki, A. Starewicz, T. Galiński/, analizowano zjawiska charakterystyczne w literaturze /J. Cyranekiewicz, T. Galiński/, m. in. fakt ucieczki od tematyki współczesnej, oraz zarysowujące się w tej dziedzinie zmiany na lepsze /w twórczości Hołuja, Żukrowskiego, Machejka, Kawalca, Patkowskiego i in./. Omawiano tradycje rewolucyjne w literaturze oraz rolę realizmu w sztuce socjalistycznej /E. Ochab/ na przykładzie twórczości takich pisarzy jak Broniewski, Stanczyński, Jasieński,

Wandurski, Szymański oraz innych, którzy zbliżyli się do obozu rewolucyjnego po wyzwoleniu kraju, jak Tuwim, Nałkowska i Gojawczyńska. Analizowano również sytuację w prasie, wydawnictwach, telewizji oraz problemy tzw. kultury masowej /M. Moczar, H. Korotyński, W. Sokorski/. Zwracano również uwagę /J. Putrament/ na zagadnienie dywersyjnej działalności wrogiej propagandy i wynikające stąd błędy ideologiczne w świadomości niektórych twórców.

W. GOMUŁKA: O aktualnych problemach ideologicznej pracy partii. Warszawa 1963. - W. GOMUŁKA: W walce o socjalistyczny kierunek kultury polskiej [fragm. referatu]. "Tryb. Ludu", nr 185. - O d g ł o s y: A. BRAUN. "Życie Warsz.", nr 173. - J. IWASZKIEWICZ. "Twórcz.", nr 9. - A. LISIECKA. "Polityka" nr 28. - R. MATUSZEWSKI. "Nowe Drogi", nr 8. - R. MATUSZEWSKI. "Życie Warsz.", nr 165. - J. PUTRAMENT. "Tryb. Ludu", nr 188. - W. SOKORSKI. "Tryb. Ludu", nr 189. - Z. ŻABICKI. "Życie Warsz.", nr 176.

- 7 O g ó l n o p o l s k i k o n k u r s p o e t y c k i "Z r o d z i ł a n a s w a l k a" ogłoszony w marcu 1962 dla uczczenia XX rocznicy powstania PPR przez Centralny Klub Studentów Warszawy "Hybrydy" i Warszawski Klub Twórczy Młodych pod patronatem rady naczelnej ZSP i Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego. Jury pod przewodnictwem L. Pasternaka w składzie: B. Drozdowski, P. Kuncewicz, J. Leszka, J. Rogoziński i T. Świrski pierwszą nagrodę /3 tys. zł./ przyznało K. Gąsiorowskiemu za wiersz Westerplatte. Dwie równorzędne II nagrody /po 2 tys. zł./ otrzymali: M. Z. Bordowicz za poemat Tren i A. K. Waśkiewicz za wiersz Wstępowanie w światło. Cztery równorzędne III nagrody /po 1 tys. zł./ otrzymali: E. Puzdrowski za wiersz Pieśń snu, I. Hanzłówna za wiersz Jest taka godzina, K. Śladowski za wiersz Z dziennika po-

ległych i Pejzaż zgaszony i A. Jastrzębiec-Kozłowski za wiersz Czyn.

119
118

22 Nagrody Ministra Kultury i Sztuki za twórczość artystyczną w 1963 r.

W dziedzinie literatury nagrodę I stopnia otrzymał J. Iwaszkiewicz za powieść Sława i chwała; nagrody II stopnia - F. Bieńkowska za powieść Dalekie drogi, S. Czernik za powieść Ręka, A. Fiedler za całokształt twórczości, T. Łopalewski za książkę Kaduk, czyli wielka niemoc, W. Szymborska za tom poezji Sól i W. Szewczyk za zbiór esejów Literatura niemiecka XX w., nagrody III stopnia - J. Jurandot za sztukę Dziewiąty sprawiedliwy i M. Patkowski za powieść Sobótki.

W dziedzinie teatru nagrodę I stopnia otrzymał m. in. B. Dąbrowski za twórczość inscenizacyjną oraz reżyserię sztuk Przygoda z Vaterlandem L. Kruczkowskiego i Ocean A. Sztejna w teatrze im. Słowackiego w Krakowie. Nagrodę II stopnia otrzymał m. in. A. Kiljan za twórczość scenograficzną w teatrze "Lalka" w Warszawie ze szczególnym wyróżnieniem opracowania Zwyrtwały oraz za oryginalną scenografię do Wesela S. Wyspiańskiego w Teatrze Współczesnym w Szczecinie. Nagrody II stopnia zespołowe otrzymali: Teatr Ziemi Mazowieckiej /W. Wróblewska i K. Berwińska/ oraz Teatr Ziemi Lubuskiej /M. Okopiński i S. Hebanowski/.

W dziedzinie filmu nagrody I stopnia nie przyznano, a nagrody II stopnia zespołowe otrzymali - L. Buczkowski i W. Zdorf, J. Dziedzina i T. Wieżan, J. Hoffman, E. Skórzewski i J. Lipman.

16 IX odbyła się w Muzeum Narodowym w Warszawie uroczystość wręczenia nagród laureatom.

A. BUKOWSKA: Przed lipcowymi nagrodami. "Współcz.", nr 13. -
Kandydaci "Życia literackiego" do Nagrody Ministra Kultury i
Sztuki /wypowiedzi: W. Maciąga, Z. Grenia, J. Broszkiewicza,
J. Kydryńskiego i J. Madeyskiego/. "Życie liter.", nr 22. -
 H. MICHALSKI: W kręgu przyjaźni z ziemią /S. Czernik/. "Nowa
 Kult.", nr 22 - W. SADKOWSKI: Proponuję "Sławę i chwałę". "Nowa
 Kult.", nr 19. - M. SZPAKOWSKA: Pasja poznawania świata /A. i C.
Centkiewiczowie/. "Nowa Kult.", nr 21. - J. WILHELMI: Jasność
kryteriów. "Nowa Kult.", nr 18. - O m ó w i e n i e l a u r e -
a t ó w: Z. LICHNIAK. "Kierunki", nr 34. - W. SADKOWSKI: Litera-
tura. "Tryb. Ludu", nr 200. - R. SZYDŁOWSKI: Teatr. "Tryb. Ludu",
 nr 201.

120 119

30 Konkurs na reportaż o tematyce współ-
 czesnej związanej z pracą i życiem
 ludzi pracy ogłoszony przez redakcję "Poglądów" i WRN
 w Katowicach. Jury pod przewodnictwem W. Szewczyka w składzie:
 T. Kijonka, B. Konecki, F. Ryś i J. Sochanik przyznało trzy rów-
 norzędne II nagrody: H. Lipowczan za reportaż Ludzie z ginącego
osiedla, K. Madeyi za reportaż Czwarty człowiek, N. Kracher-Gamra-
 towej i Z. Głowaczowi za reportaż Szklane paciorki oraz cztery
 wyróżnienia.

121
120
120

Nagrody Klubu Publicystów Zagadnień
 Polityki Kulturalnej przy Stowarzyszeniu dzien-
 nikarzy Polskich za r. 1962. Nagrodę I otrzymał J. Mikke /Polskie
 Radio/, nagrodę drugą - B. Michałowska /"Polityka"/. Trzy równo-
 rzędne nagrody trzecie otrzymali: A. Jakubowicz /Polskie Radio/,
 T. Jasiński /"Gazeta Zielonogórska"/ i L. Wieluński /"Głos Pra-
 cy"/.

— "Zapiski z martwego miasta. Autobiografie i parabiografie" Artura Sandauera. Druga - po Śmierci liberała /zob. poz. / książka beletrystyczna znanego krytyka i historyka literatury zwróciła przede wszystkim uwagę krytyki nowym nie praktykowanym dotąd w literaturze stosunkiem pisarza do własnej biografii, ciekawym eksperymentem formalnym przeprowadzonym w celu uwydatnienia dystansu do opisywanej rzeczywistości. Zapiski z martwego miasta to opowieść autobiograficzna przeplatana "parabioografią", która opisowi autentycznych zdarzeń biograficznych przeciwstawia odmienne, groteskowe i podbarwione fantazją ujęcie zbieżnych motywów narracji. Część "parabiograficzna" zawiera groteskowo skomentowane przez fikcyjnego bohatera - Mieczysław Rosenzweiga - wydarzenia opisane w części biograficznej. "Wkomponowanie w autobiografię parabiografii - pisał Z. Bieńkowski - a więc fikcji rozszerzającej przeżyte o możliwości przeżycia to nowość formy i metody /.../ Sandauer nie konstruuje z materiałów swojego życia wizji artystycznej, ale środkami artystycznego widzenia, metodą sztuki, jak promieniami Roentgena, przenika doświadczenia swojego życia z niespotykanym, niepraktykowanym okrucieństwem autoironii, więcej autodrwinny traktując to, co ma prawo uważać za tabu, za nietykalną dziedzinę osobistej mitologii /.../ Tego jeszcze nie było". "Sandauer w autopsichoanalizie - pisał J. Przyboś - sięga tak głęboko, że nie jest mu straszna najgorsza prawda o sobie i nie potrzebuje już maski - bo wyzbył się próżności".

Zdaniem krytyków książka Sandauera ma zresztą wagę nie tylko ze względu na nowość propozycji w zakresie stosunku pisarza do własnej biografii, ale przemawia również "autentycznym doświadczeniem o epoce przełomu współczesności, epoce pomiędzy wczoraj i dzisiaj, /mówiąc/ rzeczy, które będą ważne także i jutro /Z. Bieńkowski/.

63

78

Z. BIENKOWSKI: Tego jeszcze nie było. "Życie Warsz.", nr 236. - J. PRZYBOŚ: Moja przygoda literacka. "Kultura", nr 17. - W. SZYMAŃSKI. "Tyg. powsz.", nr 42. - W. MACIĄG: Myśl przeciw rozpaczy. "Życie liter.", nr 44. - W. SADKOWSKI. "Tryb. Ludu", nr 303.

123/122

S I E R P I E Ń

- 1 Dyskusja o poetach pokolenia wojennego /"Kolumbach"/. Dyskusja na temat oblicza ideowo-politycznego oraz dorobku "Kolumbów" dotyczyła w szczególności grupy młodych poetów skupionych wokół czasopisma konspiracyjnego "Sztuka i Naród" a związanych z organizacją "Konfederacja Narodu" /W. Bojarski, T. Gajcy, Z. Stroiński, A. Trzebiński i in./. Wywołana była dwiema publikacjami: tomem szkiców Genealogia ocalonych L. M. Bartelskiego, oraz artykułem Z. Jastrzębskiego Dwudziestolecie w oczach pokolenia wojennego, opublikowanym na łamach

"Współczesności" a referującym poglądy "Kolumbów" na literaturę lat międzywojennych. Cytowane przez Jastrzębskiego wypowiedzi młodych poetów z okresu konspiracji, bardzo krytycznie oceniały literaturę tamtych lat /"skończyła się epoka słów w literaturze - pisał A. Trzebiński - musi się w niej zacząć epoka czynu"/, a w szczególności atakowały poetów "Skamandra". "Skamander to nie tylko styl poetycki - pisał T. Gajcy - to pogląd na życie. W skrócie powiedzieć można, że życie to jest sobiepańskie, poeta dochodzi z nim do porozumienia na podstawie etyki wypracowanej w wierszu, ot, aby było ładnie". "Groteskowy jest - dodawał A. Trzebiński - ten skamandrytowski szyldzik witalizmu w zestawieniu z ich piekielnie antytwórczo, antyżyciowo wprost zautomatyzowaną rzeczywistością codzienną". Niemniej krytycznie oceniali "Kolumbowie" międzywojenną Awangardę, krytykując ją za "wirtuozerię", irytujące "awangardowe zagęszczanie metafor", kosmopolityzm kulturalny i bezsilność wobec problemów które niosła historia. Cytowani przez Jastrzębskiego poeci odnosili się zresztą bardzo krytycznie do całej prawie poezji dwudziestolecia. "Poezja dwudziestolecia - pisał Gajcy - była w 3/4 twórczością psychicznie obcą tej ziemi i duszy człowieka tej ziemi. W twórczości takich poetów jak Tuwim, Słonimski, Leśmian czytam ową ciągłą troskę o «poprawność», o polską poprawność zewnętrzną". Z całej poezji dwudziestolecia ^(„Kolumbowie”) cenili jedynie - katastrofizm, "twórczość przeczucia" tragizmu czasów, który - w okresie zbyt długiego estetyzowania - "uchwyciła jedynie drobna w stosunku do całości liczba poetów".

Artykuł Jastrzębskiego wywołał ożywioną dyskusję, w której wszyscy wypowiadający się: K. Koźniewski, A. Sandauer, Z. Mitzner, R. Matuszewski i J. J. Lipski - z wyjątkiem ~~A.~~ Lama - zwrócili zgodnie uwagę na "bałamutność" sądów cytowanych przez Jastrzębskiego, przede wszystkim ze względu na niedwuznaczne podłoże

ideowe tych sądów. "Jastrzębski wydobywając krytyczne wypowiedzi młodych poetów «Sztuki i Narodu» - pisał R. Matuszewski - najzupełniej pominął ich ideologiczne podłoże, historyczne uwarunkowanie, fakt że wypowiedzi te /dwudziestolatków/ uwikłane w spory ideowo-artystyczne epoki domagają się niewątpliwie dużego krytycyzmu przy ich cytowaniu." Matuszewski wskazał, że cytowane przez Jastrzębskiego z młodzieńczych tekstów Tadeusza Gajcego w "Sztuce i Narodzie" zdania wyraźnie uwidaczniają ciążące na nich wpływy ONR-owskiej frazeologii, że zwroty typu "poezja dwudziestolecia była w 3/4 twórczością psychicznie obcą tej ziemi..." to zwroty z arsenału publicystycznego "Falangi", "Prosto z Mostu" i innych czasopism faszyzujących.

Polemistom nie chodziło zresztą o dyskryminację poetów "Sztuki i Narodu" na zasadzie ich orientacji politycznej. "Poeci ci - pisał R. Matuszewski - reprezentowali niezależnie od mętlika w młodych głowach - gorący i prawdziwy patriotyzm, poświadczony ceną najwyższą - życiem", oraz talenty "które gdyby nie przedwczesna śmierć - mogły się wspaniale rozwinąć". W dyskusji zwracano przede wszystkim uwagę na konieczność dokładniejszego zbadania twórczości "Kolumbów". "Ze wszystkich wypowiedzi - pisał M. A. Styks /J. Maśliński/ - wyłania się oczywista potrzeba - pełniejszej, prawdziwie naukowej informacji. Jesteśmy wdzięczni Kazimierzowi Wyce za krytyczne opracowanie twórczości Baczyńskiego. Ale i resztę pora wydobyć spod korca". Dodawano jednak, że badając trzeba umieć oceniać krytycznie teksty, "oświetlić i zwartościować po marksistowsku" /J. Maśliński/, że nie wolno - jak to zrobił Jastrzębski - "po takich fragmentach jak przytoczony cytat z Gajcego pisać, że «sądy pokolenia okupacyjnego do dziś nie straciły na aktualności»". Autorzy artykułów polemicznych wystąpili również przeciw sprowadzaniu przez Jastrzębskiego

pojęcia "pokolenia wojennego poetów" do jednej grupy "Sztuki i Narodu". "Nie rozumiem dlaczego - pisał K. Koźniewski - pasować na heroldów pokolenia, będącego również moim pokoleniem, Trzebińskiego czy Gajcego, młodych katolików i nacjonalistów, a nie T. Borowskiego, Karola Lipińskiego, Jana Strzeleckiego, B. Czeszkę czy innych? Dlaczego głosem pokolenia ma być "Sztuka i Naród" a nie "Płomienie" czy krakowski "Miesięcznik Literacki"? Dlaczego głosem pokolenia mają być tylko ci, którzy skamandrytów krytykowali, a nie ci - również młodzi, którzy wiersze Tuwima czy Słonimskiego w swojej konspiracyjnej prasie przedrukowywali?".

Artykuł Jastrzębskiego przyczynił się do zwrócenia uwagi na wydaną w kwietniu tego roku książkę L. M. Bartelskiego Genealogia ocalonych, stanowiącą próbę szerszego ukazania wojennego pokolenia poetów. Choć książka Bartelskiego dotyczyła wszystkich poetów okupacji - autor sam w czasie wojny związany z grupą "Sztuki i Narodu" zajął się przede wszystkim działalnością poetów z tego kręgu, próbując również oceniać krytycznie ich twórczość. Wywołało to dyskusję, w której poruszono zagadnienia takie jak czy można mówić o wspólnej postawie "Kolumbów rocznika 1920", zagadnienia oceny ich dorobku itp. Stanowisko Bartelskiego budziło poważne zastrzeżenia krytyki, które najostrzej sformułowała A. Lisiecka, atakując Bartelskiego /i jego recenzentów: Z. Bieńkowskiego, W. Żukrowskiego, S. Ćrochowiaka i Z. Lichniaka/ za "tendencję zamazywania różnic między prawicą i lewicą w czasie okupacji", "zachwalanie wiary «Sztuki i Narodu» w czysty ideał Polski wersalskiej" i charakteryzowanie "niezmiernie ciepło" ich twórczości.

Podsumowując dyskusję w "Nowych Drogach" R. Matuszewski napisał: "Dorobek Gajcego, Trzebińskiego i Bojarskiego jest interesujący jako dokument epoki, ale żałosne są próby tworzenia wokół niego legendy po 20 latach walki o przemianę świadomości w kierunku

ku socjalistycznym. Czym innym jest szacunek dla bohaterstwa, czym innym trzeźwa ocena wartości ideowych i artystycznych".

AGER: "Współczesność" szuka patronów? "Życie Warsz.", nr 190. - Z. JASTRZEBSKI: Dwudziestolecie w oczach pokolenia wojennego. "Współcz.", nr 15. - K. KOŹNIEWSKI: Dlaczego w 1963...? "Polityka", nr 32. - A. LAM: Od redakcji. "Współcz.", nr 16. - G. LASOTA. "Tryb. Ludu", nr 238. - J. J. LIPSKI. "Współcz.", nr 16. - A. LISIECKA: Krytyka - także zamulająca? "Życie liter.", nr 36. - R. MATUSZEWSKI. "Nowe Drogi", nr 9. - K. NOWICKI: Imiona czasu. "Wiatraki", nr 17. - A. SANDAUER: [List do redakcji]. "Tyg. powsz.", nr 35.

124
123

12 - 19 Spotkanie pisarzy polskich i duńskich w Kopenhadze. Referat o literaturze polskiej wygłosił J. Błoński.

5
122
124

20 Dwudziestopięciolecie śmierci Józefa Czechowicza. W związku z rocznicą uchwalono zorganizować w Lublinie "Muzeum imienia Józefa Czechowicza", którego otwarcie ma nastąpić w 1964 r. Wydawnictwo Lubelskie opublikował pierwszy tom pt. Wiersze, otwierający dzieła zebrane poety. Tom wydany w pięknej szacie graficznej przyniósł niemal cały oryginalny dorobek poetycki Czechowicza, w tym wiersze dla dzieci, oraz zbiór przekładów poetyckich. Wydawcy /S. Piętań, S. Pollak, J. Śpiewak, Cz. Łanczarski, K. A. Jaworski i K. Rosiak/ w wyniku żmudnych i pracowitych poszukiwań, dali po raz pierwszy tak obszerny zbiór wierszy poety. Jak zwrócono uwagę w krytyce w związku z rosnącym w latach ostatnich znaczeniem tego poety /poezja Czechowicza należy zdaniem wielu krytyków do tych zjawisk dwudziestolecia międzywojennego, które nie uległy dewaluacji/ fakt zebrania jego wierszy miał duże znaczenie. Recenzenci zwrócili jednak

uwagę, że sposób edytorskiego opracowania tomu budzi bardzo poważne zastrzeżenia. T. Kłak w swojej recenzji wytknął niepoprawne przedruki, niedbalstwo w sprawach tak ważnych dla poezji Czechowicza jak swoista redakcja ortograficzna, liczne błędy, pomyłki i odstępstwa od poprawnego tekstu.

W. GRALEWSKI. "Kamena", nr 11. - T. KŁAK: Czechowicz, mity i magia. "Kamena", nr 22. - T. KŁAK. "Kamena", nr 23/24. - S. PIĘTAK. "Współcz.", nr 8.

6
123
125

WRZESIEŃ

- 3 Uroczystość przeniesienia urny z sercem Tadeusza Kościuszki z Katedry św. Jana do Muzeum Narodowego w Warszawie.
- 3 Zmarł w Krakowie Wiktor Bazielich /ur. 1892/, tłumacz i publicysta. /Informacje bio-bibliograficzne podaje P. Grzegorzczak. Rocznik Literacki 1963, s. 490/.

7
124
126

8
128
127

8 Dyskusja o krytyce literackiej.

Po Plenum KC PZPR /zob. poz. 118 /, na którym poruszono sprawę krytyki zarówno w referacie jak i w przemówieniach, sprawa ta stała się przedmiotem rozważań w prasie literackiej. W szeregu artykułów podjęto apel o większą odpowiedzialność krytyki, o zasady ideowe w imię których dokonuje się osądu literatury itp.

Sytuacja w dziedzinie krytyki stała się przedmiotem artykułów T. Drewnowskiego, A. Lisieckiej, R. Matuszewskiego, A. Mencwela, Z. Żabickiego, S. Żółkiewskiego i innych. Autorzy ukazywali takie ujemne zjawiska krytyki literackiej z ostatnich lat /ściślej - po 1961 r./ jak charakterystyczna "felietonizacja krytyki" /Drewnowski, Żabicki, Mencwel/, rozpowszechnianie się "ahistorycznego światopoglądu felietonowego" /Żabicki, Drewnowski/, "fałszowanie recenzyjnego dadaizmu i mętniactwa" /Lisiecka/, narodziny typu "krytyka - pomysłowicza" /określenie Mencwela/ i działalności "pamflecistów", którym "obojętny jest kierunek ataku, kryterium i społeczna funkcja wypowiedzi a chodzi jedynie o ruch i skandal" /Żabicki/. Analizowano takie ujemne cechy artykułów krytycznych jak "fałszywy wybór kulturowych tradycji i nie-liczenie się z szerokim zapleczem odbiorców, domagających się od krytyki wyjaśniania i udostępniania książek" /Lisiecka/, lub "wulgaryzatorstwo, którego bazą jest istniejący rozdźwięk między tendencjami sztuki eksperymentalnej i nawykami masowego odbiorcy" /Żabicki/.

Powodów takie stanu rzeczy dopatrywano się przede wszystkim w braku określonego, poważnego programu krytycznego, braku klimatu i ruchu intelektualnego, który by potrafił "przeciwstawić się modom, snobizmu i mętniactwu", a w wyniku którego mogłyby powstać takie ośrodki żywej myśli krytycznej jakimi były niegdyś czasopisma - "Kuźnica", "Odrodzenie" lub "Twórczość" /z okresu krakowskiego/, czy też - książki tak wartościowe jak prace Wyki, San-

dauera i Żółkiewskiego /przykłady Drewnowskiego/. "Jaki jest właściwie program «kultury»? - zapytywał Żabicki, stwierdzając - "dziś krytyka tylko b y w a ... Od czasu do czasu odzywa się któryś z wybitniejszych publicystów literackich, reszta milczą. W lukę stworzoną przez to milczenie wkradają się recenzenci. Wniosek stąd jasny: jedyną szansą podważania «światopoglądu recenzenckiego» jest renesans k r y t y k i p r o g r a m o w e j. Im będzie szybszy, tym bardziej okaże się skuteczny".

Najogólniejszą próbę zarysowania takiego programu przedstawił w swoim artykule Stefan Żółkiewski, który zabierając głos w dyskusji zanalizował warunki "rzeczywistej krytyki" /a nie "jałowego recenzenctwa"/ takie jak społeczna szerokość spojrzenia i zaangażowania, intelektualny rygor wypowiedzi itp. "Współczesny krytyk - pisze Żółkiewski - musi wiedzieć jakie są granice stosowalności psychoanalizy lub teorii archetypów Junga, co wynika dla rozumienia zjawisk kultury z zainicjowanej przez Dilthaya rewizji naturalistycznej koncepcji osobowości. Musi zdawać sobie sprawę ze znaczenia badań strukturalnych dla pogłębienia marksistowskiej wiedzy o nadbudowie i dlaczego może wiele skorzystać z sugestii metodologicznych Lévi-Straussa... Ale równocześnie krytyk jest ideologiem, a w XX wieku podstawowym warunkiem dyskusji jest problematyka ustrojowo społeczna socjalizmu". Stąd - postulowany przez Żółkiewskiego typ krytyki społecznej: "Trzeba odbudować zaufanie intelektualne do krytyki społecznej i marksistowskiej, które poderwały błędy polityki kulturalnej lat 1949-1954. Potrzebna jest do tego teoria, wolna od dogmatów, marksistowska teoria kultury i teoria literatury."

T. DREWNOWSKI: Krytyka i giełda. "Polityka", nr 36. -

A. BUKOWSKA: W sprawie zamulania. /Korespondencja/. "Życie liter.", nr 40. - J. GOŚLICKI: Dla kogo pisze krytyk? "Życie liter.", nr 39. - B. KOGUT: Dla kogo krytyk nie pisze? "Życie liter.", nr 42. -

- A. LAM: Krytyka czy krytyczka. "Życie liter.", nr 38. - A. LI-SIECKA: Krytyka - także zamulająca? "Życie liter.", nr 36. -
- J. LOVELL: A jak jest w prasie codziennej? "Życie liter.", nr 41. -
- W. MACHEJEK: Krytyka literacka i ideologia. "Życie liter.", nr 37. - W. MACIAG: Tarapaty współczesnego krytyka. "Życie liter.", nr 41. - R. MATUSZEWSKI: O ideowe oblicze krytyki. "Życie Warsz.", nr 165. - A. MENCWEL: Być albo nie być. "Polityka", nr 38. -
- Z. ŻABICKI: Partia, pisarze, krytycy. "Życie Warsz.", nr 176. -
- Z. ŻABICKI: Krytyka i program. "Życie liter.", nr 40.

129 128

- 18 Zmarł w Montevideo Czesław Strasze-wicz /ur. 1904/, powieściopisarz. /Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. III, s. 232 - 233/. 130
126
129
- 19 Odsłonięcie tablicy ku czci pisarza ludowego Rafała Urbana w rocznicę jego urodzin w Głogówku na Opolszczyźnie. 130
127
- 20 Premiera filmu "Pasażerka" w Warszawie. Reż.: A. Munk, scen.: Z. Posmysz i A. Munk., zdjęcia: K. Winiewicz,

muz. T. Baird. Film został wyróżniony przez krytykę jako jeden z najlepszych filmów 1963 r. i reprezentował kinematografię polską na VII Festiwalu w Londynie /18 X - 2 XI/. Na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Cannes w 1964 r. uzyskał dwie wysokie nagrody: wyróżnienie specjalne Jury i Nagrodę Międzynarodowej Krytyki Filmowej /FIPRESCI/.

Nieukończony dzieło tragicznie zmarłego reżysera zmontowane przez jego współpracowników. Na film składają się oddzielne sceny na okręcie, ukazujące spotkanie byłej SS-manki z Oświęcimia z byłą więźniarką tego obozu oraz zdjęcia ukazujące Oświęcim. Oparty na opowiadaniu Zofii Posmysz film zajął w polskiej kinematografii miejsce szczególne: uznano go zgodnie za jeden z najbardziej wstrząsających i najgłębiej humanistycznych filmów poświęconych czasom hitleryzmu i obozom zagłady. "Ostatnie dzieło A. Munka - pisał R. Szydłowski - powraca raz jeszcze do tematyki obozowej lecz ukazuje ją w zupełnie nowy, odkrywczy sposób: ze spokojnym obiektywizmem i rzeczowym opisem. Munk nie krzyczy, tylko stwierdza: tak było. I to właśnie jest bardziej wstrząsające od wszelkiego krzyku czy patetycznego darcia szat". W krytyce podkreślano również walory kompozycji utworu, z nakładających się coraz to głębszych relacji tych samych zdarzeń.

27 Jubileusz Michała Lengowskiego.

W Olsztynie obchodzone jubileusz dziewięćdziesięciolecia urodzin Michała Lengowskiego, nestora pisarzy olsztyńskich, uczestnika walk o polskość Ziemi Warmińsko-Mazurskiej, honorowego prezesa Oddziału ZLP.

J. LEWANDOWSKI. "Warmia i Mazury", nr 10, s. 24.

132

129

"Idzie skacząc po górach" Jerzego Andrzejewskiego. Powieść oparta na realiach z życia paryskiej cyganerii artystycznej, której bohaterem jest "boski" Antonio Ortiz, genialny malarz, wywierający różnorodny wpływ na poglądy i bieg wielu ludzkich egzystencji - wzbudziła żywe zainteresowanie czytelników i krytyki. Krytycy uznali w większości powieść za utwór satyryczno-parodystyczny /"jest to satyra, rabelaisowska karykatura" - pisał A. Klimowicz/, wyśmiewający komercyjne podejście do sztuki i jej "menadżerów" kierujących rynkiem artystycznym na Zachodzie, oraz snobistyczny sposób myślenia i podejścia do zjawisk sztuki. ~~/"Andrzejewski przeprowadza analizę «mitów» i giełdy współczesnej sztuki - czynników wywierających znaczny wpływ na jej rozwój" - pisał J. Szpotański/~~ Uznając zgodnie duże walory artystyczne powieści, wskazywano równocześnie w tym "wysoce zintelektualizowanym utworze operującym swobodnie różnymi stylami ~~nowoczesnej prozy" /J. Szpotański/~~ warstwę drugą, filozoficzną, wyrażającą się w dociekaniach pisarza nad istotą sztuki i potęgą twórczą artysty /"Andrzejewski stawia sobie pytanie jakie są źródła wielkiej sztuki i jaki jest jej sens" - pisał A. Klimowicz/. I właśnie odpowiedź Andrzejewskiego na te

pytania budziła zastrzeżenia krytyków, wyrażone m. in. w zarzutach niedoceniań przez autora społecznego znaczenia sztuki, uznania że "wszystkie źródła, motywy i cele sztuki mieszczą się w sferze psychologii jednostki", oddzielenia sfery sztuki od sfery moralności itp. Stanowisko takie zajął m. in. W. Maciąg, który wyróżniając powieść Andrzejewskiego w dorobku 1963 r. zaliczył ją do kręgu powieści współczesnych "wynikających z świadomości o bezsilności jednostki wobec konieczności życia", z przeświadczenia, że "literatura nie jest w stanie podjąć generalnej rozprawy ze światem, że tylko obnażaniem mechanizmów ludzkiej bezsilności może zademonstrować swoje istnienie".

- B. CZESZKO: Pamflet na koryfeuszy? "Kultura", nr 23. -
A. KLIMOWICZ: "Biada podrzędnym istotom". "Nowe Książki", nr 23 s. /2/-1129. - A. LAM: Rapsodia artystyczna. "Współcz.", nr 22. -
W. MACIĄG: Bóg naszego świata. "Życie liter.", nr 47. - R. MATUSZEWSKI: W służbie boga ironii. "Życie Warsz.", nr 269. -
J. SZPOTAŃSKI: Idzie skacząc po stylach. "Kultura", nr 23. -
A. WOJCIECHOWSKI: Gwiżdżąc na malarstwo. "Współcz.", nr 23. -
T. DREWNOWSKI: W zamku Vollioures. "Polska" 1964 nr 2. - J. KELE-
RA: Mit prawdziwy... "Odra" 1964 z. 1 s. 61-63. - S. KISIELEWSKI: Spotkanie z Andrzejewskim. "Tyg. powsz." 1964 nr 4. - A. LISIECKA: "Pieśń nad pieśniami" J. Andrzejewskiego. "Polit." 1964 nr 3. -
Z. NAJDER: Szyderstwo i zaduma. "Twórcz.", 1964 z. 1 s. 63-66. -
Z. PEDZIŃSKI: Andrzejewskiego droga nieunikniona? "Więź" 1964 z. 2 s. 90-93. - J. PREGGER: Nie przebaczący w Sodomie. "Tyg. kult." 1964 nr 8. - A. ZIEMIŃSKI: Gdybym był krytykiem. "Polit.", 1964 nr 7.

"Opowiadania paryskie" Janusza Odrowążaka - Pieniążka. Zbiór groteskowo-ironicznych opowiadań uznany w krytyce za jeden z najciekawszych debiutów 1963 roku. Autor przedstawił w nich Paryż od strony środowiska emigracyjnych wykolejeńców. Bohaterowie opowiadań to polscy i rosyjscy "hrabiowie" i "baronowie", zdziwaczka arystokratki, a także młodzież polska przebywająca w Paryżu na okresowych stypendiach a podejmująca czasem "emigrację na próbę". Galeria postaci ukazanych w książce to swoiste panopticum ludzi odchylonych od normy, z deformacjami psychicznymi wywołanymi emigracją, zarówno tą wieloletnią, jak i nawet niedługą. Wszyscy krytycy /z wyjątkiem T. Łubieńskiego we "Współczesności"/ podkreślili zgodnie wysokie walory utworów Pieniążka, zarówno w zakresie interesującej tematyki, jak - przede wszystkim doskonałego warsztatu pisarskiego, oryginalnego, groteskowego stylu, przypominające najlepsze wzory klasyków oraz dużą świadomość pisarską autora "ujawniającą celową, drwiącą kompozycję artystyczną" /W. Maciąg/. "To świetny debiut - pisała J. Pregerówna, porównując "małe prozy" Pieniążka z takimi opowiadaniem Puszkina jak Dama pikowa lub Trumniarz. "W sensie roboty literackiej - pisał H. Bereza - każdy utwór Pieniążka jest bezbłędnym majstersztykiem", zwracając równocześnie uwagę na swoistą poetykę tych opowiadań, noszących - zdaniem krytyka - wszelkie cechy popularnego niegdyś a dziś wymarłego gatunku literackiego a mianowicie - klasycznego paszkwilu.

H. BEREZA: Hobby. "Nowe Książki", z. 17 s. 837-1838. -
 T. ŁUBIEŃSKI. "Współczesność", nr 16. - S. MELKOWSKI: Tam. "Kultura", nr 5. - J. PREGER: Debiut przewrotny. "Twórczość", z. 11 s. 86-87. - H. VOGLER: O fotogeniczności w literaturze. "Życie liter.", nr 33.

135 134

— "Pan Tadeusz". I. Studia o poemacie. (91)
II. Studia o tekście - Kazimierza
Wyki. Wydana jako tom pierwszy podserii IBL "Historia Lite-
ratury" monografia pióra K. Wyki /dedykowana: "Almae Matri Jagiel-
lonicae" z okazji jej sześćsetlecia/ została z wielkim uznaniem
przyjęta przez krytykę. "Od czasu powstania książki S. Pigoń
Pan Tadeusz. Wzrost, wielkość i sława - pisał Z. Libera - nie było
w literaturze naukowej pracy na temat Mickiewiczowskiego arcydzie-
ła, które by przyniosło tyle nowych, oryginalnych i subtelnych
myśli i spostrzeżeń". Obszerną, bogato udokumentowaną recenzję
pracy Wyki ogłosił S. Pigoń, podkreślając "imponujący rozmach",
"szczegółowość i skrupulatność w wykładzie" oraz "doskonałość
dzieła Wyki, krytyka, w którym znakomicie skojarzyły się „ingenium
badacza i ars poety", "zmysł filologiczny", "wnikliwość intro-

spekcji krytycznej jak najostrzejszą" oraz „subtelność wrażliwość
dostrzegania przez Wykę - piękna i „poezjalności”, jak to nazwał
Tuwim. Krytycy wskazywali, że Wyka w swojej monografii rozstrzyg-
nął takie sporne kwestie dotyczące Pana Tadeusza, jak np. sprawa
przynależności gatunkowej dzieła, historia kształtowania się tech-
niki narracyjnej poematu, zagadnienie realizmu utworu, oraz dużo
innych szczegółowych spraw.

A. KIJOWSKI: Czy powinniśmy kochać "Pana Tadeusza". "Twórcz.",
nr 6 s. 72 - 75. - A. KLIMOWICZ: Krąg baśni narodowej. "Nowe Książki",
nr 5 s. [1] - 204. - Z. LIBERA. "Roczn. liter." 1963 s.
216 - 218. - S. PIGOŃ: O "Panu Tadeuszu" opus magnum. Wykrzykniki
i pytańniki. "Ruch liter." 1965, nr 3 s. 101 - 126:

136
135

1 R o z p o c z ę c i e r o k u j u b i l e u s z o w e g o
s z e ś ć s e t l e c i a U n i w e r s y t e t u J a g i e l -
l o Ń s k i e g o w K r a k o w i e . U r o c z y s t o ś c i r o z p o c z ą ł
p o c h ó d r e k t o r ó w w y ż s z y c h u c z e l n i K r a k o w a o r a z r e p r e z e n t a c j i s z k ó ł
w y ż s z y c h z c a ł e g o k r a j u , k t ó r y p r z e s z e d ł o d n a j s t a r s z e j z a c h o w a -
n e j b u d o w l i u n i w e r s y t e c k i e j - C o l l e g i u m M a i u s d o g m a c h u t e a t r u
i m . J . S ł o w a c k i e g o . W g m a c h u t y m o d b y ł a s i ę w ł a ś c i w a u r o c z y s t o ś ć
o t w a r c i a R o k u J u b i l e u s z o w e g o U n i w e r s y t e t u J a g i e l l o Ń s k i e g o . W u r o -
c z y s t o ś c i u c z e s t n i c z y ł i p r e d s t a w i c i e l e w ł a d z : p r e m i e r J . C y r a n -
k i e w i c z , o r a z m i n i s t r o w i e , ⁱ o r a z p r e d s t a w i c i e l e n a u k i : w i c e p r e z e s
P A N - A . K r u p k o w s k i , s e k r e t a r z n a u k o w y P A N - H . J a b ł o Ń s k i i i n .
O t w a r c i a u r o c z y s t o ś c i d o k o n a ł r e k t o r U J - K . L e p s z y . N a s t ę p n i e
w y g ł o s i ł p r z e m ó w i e n i e p r e m i e r J . C y r a n k i e w i c z , p o d k r e ś l a j ą c r o l ę

i znaczenie Wszechnicy Jagiellońskiej dla kultury i nauki narodowej, oraz wyrażając życzenie aby "to ogólnonarodowe święto nauki i kultury polskiej, stanowiące jeden z głównych elementów obchodów Tysiąclecia Państwa Polskiego, było również mobilizacją sił polskiej nauki do rozwiązywania wszystkich zadań naukowych i dydaktycznych, jakie stawia przed nami dzień jutrzejszy Polski Ludowej". Z kolei przemówienia wygłosili: I sekretarz KW PZPR w Krakowie - L. Motyka, przewodniczący Rady Narodowej m. Krakowa Z. Skolicki i in. Uroczystość zakończył wykład rektora UJ K. Lepszego o roli Uniwersytetu Jagiellońskiego w życiu narodu i państwa polskiego. W tym samym dniu otwarto w Krakowie w salach Centralnego Biura Wystaw Artystycznych wystawę plakatu Jubileusz 600-lecia UJ. Otwarcia dokonał prorektor UJ - K. Wyka. Tegoż dnia w godzinach popołudniowych odbyło się uroczyste oddanie do użytku rozbudowanej części Biblioteki Jagiellońskiej. W dniu następnym /2 X/ w Uniwersytecie Jagiellońskim odbyła się uroczysta inauguracja sześćsetnego roku akademickiego.

W ramach obchodów jubileuszowych do końca 1963 r. odbyło się szereg innych uroczystości, m. in.: uroczystości w Krakowie 375-lecia I Liceum im. Bartłomieja Nowodworskiego, 8 X w Katowicach uroczystość otwarcia filii Uniwersytetu Jagiellońskiego, 18 X w Hucie im. Lenina uroczysty wiec poświęcony 600-leciu UJ, 6 XI w 24 rocznicę uwięzienia przez hitlerowców i wywiezienia do Sachsenhausen profesorów i asystentów wyższych uczelni Krakowa odbyło się w Collegium Novum UJ uroczyste zebranie przedstawicieli krakowskiego świata nauki i kultury, 10 XI w Luborzycy uroczyste otwarcie szkoły im. 600-lecia UJ, a 22 - 23 XI - pierwsza z jubileuszowych sesji naukowych: sesja pedagogiczna, poświęcona ocenie przygotowania przez Uniwersytet do zawodu nauczycielskiego /referaty B. Suchodolskiego, J. Konopnickiego i in./.

Główne obchody jubileuszowe sześćsetlecia Uniwersytetu Jagiellońskiego odbyły się w maju 1964 r.

7
132
136

1 Trzeci Konkurs Debiutu Dramaturgicznego zorganizowany przez Teatr Ateneum w Warszawie, przy współudziale "Trybuny Ludu", "Życia Warszawy", "Sztandaru Młodych" i dwutygodnika "Teatr". Na konkurs wpłynęło 146 sztuk. Jury w składzie: E. Csato, A. Grodzicki, A. Hausbrandt, A. Jarecki, M. Kosińska, M. Roerichowa, J. A. Szczepański, R. Szydłowski, J. Warmiński i M. Zakrzewska przyznało nagrodę pierwszą /10 tys. zł./ E. Petrykowi za sztukę Trzy i pół człowieka. Ponadto przyznano pięć wyróżnień.

138
137

4 Zmarł w Londynie Zygmunt Nowakowski /ur. 1891/, powieściopisarz, felietonista. /Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. II, s. 562 - 567/.

134
138

5 Tablicę pamiątkową ku czci poety i działacza patriotycznego Franciszka Wilczka odsłonięto w Dobrzyniu pod Opolem.

140
135
139

10 - 13 Rybnickie Dni Literatury zorganizowane przez klub literacki "Kontakty" przy Domu Kultury Fabryki Maszyn w Rybniku. /W r. 1962 odbyły się "Rybnickie Dni Poezji", zob. poz. 156/62/. Celem imprezy było spopularyzowanie współczesnej literatury polskiej wśród mieszkańców małych miast, osiedli robotniczych i wsi, wśród górników, młodzieży szkolnej i robotników Rybnickiego Ośrodka Węglowego. W imprezie uczestniczyło kilkunastu artystów i pisarzy, m. in. M. Buczkówna, M. Jastrun, A. Kamieńska, T. Łopalewski, W. Maciąg, G. Morcinek, T. Nowak, M. Piechal, Z. Polakiewicz, J. Przyboś, J. Ratajczak, M. Samozwaniec i R. Samsel.

85
76/63

95

W ramach "Dni" odbyło się 50 spotkań autorskich pisarzy ze społeczeństwem. Na zakończenie imprezy zorganizowano w Rybniku Turniej Jednego Wiersza o nagrodę "Złotej lampki górniczej", na której nadesłało swoje utwory ponad stu poetów z całej Polski. Jury w składzie: M. Jastrun, T. Nowak i J. Przyboś przyznało dwie równorzędne pierwsze nagrody: T. Kijonca za Wiersz bez tytułu i J. Ratajczakowi za wiersz pt. Pług.

A. KAMIENSKA. "Kamena", nr 21. - R. SAMSEL. "Współcz.", nr 22. - Z. POLSAKIEWICZ. "Wiatraki", nr 22.

140
~~136~~

- 7 W y j a z d p i s a r z y p o l s k i c h d o Z S R R . W ramach umowy zawartej między związkami pisarzy PRL i ZSRR wyjechała na 3-tygodniowy pobyt do ZSRR delegacja ZLP w składzie: W. Szewczyk /przewodniczący/, J. Dziarnowska, J. M. Gisges, A. Olcha, J. Rogoziński i J. Śpiewak. Członkowie delegacji przeprowadzili z radzieckimi pisarzami rozmowy na tematy związane ze współczesną literaturą, wzajemną wymianą i przekładami.
- 141
~~137~~
- 12 D w u d z i e s t o l e c i e L u d o w e g o W o j s k a P o l s k i e g o obchodzone uroczyscie w całym kraju od początku roku objęło również wiele imprez kulturalnych z zakresu literatury, filmu, teatru i plastyki. W dniu rocznicy /12 X/ przyznano szczególnie liczne w tym roku nagrody Ministra Obrony Narodowej. Pełna lista nagród i wyróżnień dla naukowców i twórców związanych z wojskiem objęła przeszło 60 nazwisk. W dziedzinie literatury otrzymali m. in. nagrody St. R. Dobrowolski /II stopnia za twórczość poetycką i prozatorską związaną z Ludowym Wojskiem Polskim/, oraz S. Strumph-Wojtkiewicz za powieści historyczne. Rozstrzygnięto również dwa związane z rocznicą konkursy literackie: ogłoszony przez Główny Zarząd Polityczny WP konkurs na sztukę sceniczną o tradycjach i życiu Ludowego Wojska Polskiego, oraz /we wrześniu/ konkurs wydawniczy MON na utwór związany tematycz-

nie z Ludowym Wojskiem Polskim. W konkursie na sztukę sceniczną pierwszej nagrody nie przyznano. Nagrodę II /20 tys. zł./ otrzymał A. Siekierski za sztukę Symulanci, a nagrodę II - S. Mrozek za sztukę Śmierć porucznika. W konkursie Wydawnictwa MON nagrody pierwszej również nie przyznano. Nagrodę II otrzymał B. Drozdowski za powieść Manewr - ucieczka w słońce, a trzy równorzędne nagrody trzecie otrzymali: T. Mikołajek za Tryptyk na śniegu, A. Minkowski za Kwiaty dla Klementyny i E. Niziurski za powieść Wyraj.

12 VI obchodzono dwudziestolecie istnienia tygodnika "Żołnierz Wolności", organu Wojska Polskiego, a w dn. 5 - 12 X z okazji rocznicy zorganizowano w warszawskim kinie "Iluzjon" przegląd filmów o tematyce wojskowej.

9 X odbyła się m. in. uroczysta akademia w audytorium Adama Mickiewicza w Uniwersytecie Warszawskim, z udziałem członków senatu UW, pracowników nauki i młodzieży studenckiej.

142
~~138~~

— Numer specjalny "Pamiętnika Teatralnego" poświęcony teatrowi polskiemu w czasie wojny /1963 nr 1/4/. Wydany przez Instytut Sztuki PAN pod redakcją B. Korzeniewskiego i Z. Raszewskiego, przy współpracy S. Marczaka-Oborskiego zeszyt specjalny poświęcony "teatrowi polskiemu podczas wojny" przyniósł bogatą dokumentację okresu mało znanego i dotąd systematycznie nie zbadanego w historii sceny polskiej. Udostępniony w tym numerze materiał objął szczegółową kronikę S. Marczaka-Oborskiego: Polskie życie teatralne podczas drugiej wojny światowej, oraz m. in. brulion napisanego w 1945 r. sprawozdania o teatrze warszawskim /B. Korzeniewski/, artykuły informacyjne o: inscenizacji L. Schillera w Henrykowie /Z. Raszewski/, o tajnym teatrze wojskowym /J. Ciecierski/, o pod-

ziemnym PIST-cie /Z. Mrozowska/, o krakowskim teatrze konspiracyjnym /T. Kwiatkowski/, Teatrze Rapsodycznym /M. Kotlarczyk/, Teatrze Niezależnym /T. Kantor/, o teatrach wileńskim, lwowskim i białostockim /A. Maliszewski, J. Kreczmar, B. Dąbrowski, E. Kraśński/, o teatrzykach w oflagach /K. Rudzki, A. Dębnicki/, w obozach koncentracyjnych /Z. Wilski, Z. Rysiówna/, o teatrzykach w Tel-Awiiwie /H. Zatorska/, teatrze wojskowym na Bliskim Wschodzie i we Włoszech /H. Krzyski/, Teatrzyku Pancerniaka /M. Czannerle/, Teatrze Wojska Polskiego /S. Mrozińska/ i in.

Materiał ten "podważający popularny /nawet wśród fachowców/ pogląd, że temat «teatr polski podczas wojny» sprowadza się tylko do rozważania, kto, kiedy i jak długo kolaborował" /z rozmowy na ten temat B. Korzeniewskiego i Z. Raszewskiego/ określono po ukazaniu się jako "świetny, pasjonujący w lekturze i bezcenny dla historii", a numer "Pamiętnika" doczekał się przyjęcia jakie rzadko napotykają kwartalniki historyczno-naukowe: stał się bezskutecznie poszukiwanym bestsellerem teatralogicznym. "Udostępniony w tym numerze materiał - pisano w "Dialogu" /nr 12/ - jest pasjonujący i rewelacyjny nie tylko dla poszukiwaczy sensacji. Jest pierwszą i - mimo swej pionierskości - zadziwiająco pełną próbą zaprezentowania dokumentacji historycznej okresu, który, zdawałoby się najmniej sprzyjał sztuce teatru". Podobnie - bardzo pozytywnie - oceniła numer "Pamiętnika" większość recenzji, uznając go za "wydarzenie" a nawet "najciekawszą książkę roku" /I. Sławińska/. Inne stanowisko zajął K. Gdyński, który w "Życiu literackim" /nr 50/ zaatakował podstawowe twierdzenie "zeszytu wojennego", że teatr polski podczas wojny istniał i był często bardzo dobry. Zdaniem recenzenta - twierdzić tak nie można, gdyż autorzy artykułów w "Pamiętniku" niesłusznie zaliczają "teatrzyki i kabareciki prowadzone przez Propaganda-Amt" do życia teatralnego i niesłusznie

podciągają pod to miano różne imprezy konspiracyjne. Ponadto Gdyński zaatakował stanowisko redakcji wobec aktorów, którzy grali w teatrach jawnych, fakt że nazwisko zdrajcy i renegata znalazło się na liście strat, wreszcie dwuznaczną - zdaniem autora - wymowę ideową publikacji. Wywody K. Gdyńskiego poparł "WTK Tygodnik Katolicki" /1964 nr 3/. W odpowiedzi na te ataki redakcja "Pamiętnika Teatralnego" wydrukowała Oświadczenie w tygodniku "Polityka" /18 I 1964/, podpisane przez zespół redakcyjny oraz S. Marczaka-Oborskiego. W oświadczeniu tym stwierdzono, że redakcja uchylając się od polemiki w prasie proponuje podjęcie dyskusji w Komitecie Badań nad Sztuką PAN. Dyskusja taka odbyła się 17 II 1964 z udziałem prof. J. Starzyńskiego /przewodniczący/ oraz 30 osób /członkowie komitetu "Pamiętnika" i zaproszeni goście/. Ponadto odbyła się jeszcze jedna dyskusja nad omawianym numerem "Pamiętnika" zorganizowana 3 XI 1964 z inicjatywy Towarzystwa Miłośników Historii. Materiały z obu dyskusji ogłoszono w artykule Pokłosie "zeszytu wojennego" w "Pamiętniku Teatralnym" 1964 z. 4 s. 407 - 436 /tamże korespondencja na ten temat, uzupełnienia i sprostowania redakcji/.

K. BEYLIN: O teatrze. "Exp. wiecz." 7 XI 1963. - g.: Teatr polski podczas wojny. "Życie Warsz." 6 XI 1963. - K. GDYŃSKI: Teatr polski podczas wojny. "Życie liter.", nr 50; Sprostowanie autora. "Życie liter." 1964 nr 2. - ŁAST.: Teatr lat wojny. "Dz. bałt.", 1/2 XII 1963. - T. K.: Przegląd prasy. "Kamena", nr 22. - Teatr polski podczas wojny. "Dialog", nr 12. - l. e.: Na progu XX-cia. "Ruch muz." 1964 nr 2. - l. j.: O teatrze w czasopiśmie. "Teatr" 1964 nr 3. - Nieprawdziwe i szkodliwe. "WTK, Tyg. Katolików" 1964 nr 3. - I. SŁAWIŃSKA: [Wypowiedź w ankiecie "Najciekawsza książka roku"]. "Tyg. powsz." 1964 nr 1. - v.: Mała kronika teatralna. "Współcz." 1964 nr 3.

— "P a s i e r b o w i e" J e r z e g o P u t r a m e n t a.
Druga powieść 1963 roku, podejmująca problematykę ściśle polityczną /obok Drzewo rodzi owoc T. Hołuja/, tym razem z czasów tzw. kultu jednostki. Tematem powieści jest zagadnienie zakresu władzy ukazane poprzez przedstawienie antagonizmu pokoleń: syn inspirujący akcję rozrachunkową przerażony despotyzmem i kompleksem władzy swego ojca - przewodniczącego prezydium miejskiej rady narodowej, w małym, powiatowym miasteczku. Krytycy /W. Sadkowski, W. Maciąg, S. Zieliński/ rozróżniając w książce elementy "przypowieści" i elementy realistyczne podkreślali zgodnie zalety nurtu realistycznego /żywa narracja, realistyczna prawda obserwacji szczegółów itp./, wysuwali jednak poważne zastrzeżenia w stosunku do jej sensu metaforycznego - "schematu sytuacyjnego wzorowanego niemal na przypowieści biblijnej" /W. Sadkowski/ a mającego nadać powieści sens metafory szerszych zjawisk i antagonizmów politycznych. Sens ten - zdaniem krytyków - sprowadza się w gruncie rzeczy do rozgrywek personalnych na szczeblu powiatowym. "Siedziba powiatu - pisał S. Zieliński - a więc punkt obserwacyjny niewysoki /.../ czy w tych proporcjach można stworzyć wiarygodną powieść polityczną? I do tego współczesną?" "Czytelnik nie dowiadyje się - pisał W. Maciąg - jakie są polityczne motywy rozgrywki, czy władza obracała się przeciw ogólnospołecznym interesom, czy chodziło tylko o rozgrywki personalne, czy o spór ideowy czy tylko o intrygę, w którą dał się niebaczenie wciągnąć młody, naiwny człowiek. Tę intrygę wyolbrzymia autor do roli konfliktu politycznego, co wydaje mi się grubą przesadą".

Niezależnie od tych zastrzeżeń, powieść Putramenta uznano za książkę "wybitną, żywą, skłaniającą do niebagatelnych przemyśleń i nasuwającą pytania jakie nieczęsto rodzą się przy lekturze książek współczesnych" /W. Sadkowski/.

60/63 100

A. HAMERLIŃSKI. "Tyg. kult.", nr 42. - W. MACIĄG: Konflikt polityczny czy intryga personalna? "Życie liter.", nr 44. -
Z. MACUŻANKA. "Polonist.", z. 5 s. 47. - R. MATUSZEWSKI. "Życie Warsz.", nr 262. - W. SADKOWSKI: Książka wielu pytań. "Kultura", nr 21. - S. ZIELIŃSKI: Powiatowa chwiejba. "Nowe Książki", z. 19 s. 952-953.

145 144

LISTOPAD

- 2 Pięćdziesięciolecie pracy naukowej Juliana Krzyżanowskiego. W związku z jubileuszem zorganizowano staraniem Zarządu Warszawskiego Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza, uroczyste zebranie ku czci jubilat w Gmachu Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Po zagajeniu uroczystości przez Z. Liberę, działalność jubilata scharakteryzował przewodniczący Zarządu Oddziału Warszawskiego Towarzystwa - E. Jankowski. Prof. Krzyżanowski wystąpił z referatem o Salomonie Rysińskim, polskim paremiografie z XVII w. W zebraniu wzięło udział ok. 150 osób reprezentujących środowiska naukowe, nauczycielskie, literackie i studenckie. Jubilat otrzymał listy gratulacyjne od Ministra Kultury i Sztuki oraz władz terenowych Towarzystwa.
- 5 Dokumenty archiwalne dotyczące stosunków polsko-rosyjskich od XIV w. do r. 1939 zostały przekazane w Moskwie delegatom rządu polskiego. Wśród 700 dokumentów znajduje się wiele cennych materiałów związanych z powstaniami polskimi.
- 4 - 16 Dni Kultury i Nauki Radzieckiej. W ramach "Dni" odbyły się m. in. "Dni książki radzieckiej", w których wzięły udział liczne księgarnie przygotowując bogaty wybór literatury radzieckiej. Ośrodek Rozpowszechniania Wydawnictw Naukowych PAN, "Ossolineum" i PWN zorganizowały we wzorcowni PKiN wystawę radzieckiej książki naukowej połączoną ze sprzedażą, w Krakowie otwarto wystawę książek wydawnictwa Akademii Nauk ZSRR obrazującą dorobek i stan badań nauki radzieckiej.

146
1457
146
146

kiej. 4 XI otwarto również wystawy książki radzieckiej w Poznaniu, Wrocławiu, Lublinie i innych miastach. 8 - 11 XI odbył się w sali Teatru Polskiego w Poznaniu Festiwal Amatorskich Teatrów Poezji o repertuarze radzieckim. Na 300 istniejących w kraju amatorskich teatrów poezji do konkursu zgłosiło się ok. stu, z czego po eliminacjach wystąpiło w Poznaniu 9 zespołów. Jury konkursu pod przewodnictwem J. Przybosia przyznało pierwszą nagrodę studenckiemu "Teatrowi 38". Dwie równorzędne II nagrody zdobyły: scena poetycka "Kalambur" z Wrocławia i teatr "Kleks" przy Technikum Górniczym w Wałbrzychu.

8
142
147

6 Zmarł w Warszawie Teofil Wojcieszki / ur. 1890 /, historyk literatury, działacz społeczno-polityczny. / Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. III, s. 523-524; P. GRZEGORCZYK. "Rocz. liter." 1963, s. 507-508 /.

Pogrzeb odbył się 9 XI w Alei Zasłużonych na Wojskowym Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

K. WOJCIECHOWICZ. "Życie Warsz.", nr 268.- "Głos Naucz.", nr 46.- "Tryb. Ludu", nr 309.

148

7 - 11 Piąte Gdańskie "Spotkania jesienne" zorganizowane przez Klub Studentów Wybrzeża "Żak". W ramach "Spotkań" odbył się na terenie Wybrzeża cykl imprez poetyckich, filmowych i muzycznych. W "Spotkaniach" wzięli m. in. udział: K. Wyka, J. Przyboś, W. Wirpsza, A. Stern, A. Międzyrzecki, W. Woroszyński, A. Lam i reżyser A. Wajda. Odbyła się inauguracja 2 nowych klubów studenckich: "Klubu Dobrej Książki" i "Klubu Pro Musica". 11 XI w klubie studentów "Żak" rozstrzygnięto dwa doroczne konkursy poetyckie: Czwarty Ogólnopolski Turniej Poezji Społecznie Zaangażowanej o nagrodę "Czerwonej Róży" i kolejny konkurs poetycki "Peleryna - Pierścień - Pióro". W konkursie o nagrodę "Czerwonej Róży" jury w składzie: M. Grześczak, E. Bryll, A. Międzyrzecki, A. Stern, W. Wirpsza i W. Woroszyński przyznało pierwszą nagrodę /4 tys. zł./ J. Góczolowi. Nagrodę II /3 tys. zł./ otrzymał E. Balcerzan, dwie nagrody III /po 1 500 zł./ otrzymali: H. Jachimowski i R. Danecki. W konkursie poetyckim "Peleryna - Pierścień - Pióro" jury pod przewodnictwem J. Przybosia w składzie: A. Lam, R. Matuszewski, A. Międzyrzecki i A. Stern symboliczną nagrodę "Pierścienia"

przyznało T. Nowakowi za całokształt dorobku poetyckiego, nagrodę "Pióra" dla najciekawszego poety Ziemi Zachodnich - Urszuli Kozioł za tomik W rytmie korzeni, nagrodę "Peleryny" za najciekawszy debiut - B. Loeblowi i Ewie Najwer. /Sprawozdanie: L. Niekrasz. "Pomorze", nr 23/

7 Zmarł w Warszawie Stanisław Ossowski /ur. 1896/, socjolog, autor prac m. in. U podstaw estetyki /1933/,

O osobliwościach nauk społecznych /1962/. Pogrzeb odbył się 11 XI na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

8 Zmarł w Łodzi Roman Zrębowski /ur. 1884/, krytyk, historyk sztuki. /Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. III, s. 623 - 625; P. Grzegorzczak. Rocznik literacki 1963, s. 508 - 509/.

8 - 10 Walny Zjazd Towarzystwa im. A. Mickiewicza w Katowicach i Cieszynie połączony z cyklem odczytów naukowych. W zjeździe uczestniczyło ponad 80 delegatów z poszczególnych Oddziałów Towarzystwa. Tematyka wygłoszonych odczytów dotyczyła m. in. tysiąclecia państwa polskiego oraz zbliżającej się setnej rocznicy urodzin Stefana Żeromskiego. W czasie obrad przedstawiono m. in. nieznaną utwór literatury mieszczańskiej z 1661 r. pt. Jantaszek z wojny moskiewskiej /doc. dr J. Mayer/. Ponadto wygłoszono nast. odczyty: S. Pigoń: U przyciesi "Syzyfowych prac", J. Krzyżanowski: Odbicie powstania styczniowego w literaturze polskiej, J. Koraszewski: Rola polityczna twórczości A. Mickiewicza na Śląsku w przeszłości, A. Kaupuż /Wilno/: Z dziejów konkursu na katedrę języka polskiego w Kijowie w 1836/1837 roku, C. Zgorzelski: Ku czemu zmierza poezja naszych czasów, S. Zabierowski: Poglądy S. Żeromskiego na powstanie państwa polskiego w "Powieści o Udałym Walgierzu",

J. Zaremba: Aktualne badania nad piśmiennictwem śląskim w ośrodku katowickim, A. Dygacz: Pieśni ludowe hutników śląskich, B. Zakrzewski: Warsztat folklorystyczny Józefa Lompy. Podczas zjazdu omówiono również zagadnienia dotyczące wewnętrznego życia organizacyjnego Towarzystwa oraz ustalono plany dalszej pracy, metody i formy działalności.

153
147

8 - 22 Drugi Ogólnopolski Festiwal Sztuk Rosyjskich i Radzieckich w Katowicach. W festiwalu wzięło udział 12 teatrów, które wystawiły 3 dzieła klasyki rosyjskiej i 9 sztuk pisarzy radzieckich, prezentując przeważnie sztuki nie grane dotąd w Polsce: wśród 12 spektakli było 8 polskich prapremier. Według powszechnej opinii, festiwal katowicki należał do najciekawszych w 1963 r. zarówno pod względem ideowym, jak i artystycznym. Nagrody zespołowe otrzymali: za wybitne walory ideowe - teatr im. Jaracza w Łodzi za wystawienie Trzeciej patetycznej N. F. Pogodina i teatr im. Wyspiańskiego w Katowicach za przedstawienie Łaźni W. Majakowskiego; za wybitne realizacje klasyki rosyjskiej - Teatr Stary w Krakowie za przedstawienie Snu wg F. Dostojewskiego i Teatr Współczesny z Warszawy za przedstawienie Trzech sióstr A. P. Czechowa. Ponadto przyznano nagrody indywidualne.

153
148

12 Wizyta Teodora Parnickiego. Polskę odwiedził znany pisarz Teodor Parnicki, autor licznych powieści wydawanych również w PRL. Parnicki przebywa od 1939 r. za granicą, gdzie przez 19 lat mieszkał w Meksyku. T. Parnicki otrzymał w 1963 r. nagrodę literacką im. W. Pietrzaka /zob. poz. następna/.

155
154
149

12 Nagroda im. Włodzimierza Pietrzaka została przyznana po raz szesnasty. Jury pod przewodnictwem

A. Klafkowskiego w składzie: T. Lehr-Spławiński, Z. Lichniak, S. Skwarczyńska, W. Wnuk, W. Żukrowski i M. Żywczyński nagrodę naukową przyznało L. Ehrlichowi za całokształt pracy ze szczególnym uwzględnieniem twórczego wkładu w problematykę rozwoju prawa międzynarodowego. Nagrodę literacką otrzymał T. Parnicki za całokształt twórczości, Wł. J. Grabski za powieść Poufny Dziennik Dominika Pola, oraz A. Rogalski za całokształt twórczości krytyczno-literackiej. Nagrodę publicystyczną otrzymał A. Bocheński za "żywy wkład w problematykę ekonomiczną i społeczno-obyczajową", M. Rostworowski za prace zebrane w tomie Czas niecierpliwych, oraz M. Tazbir za "twórczą popularyzację chrześcijańskiej myśli filozoficznej". Nagrody młodych otrzymali: A. Borkowska, K. Pas-tuszewski i M. Wrzeszcz. Ponadto przyznano "nagrodę specjalną" zespołowi autorów książki Sobór Wielkich Nadziei wydanej przez PAX: Z. Czajkowskiemu, W. Jankowskiemu i M. Rostworowskiemu.

24 XI odbyła się uroczystość wręczenia nagród laureatom.

1505

13 Nagrodę miesięcznika "Problemy" za popularyzację badań krajów podbiegunowych otrzymali Alina i Czesław Centkiewiczowie.

1516

15 - 23 W i z y t a J o h n a S t e i n b e c k a na zaproszenie ZLP. W drodze powrotnej z Moskwy znany pisarz zatrzymał się w Warszawie, gdzie spotkał się z przedstawicielami polskiego środowiska literackiego. Następnie zwiedził Olsztyn, Kętrzyn, Kraków, Wrocław i Łódź. 23 XI odbyła się w siedzibie ZLP w Warszawie konferencja prasowa.

1518
1517

16 Z m a r ł w e W r o c ł a w i u H e n r y k C u d n o w s k i /ur. 1884/, pisarz, aktor, teatrolog, autor pamiętników Niedyskrepcje teatralne /1960/.

1519

21 Premiera sztuki "Śmierć porucznika" Sławomira Mrożka w Teatrze Dramatycznym m. st. Warszawy. Reż. A. Bardini, scen. J. Kosiński, muz. M. Świącicki, układ tańca J. Jedlewska. Przedstawień 48 /widzów 7 892/ na Sali Prób, 17 /widzów 10 031/ na Scenie Dużej.

Z dwóch przedstawień Śmierci porucznika w 1963 r. /sztuka była wystawiona uprzednio w teatrze Starym w Krakowie w reż. J. Biczyskiego i scen. D. Mroza/ przedstawienie warszawskie zdobyło wielką popularność, przyczyniając się do rozgłosu twórczości i wielkiego uznania dla S. Mrożka. Sztuka wystawiona pod koniec 1963 r. stała się jedną z najgłośniejszych sztuk roku 1964. Krytycy zgodnie charakteryzowali Śmierć porucznika jako sztukę podejmującą problem tradycji narodowej i jej współczesnych rezonansów, jako "sztukę mitoburczą", a przede wszystkim - rozprawę z mitologią romantyzmu.

"Problemem tym /Śmierci porucznika/ - pisał H. Vogler - jest spór z polskim romantyzmem /.../ Pisarzem który - bodajże jedy-ny - podejmuje konsekwentnie w twórczości ten kapitalny problem polskiej współczesności - jest Sławomir Mrozek /.../ Polemika z romantyzmem czyli z widzeniem świata poprzez egzaltację i namiętności, poprzez mity, poprzez tradycje polegające tylko na skamienielinach zestarzałych obrzędów i gestów - taka polemika jest dziś bardzo potrzebna i twórcza /.../ Śmierć porucznika jest jakby rozprawą z filozoficzną problematyką Reduty Orzona i Dziadów Mickiewicza. Mrozek dokonuje niejako kompromitacji «wieszczów» których romantyczna poetyckość zostaje skonfrontowana z dzisiejszym prozaicznym, praktycznym rozumieniem zjawisk".

Zacytowany wyżej fragment artykułu Voglera podsumowywał niejako opinie i sądy na temat Śmierci porucznika większości recenzentów, którzy - przyznając sztuce Mrożka duże walory - zgłaszali zresztą w stosunku do niej różne zastrzeżenia. M. in. ocenił

sztukę krytycznie Z. Greń w "Życiu literackim" oraz A. Kijowski, zarzucający postawie Mrożka felietonowość i publicystykę, ^{oraż} i W. Filler, który w recenzji z przedstawienia warszawskiego napisał, że niezależnie od rozprawy z mitologią romantyzmu, która w części pierwszej Śmierci porucznika "ma kształt idealnego niemal sylogizmu" Mroźek w części drugiej "schodzi na manowce drwiny z frustracji i modnych kompleksów współczesności" a "porucznik Orson... staje się nagle postacią z innego wymiaru". "Tenepilog - ^{pisał} ~~do~~ Filler - sprawia wrażenie jak gdyby go Mrożkowi podyktował Minikiewicz" a "Mroźek mitoburca zdradza się tu ze swoją faktyczną słabością".

Niezależnie od tych głosów, z ostrym atakiem na sztukę wystąpił w tygodniku "Stolica" Teofil Syga, który powołując się na tradycje w historii kultury polskiej zarzucił sztuce Mrożka "wymywanie walki i męczeństwa narodu", oraz stwarzanie "okazji do pośmiania się z poezji najbardziej wzniosłej i najbardziej tragicznej". Artykuł Sygi był powodem obszernej polemiki w 1964 roku. W sporze tym na temat "heroizm" contra "demaskacji bohaterszczyzny" stanowisko Sygi poparli na łamach tygodnika "Stolica": L. H. Morstin i W. Natanson, a w tygodniku "Kultura" - L. Wyszacki, który polemizując ze stanowiskiem H. Voglera oraz większości komentatorów napisał: "W jakiej rzeczywistości, na jakim świecie głównym niebezpieczeństwem społecznym jest ~~pijaństwo~~ ^{pijaństwo} egzaltacji", ~~sch-~~ "skamielina zestarzałych gestów", "frazologia romantyczna"? /.../ Deprecjonowanie tak ~~ustawionego~~ ^{ustawionego} romantyzmu jest /.../ w naszych konkretnych warunkach kompromitowaniem /.../ ofiarności, non-konformizmu, bezinteresowności. A te wzorce mogą i powinny być przecież propagowane w socjalistycznym społeczeństwie".

Bez względu na te ataki sztuka, jak w ogóle cała twórczość Mrożka, zdobyła sobie wielką popularność, a Mroźek był - zdaniem

krytyki - najpopularniejszym autorem roku. Poza dwoma wystawieniami Śmierci porucznika teatry polskie wystawiły w 1963 r. jeszcze 7 premier sztuk Mrożka: we Wrocławiu i Krakowie wystawiono Zabawę, w Gnieźnie i Olsztynie Na pełnym morzu, w Koszalinie i Olsztynie Karola, we Wrocławiu Czarowną noc i Kynologa w rozterce. Nakładem Wydawnictwa Literackiego ukazał się tom Utwory sceniczne S. Mrożka, zawierający 10 jego sztuk. Autor odniósł już także poważne sukcesy zagraniczne.

W. FILLER. "Kultura", nr 28/29. - A. GRODZICKI. "Życie Warsz.", nr 280. - Jaszcz /J. A. SZCZEPAŃSKI/. "Tryb. Ludu", nr 325. - T. SYGA: "Coś ty uczynił ludziom, Mickiewiczu?" "Stolica" 1964 nr 4; Polem.: List H. L. Morstina do redakcji "Stolicy". (Na marginesie artykułu p. Sygi). "Stolica" 1964 nr 7; J. PUTRAMENT: Dziwna troska. (Kącik laika). "Kultura" 1964 nr 11; Do "Śmierci porucznika" komentarze dalsze. "Stolica" 1964 nr 9; Mroźek contra Mickiewicz. "Trybuna Robotnicza" 1964 nr 51. - H. VOGLER: Kpiarz w krainie czarów. "Kultura" 1964 nr ; Polem.: L. WYSZNACKI: Mity 64 roku. (List do redakcji). "Kultura" 1964 nr 9.

160 159

25 Zmarła w Szklarskiej Porębie Eugenia Kocwa /ur. 1907/, powieściopisarka. /Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. II, s. 142 - 143; P. Grzegorzczak. Rocznik literacki 1963 s. 494/.

160
154

27 Piętnastolecie Instytutu Badań Literackich PAN. Z okazji rocznicy odbyło się w Pałacu Staszica w Warszawie nadzwyczajne posiedzenie Rady Naukowej IBL. Po zagajeniu obrad przez Z. Klemensiewicza, przewodniczący Rady Naukowej Instytutu S. Żółkiewski wygłosił referat pt. 15 lat działalności Instytutu Badań Literackich a dyrektor Instytutu K. Wyka - referat pt. O potrzebie historii literatury. Na tymże posiedzeniu odbyła się pięćdziesiąta obrona pracy doktorskiej w Instytucie - Z. Stefanowskiej pt. Bohater rozsądny i bohater szalony w Dziadach pierwszych i czwartych. W ciągu piętnastu lat działalności IBL opublikował 236 książek, głównie monografie historyczno-teoretyczno literackie oraz krytyczne edycje klasyków. W Pałacu Staszica otwarto wystawę obrazującą dorobek wydawniczy IBL.

161
155

28 - 30 "Pół wieku poezji polskiej" - konferencja naukowa IBL PAN poświęcona poezji polskiej XX wieku, zorganizowana pod kierunkiem prof. K. Wyki, z udziałem licznych przedstawicieli nauki polonistycznej, pisarzy i krytyków literackich. Na konferencji wygłoszono 20 referatów: J. J. Lipski: Pozycja "Hymnów" Kasprowicza na tle kierunków literackich okresu, M. Podraza-Kwiatkowska: Zagadnienie polskiego symbolizmu, J. Kwiatkowski: Leopold Staff - poeta paradoksu, J. Trznadel: Odrębność Leśmiana, R. Przybylski: Odrodzenie klasyczne w liryce polskiej w latach 1907 - 1914, H. Zaworska: Główne problemy polskiego futuryzmu, A. Kowalczykowa: Grupa "Skamandra",

M. Głowiński: O poezji Juliana Tuwima, J. Opacki: Wokół "Karmazynowego poematu" Jana Lechonia, P. Kuncewicz: Miejsce Pawlikowskiej, J. Sławiński: Wzorzec poetycki Awangardy krakowskiej, S. Jaworski: Podstawy światopoglądowe Awangardy krakowskiej, A. Okopień-Sławińska: Wiersz awangardy /podstawy, granice, możliwości/, M. R. Mayenowa: Tradycje współczesnego wiersza polskiego, Z. Siatkowski: Władysław Broniewski, T. Kłak: Józef Czechowicz, J. Prokop: Sprawa nadrealizmu, D. Zamącińska: Poezja Żagarystów, M. Wyka-Hussakowska: Konstanty I. Gałczyński, K. Wyka: Pół wieku poezji polskiej. W konferencji uczestniczyło przeciętnie po 100 - 150 osób na każdym posiedzeniu. W ożywionej dyskusji wzięło udział ok. 60 osób, w tym liczni poeci i krytycy uczestniczący w obradach. M. in. zabierali głos: J. Iwaszkiewicz, J. Przyboś, A. Ważyk, A. Stern, J. Zagórski, A. Sandauer, J. Kott, W. Kubacki, Z. Czerny, M. Rzeuska. Referaty i dyskusje stały się podstawą przygotowywanej publikacji, która będzie próbą ujęcia 40-lecia rozwoju naszej poezji /1900 - 1939/ i prezentacją różnorodnych metod badawczych młodszego pokolenia polonistów /wśród referentów przeważali młodszy pracownicy naukowcy IBL i katedr uniwersyteckich/.

J. MAŚLIŃSKI: Osiągnięcia i niepokoje. "Życie liter.", nr 50. - R. NOWAKOWSKI: W zwierciadlanej sali poezji współczesnej. "Życie liter.", nr 50. - J. PRZYBOŚ: "Poezja polska XX wieku", /Głos jednego z "przedmiotów badania"/. "Współcz." nr 24. - Poezja polska naszego wieku [fragm. referatów: M. Podraza-Kwiatkowska: Zagadnienie polskiego symbolizmu; J. Sławiński: Wzorzec poetycki awangardy krakowskiej; J. Kwiatkowski: L. Staff - poeta paradoksu; M. Wyka-Hussakowska: Poezja Gałczyńskiego]. "Życie liter.", nr 48. - K. WYKA. [Wywiad]. "Życie Warsz.", nr 287.

— Ogólnopolski Festiwal Zespołów Estradowych odbył się w Olsztynie w ramach "Jesieni Olsztyńskiej". W festiwalu uczestniczyło 10 zespołów. Główną nagrodę Min. Kultury i Sztuki otrzymał zespół Estrady Rzeszowskiej, który zaprezentował program pt. Julia, czyli delikatność uczuć, złożony z mało znanych tekstów K. I. Gałczyńskiego. Nagrodę II przyznano Estradzie Warszawskiej za program pt. Wyruszamy w teren. Nagrodę Przewodniczącego Komitetu Festiwalowego otrzymała D. Mi-
chałowska za wykonanie Pieśni nad pieśniami. 163
157

— Nagroda miesięcznika "Odra" za r. 1963 została przyznana Z. Dulczewskiemu i A. Kwileckiemu za opracowanie Pamiętników osadników Ziemi Odzyskanych, które ukazały się nakładem Wydawnictwa Poznańskiego. 165
158
164

— "Sennik współczesny" Tadeusza Konwickiego. Powieść, w której autor powrócił do wspomnień i doświadczeń z okresu okupacji hitlerowskiej - została bardzo wysoko oceniona przez krytykę. Recenzenci podkreślali związek Sennika z wielkimi tradycjami literatury polskiej, zwłaszcza romantycznej, wskazując zgodnie na dwuwarstwową, niezwykle bogatą i wieloznaczną strukturę powieści. "Przenikanie się realności z fantastyką - pisał Z. Najder - nasycanie opisów nastrojami, ironia zmieszana z tragizmem, kresowo-ludowa bujność języka - wszystko to razem stwarza atmosferę swojską, naturalnie odpowiednią dla zasadniczej problematyki powieści". Bohater "śni sny narodowe, sny w których treści osobiste splatają się nierozzerwalnie z historycznymi, sny pełne obsesji i metafor, symboli i politycznego konkretności". ~~(Krytycy podkreślając, że jakakolwiek próba streszczenia Sennika to zniszczenie jego wieloznaczonej, pełnej aluzji i symboli treści, wskazywali również na jej walory bezpośrednią~~

Poddając powieść analizie S. Żółkiewski na łamach "Polityki" skojarzył ją z dramatem Gorkiego "Na dnie", gdyż "i tu, i tu dręczą się byli ludzie". Zastosowaną przez Konwickiego konwencję "kszmaru sennego", w którym rozgrywa się "konflikt ponadindywidualnej odpowiedzialności za własną przeszłość", sprowadził Żółkiewski do formuły "arcypolskiej ballady" "mocno osadzonej w naszej wielkiej tradycji literackiej", mrocznej, nasyconej emocjami, fantastycznej ballady o Polsce /.../ która patos i tragizm umie łączyć z komizmem i groteską".

Krytycy podkreślając, że jakakolwiek próba streszczenia Sennika to zniszczenie jego wieloznacznej, pełnej aluzji i symboli treści, wskazywali również na jej walory bezpośrednio

realistyczne, takie jak wątek aktualnych przemian w środowisku zapadłej prowincji, oraz - na wątek retrospektywny - z czasów okupacji: fragmenty z pobytu bohatera w partyzanckim oddziale - i z wojennych dziejów: udział w walkach terrorystycznej bandy wrogiej Polsce Ludowej. Podkreślano również wyróżniającą się szczególnie w powieści jej warstwę językową, "odurzająco bogatą, zmysłowo wyrazistą i balladowo wieloznaczną" /Z. Najder/. 159

A. LISIECKA: Sennik polski. "Życie Warsz.", nr 304. -
 A. HAMERLIŃSKI. "Tyg. kultur.", 1964 nr 7. - G. LASOTA: Sny Konwickiego. "Tryb. Ludu" 1964 nr 68. - Z. MACUŻANKA: "Pożegnania" raz jeszcze. "Życie liter." 1964 nr 2. - R. M. /R. MATUSZEWSKI/. "Nowe Drogi" 1964 z. 2 s. 102-103. - A. MENCWEL: Dialog rzeczywistości z nierzeczywistością. "Współcz." 1964 nr 5. -
 Z. NAJDER: Sen nieprześniony. "Twórczość" 1964 z. 4 s. 68-71. -
 J. WILHELMI: Przebudzenie? "Kultura" 1964 nr 2. - S. ZIELIŃSKI: Cena działania. "Kultura" 1964 nr 2. - S. ZIELIŃSKI: Dolina ludzi osiadłych. "Nowe Książki" 1964 z. 1 s. 15-16. - S. ŻÓŁKIEWSKI: Ballada polska. "Polit.", 1964 nr 6.

"A n t o l o g i a p a m i ę c i 1 9 3 9 - 1 9 4 5". Wydany przez Radę Ochrony Pomników Walki i Męczeństwa pod red. J. Z. Jakubowskiego /przewodniczący komitetu redakcyjnego/ cykl wydawniczy poświęcony latom wojny i okupacji, z którego w listopadzie 1963 r. ukazała się część I pt. Za drutami /oprac. L. Rajewski/, a w grudniu tegoż roku część II pt. Zwyczajny dzień /oprac. L. M. Bartelski/. Na tom Za drutami złożyły się fragmenty utworów pamiętnikarsko-wspomnieniowych, powieści i opowiadań, których autorzy przedstawiali ponurą codzienność obozową i opisali metody masowego wyniszczania i uśmiercania ludzi przez hitlerowców /m. in. Nałkowska, Borowski, Szmaglewska/. Część II to "zwyczajny dzień" z życia Polaków w czasach okupacji hitlerowskiej /m. in. Borowski, Andrzejewski, Iwaszkiewicz, Rudnicki, Parandowski/. "Idea przewodnią Antologii pamięci - podano w nocy redakcyjnej - było przekazanie możliwie pełnego obrazu zmagañ naszego narodu z hitleryzmem, danie świadectwa prawdzie owego czasu wypełnionego cierpieniem, grozą i walką". Z obfitego plonu literatury o latach wojny i okupacji redaktorzy /J. Z. Jakubowski, L. Rajewski, S. Szmaglewska, L. M. Bartelski, W. Żukrowski/ wybrali szereg utworów bądź fragmentów, łączących je tematycznie w pięć tomów. W 1964 r. ukazały się tomy następujące: Bagnet na broń /oprac. L. M. Bartelski/, Więzienna krata /oprac. S. Szmaglewska/, Polski wrzesień /oprac. W. Żukrowski/.

GRUDZIEN

1 Konkurs na powieść współczesną o tematyce górniczej zorganizowany przez Ministerstwo Górnictwa i Energetyki, Związek Zawodowy Górników, Wydawnictwo "Śląsk" i Oddział ZLP w Katowicach. Na konkurs nadesłano 32 prace. Jury pod przewodnictwem W. Machejka w składzie: Z. Hierowski, W. Janiurek, T. Kijonka, W. Maciąg, W. Nawrocki, E. Rustanowicz, M. Szczepański, W. Szewczyk i J. Zabierzewska pierwszej nagrody nie przyznało. Trzy równorzędne II nagrody otrzymali: J. Pierzchała za powieść Dzień z nocą na trzy podzielony, A. Siekierski za powieść Czarne i białe pióropusze i L. Wantuła za powieść Urodzeni w dymach. Trzy nagrody trzecie otrzymali: K. Madeja za powieść Początek walki, G. Morcinek za powieść Górniczny zakon i J. Żwirska za powieść Do siebie podobni. 17 XII minister Górnictwa i Energetyki J. Mitrega wręczył nagrody laureatom. /Omówienie: W. Maciąg: Śląsk, węgiel, powieść. "Życie liter.", nr 49/.

167

3 Zmarł w Warszawie Adolf Sowiński /ur. 1914/, poeta, tłumacz. /Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. III, s. 185 - 186; P. Grzegorzczak. Rocznik Literacki 1963, s. 498 - 499/.

g
168
168

2 - 4 Ogólnopolskie Seminarium Prozy w Katowicach zorganizowane przez katowicki Oddział ZLP. W seminarium, które poświęcone było tematyce pracy w literaturze, wzięli m. in. udział: J. Koprowski, J. Lenart, W. Maciąg, T. Nowak, L. Prorok, A. Słucki, H. Worcell i S. Wygodzki. Referaty wygłosili: B. Lubosz i W. Nawrocki.

/a. m./ [A. MAJEWICZ]. "Dzien. Zach.", nr 287. - "Poglądy" 1964 nr 1.

170
169

6 D z i e s i ą t a r o c z n i c a ś m i e r c i K o n s t a n t e g o I l d e f o n s a G a ł c z y ń s k i e g o . Na Cmen- tarzu Wojskowym na Powązkach odbyła się uroczystość złożenia na grobie poety wieńców od Ministra Kultury i Sztuki, ZLP, Stoł. Ra- dy Narodowej, wydawnictwa "Czytelnik", Instytutu Badań Literackich PAN, Muzeum im. A. Mickiewicza, aktorów i organizacji młodzieżo- wych stolicy. 29 XI odbył się w Warszawie wieczór poświęcony po- ezji Gałczyńskiego, na którym obecna była jego żona. Szereg tea- trów studenckich przygotowało specjalne programy złożone wyłącz- nie z utworów poety, a w prasie literackiej ukazały się liczne wspomnienia i artykuły poświęcone jego poezji, m. in. szkic S. Grochowiaka: Nieszczęścia Gałczyńskiego w "Nowej Kulturze" /nr 10/ oraz szkic A. Sandauera: O Gałczyńskim tym razem... bez taryfy ulgowej w "Twórczości" /nr 1/. W szkicu tym znany krytyk wystąpił przeciwko tendencjom kanonizacyjnym w stosunku do Gałczyńskiego, poety, który - zwłaszcza po śmierci - zyskał ogromną popularność i rezonans. Sandauer dał w swoim szkicu próbę analizy "przełomów ideologicznych" poety, jako funkcji swoistego, w dużej mierze sceptyczno-ironicznego sposobu widzenia świata i problemów ideo- wych. Przeciwstawił się przede wszystkim koturnowym i sztucznie "uwznioślającym" interpretacjom utworów Gałczyńskiego, oraz trak- towaniu na serio tego co było w jego twórczości tylko bufonadą i drwiną. ~~Omówił również m. in. tłą polityczną~~ ^{go} głośnego wiersza Gałczyńskiego Skumbrie w tomacie.

Sandauer
chcił się
wizual
siana doty-
owidzenia

Redakcja "Twórczości" chcąc uczcić pamięć Gałczyńskiego i Tuwima w dziesiątą rocznicę ich śmierci zwróciła się do kilku- dziesięciu poetów i kilku krytyków z prośbą aby napisali parę zdań o tych autorach. Choć tylko część zapytanych odpowiedzia- ła na ankietę - wypowiedzi te dały pewien obraz aktualnego sto- sunku przedstawicieli różnych pokoleń i szkół do tych dwóch poe-

tów. W ankiecie, opublikowanej w nr 12 "Twórczości", wzięli udział: E. Balcerzan, Z. Bieńkowski, St. R. Dobrowolski, J. Ficowski, J. Huszcza, M. Jastrun, U. Koziół-Przybylak, J. Kwiatkowski, A. Międzyrzecki, K. Miłobędzka, A. Rymkiewicz, J. M. Rymkiewicz, A. Sandauer, W. Słobodnik, A. Słucki, E. Stachura i A. Stern. Wyniki ankiety podsumował krótko J. Iwaszkiewicz.

Gałczyński - Tuwim [ankieta]. "Twórcz.", z. 12 s. 17 - 32. - S. GROCHOWIAK. "Nowa Kult.", nr 10. - J. IWASZKIEWICZ. "Życie Warsz.", nr 309. - J. Z. JAKUBOWSKI. "Kultura", nr 26. - K. KOŹNIEWSKI. "Polityka", nr 49. - J. PUTRAMENT. "Życie Warsz.", nr 29. A. SANDAUER. "Twórcz.", z. 1 s. 67 - 81. - K. WYKA. "Życie Warsz.", nr 29. - M. WYKA-HUSSAKOWSKA. "Współcz.", nr 24. - M. WYKA-HUSSAKOWSKA. "Życie liter.", nr 48. ¹⁷⁰~~171~~

- 13 Umowa między Centralną Radą Związków Zawodowych i ZLP w sprawie udzielania stypendiów pisarzom, którzy podejmują tematykę pracy po zainicjowaniu się z nią na terenie wielkiszlego zakładu oraz upowszechniania literatury w społeczeństwie i rozszerzania kontaktów pisarzy z zakładami pracy została podpisana w Warszawie. Nowością był postulat tworzenia przy bibliotekach związkowych "kół przyjaciół książki" działających pod opieką ZLP. Podkreślono też potrzebę zwrócenia większej niż dotychczas uwagi pisarzy na życie ludzi pracy w ośrodkach gdzie powstają nowe, wielkie inwestycje przemysłowe. Przewidziano ufundowanie przez poszczególne organizacje związkowe i większe zakłady pracy stypendiów literackich i przyznawanie nagród za dzieła o wysokich

walorach ideowych i artystycznych, związanych z życiem i pracą klasy robotniczej.

174
155

- 14 - 15 C z w a r t e O g ó l n o p o l s k i e S e m i n a r i u m M ł o d y c h P i s a r z y zrzeszonych w korespondencyjnych klubach ZMW w Zielonej Górze. Na seminarium wygłoszono dwa referaty: H. Bereza mówił o sytuacji w młodej prozie polskiej a B. Gołębiowski o wnioskach z lektury 5500 pamiętników młodego pokolenia wsi. W Turnieju Jednego Wiersza jury konkursu wyróżniło pięć wygłoszonych utworów. Dwie pierwsze nagrody otrzymali: J. Kulka za Traktat o imieniu i J. L. Ordan za Rzecz o domach, nagrodę II - E. Michaluk za Opowieść o człowieku i R. Paszenda za Pojednanie z drzewem. Ponadto wyróżniono wiersz Spotkanie z jesienią S. Neumerta.
- 14 - 15 P i e r w s z a o g ó l n o p o l s k a k o n f e r e n c j a p r z e d s t a w i c i e l i k l u b ó w i s t o w a r z y s z e Ń m i ł o ś n i k ó w t e a t r u, zorganizowana z inicjatywy redakcji "Teatru Ludowego" i pisma "Kultura i Życie". W dyskusji postanowiono nadać temu ruchowi bardziej sprecyzowane formy organizacyjne i zwołać w 1964 r. Pierwszy Ogólnopolski Zjazd Kół i Klubów Miłośników Teatru.
- 15 P i ę t n a s t o l e c i e "T r y b u n y L u d u". Od 15 lat /od dnia 15 XII 1948 kiedy w dniu zjednoczenia partii połączyły się redakcje "Głosu Ludu" i "Robotnika"/ dziennik "Trybuna Ludu" jest centralnym organem partii i transmisją jej poglądów i polityki nakreślającej dalsze drogi rozwoju Polski Ludowej.
- 15 D w u d z i e s t o l e c i e ś m i e r c i E d w a r d a S z y m a ń s k i e g o uczciła "Polityka" /nr 50/ publikacją nieznanymi wierszy poety, oraz wspomnieniowym artykułem H. Łado-

172
155174
155174
155

sza /Nasza własność/.

16 Jubileusz pięćdziesięciolecia twórczości Jana Parandowskiego. .
Z okazji jubileuszu odbył się w Teatrze Polskim w Warszawie uroczysty wieczór, na którym obecny był min. kultury i sztuki T. Galiński. W imieniu pisarzy polskich przemawiali: J. Iwaszkiewicz, L. H. Morstin i J. Brzechwa. Z okazji jubileuszu J. Parandowski został odznaczony Orderem Sztandaru Pracy I klasy, przyznanym mu przez Radę Państwa.

20 Zmarł w Krakowie Gustaw Morcinek /ur. 1891/, pisarz. /Informacje bio-bibliograficzne podaje Słownik współczesnych pisarzy polskich, t. II, s. 493 - 501; P. Grzegorzczak. Rocznik Literacki 1963, s. 494 - 496/. Pogrzeb odbył się na koszt państwa w Alei Zasłużonych w Cieszynie.

17 Muzeum Władysława Broniewskiego otwarto przy ul. Jarosława Dąbrowskiego nr 51 w Warszawie w 66 rocznicę urodzin poety. Na domu wmurowano tablicę z napisem: "W tym domu żył i tworzył Władysław Broniewski w ostatnich latach swego życia 1953 - 1963". Wnętrze domu i okalający go ogród pozostawiono w tym stanie, w jakim znajdowały się za życia poety, a w gabinecie zgromadzono najcenniejsze pamiątki. Nakręcono też o życiu i twórczości Broniewskiego film dokumentalny, którego podkład dźwiękowy stanowią utwory recytowane przez poetę.

27 Dziesiąta rocznica śmierci Juliana Tuwima. Na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Alei Zasłużonych odbyła się uroczystość złożenia wieńców na grobie poety przez czynniki oficjalne i liczne rzesze wielbicieli twórczości

19
19/63

119

poety. 13 XII odbył się w Klubie Księgarza na Starym Mieście wieczór poświęcony Tuwimowi. Wspomnienia o Tuwimie wygłosili: J. Brodzki i J. Ficowski a utwory jego recytował J. Małgorzewski.

Ponadto w dziesięciolecie śmierci ukazał się obszerny tom pt. Wspomnienia o Julianie Tuwimie, przynoszący artykuły najbliższych przyjaciół poety, rodziny oraz kolegów-pisarzy. Redakcja "Twórczości" ogłosiła ankietę pt. Gałczyński - Tuwim /zob. poz. 171 /, a czasopismo "Dialog" /nr 12/ trzy szkice omawiające związki Tuwima z teatrem.

J. BRODZKI: Tuwim w teatrze. "Dialog", nr 12 s. 77 - 81. - Gałczyński - Tuwim [ankieta]. "Twórcz.", z. 12 s. 17 - 32. - J. W. GOMULICKI: Mozaika tuwimowska. "Problemy", nr 12 s. 728 - 734. - J. IWASZKIEWICZ. "Życie Warsz.", nr 309. - J. JURANDOT: Teatr mój widzę zabawny. "Dialog", nr 12 s. 86 - 90. - R. MATUSZEWSKI: Jeszcze do niego powrócę... "Polityka", nr 51/52. - W. SADKOWSKI: Świat się tak nazywa - jakim jest prawdziwie. "Tryb. Ludu", nr 354. - J. STRADECKI: Listy J. Tuwima. [Wybór]. "Polityka", nr 51/52. - J. WARNECKI: Notatki o Tuwimie. "Dialog", nr 12 s. 82 - 85. - M. WARNEŃSKA: Warsztat czarodzieja. "Problemy", nr 12 s. 723 - 727. - W. P. SZYMAŃSKI: Cień pochylony bólem. "Współcz." 1964 nr 1. 119
180
173

28 Wystawa "Brecht i jego teatr" w Klubie MPiK w Warszawie zorganizowana przy współudziale warszawskiego Ośrodka Kultury i Informacji NRD. Kilkadziesiąt plansz fotograficznych ukazywało fragmenty różnych spektakli w "Berliner Ensemble", sceny którą Brecht stworzył i przez wiele lat kierował. 180
173

25 Zmarła w Warszawie Marcjanna Fornalska /ur. 1870/, [informacje biograficzne: "Trybuna Ludu"]

3 I 1960, "Trybuna Ludu" 27 XII 1963/, weteran polskiego ruchu rewolucyjnego, członek SDKPiL, KPP, WKP/b/, PPR i PZPR, matka wybitnej działaczki KPP i PPR Małgorzaty Fornalskiej, autorka tomu wspomnień Pamiętnik matki /1960/, uznanego za jedną z najwartościowszy^{ch} publikacji wspomnieniowych z dziejów polskiego ruchu rewolucyjnego.

Grono przyjaciół. "Tryb. Ludu", nr 356. - J. R. [J. RUSZ-
CZYC]. "Tryb. Ludu", nr 355. 181
~~175~~

— Nagrody PAN w dziedzinie nauk społecznych otrzymali: I. Wojnar i H. Szelest z Uniwersytetu Warszawskiego, M. Rakowski z Zakładu Badań Ekonomicznych, W. Kula z Instytutu Historii PAN, S. Kałużyński z Zakładu Orientalistyki PAN, oraz J. Łoziński i B. Wolf z Instytutu Sztuki PAN. 182
~~175~~

— "S p o s ó b b y c i a" K a z i m i e r z a B r a n d y s a.
Powieść psychologiczna odznaczająca się dużym nowatorstwem środków formalnych, której fabuła zamyka się w retrospektywnym monologu bohatera, charakteryzującym przeżycia i urazy człowieka współczesnego: echo wojennych i obozowych przeżyć, konflikty wewnętrzne zrodzone ze współczesności, takie jak poczucie "sfrustrowania" i wyobcowania zawodowego i rodzinnego, obsesja winy itp. W monolog ten wkomponowany jest komentarz odautorski charakteryzujący okoliczności zewnętrzne wydarzeń.

Krytyka porównując Sposób bycia z camusowską koncepcją człowieka zarysowaną w Obcym podkreślała egzystencjalistyczny porządek filozoficzny książki Brandysa. Jej "treść - pisał T. Burek - penetruje obszary, będącej od kilku lat na publicystycznej wokandzie i wysoko notowanej na snobistycznej giełdzie filozofii człowieka". W koncepcji tej los człowieka jest niezależny od jego świadomej decyzji, a tym samym od odpowiedzialności, ponieważ kształtowany jest przez rzeczywistość zewnętrzną, historię, okoliczności socjalne i towarzyskie w które został on uwikłany. Jednakże próba psychologicznej interpretacji tych zagadnień podjęta przez Brandysa spotkała się także z zarzutami krytycznymi. "Ukazanie bezsensu życia - pisał L. M. Bartelski - czy dezintegracji człowieka nie jest w światowej literaturze współczesnej niczym nowym, natomiast nowe może być ukazanie warunków, okoliczności, zbiegu przypadków, które kształtują los, pod warunkiem, że konflikt jest autentyczny. Czy sposób bycia człowieka ujawnia, czy też raczej - może ujawnić - ów bezsens? Ale wtedy bohater musiałby być jak np. Meursault Alberta Camusa z Obcego postacią tragiczną. W pasji deheroizacji swego bohatera Brandys posunął się za daleko. odebrał mu wszelkie walory, uczynił z niego postać nijaką, której sposób bycia właściwie nas nie interesuje. Konflikt jaki zamierzał ukazać Brandys jest w itocie pozorny. Zade-

cydował o tym wybór bohatera".

W recenzjach podkreślano jednak zgodnie unowocześnienie prozy Brandysa w przeciwieństwie do powieści klasycznego realizmu i jej ambitny, eksperymentalny charakter - "paradę modnych chwytów z błyskotliwego eseju z dziedziny mikrosocjologii, takich jak «mikrokompozycja» tak zwanych małych próz, sekwencje filmowego scenariusza, przemienność zbliżeń telewizyjnej kamery, wiele z reportażu" /T. Burek/.

L. M. BARTELSKI: Czy moralitet? "Kultura" 1964 nr 17. -
 T. BUREK: Akt oczyszczenia. "Twórczość" 1964 z. 5 s. 69-72. -
 J. GÓRSKI: Czy życie jest obsesją? "Kierunki" 1964 nr 11. -
 H. KIRCHNER: Nowy sposób bycia Kazimierza Brandysa. "Współczesność" 1964 nr 11. - A. KLIMOWICZ: Na poziomie. "Nowe Książki" 1964 z. 4. s. Z. PEDZIŃSKI: Rozbiór człowieka. "Więź" 1964 z. 11/12 s. 215-218. - H. BEREZA: Między ślepyimi ścianami. "Twórczość" 1965 z. 9 s. 121-123. - W. RABINOWICZ: W pogoni za absolutem czyli dramat ortodoksy. "Współczesność" 1965 nr 17.

Wizyty przedstawicieli świata kulturalnego. W 1963 r. przybyło do Polski kilku pisarzy zagranicznych /zob. poz. 158 / . Ponadto odwiedzili Polskę m. in. następujący pisarze, publicyści, krytycy i naukowcy:
z Argentyny: B. Kordon /I/, z Bułgarii:
M. Christow-Stamienow, M. Nikołow /III/, z Chin: Chu-pun,

Dzao-Szań, Dzia-ke, Kao-man, z Czechosłowacji:
I. Skala /III/, J. Bomholt /31 III - 8 IV/, z Danii:
H. Scherfig /IV/, z Finlandii: P. Lounel /VI/, z
Holandii: E. Stembord /X/, z Iraku: M. A. J.
Mohammed /XII/, z Jugosławii: F. Vodnik, S. Lukic,
A. Sopow /6 XI/, z Meksyku: F. Beniter, C. Fuentes,
G. L. Arzubilde /X/, z NRD: G. Görlich, H. Sachs, A. Schneider /XII/, H. Heiderkranze, z Rumunii: D. Botez /X/, ze
Stanów Zjednoczonych: E. Albee /15 - 20 XII/,
z Węgier: G. Fekete, M. Hubaj, z Włoch: N. Maffezoli /IV/, ze Związku Radzieckiego:
R. Rożdżestwieński /8 - 22 I/, S. Achmadow, A. Barto, J. Pruf,
S. Woronin /II/, A. Surkow /III/, J. Mirska, M. Pawłowa, A. Rewicz, L. Zorin, N. Alturow, E. Gessen, A. Golemba, N. Iljina,
R. Kowaldzi, Z. Mar /IV/, W. Ozierow, D. Pawłynko, S. Swiacki,
M. Borysow, M. Czukowski, D. Samojłow / / .

184

RUCH WYDAWNICZY^x

Ruch wydawniczy 1963 r. objął w zakresie literatury pięknej dla dorosłych 827 tytułów książkowych^{xx} w 11,8 mln. egzemplarzy /w 1962 r. wydano 861 w 13,4 mln. egzemplarzy/. Z zakresu literatury dla dzieci i młodzieży wydano 264 w 13,1 mln. egzemplarzy. W stosunku do r. 1962 nakład łączny literatury pięknej dla dorosłych spadł o 1,6 mln egzemplarzy, to jest o 12%, a literatury dla dzieci i młodzieży o 2,6 mln. egzemplarzy, to jest o 17%. Ilość tytułów spadła o 70 /6%/, z tego literatura polska o 38 /4,5%/, a przekłady o 32 /10%/. Ilość nowych publikacji spadła w porównaniu z r. 1962 nieznacznie - o 7 książek autorów polskich /1%/, i 6 książek autorów obcych /3%/. Wznowienia zmniejszyły się o 31 książek, co stanowi spadek o 10% w porównaniu z r. 1962.

K l a s y c y p o l s c y. Wydania klasyków polskich objęły 65 tytułów w 1 364 tys. egzemplarzy, z czego literatura staropolska - 7 /w 40 tys. egz./, Oświecenie - 2 /w 6 tys. egz./, romantyzm - 21 /w 475 tys. egz./, pozytywizm - 16 /w 489 tys. egz./ i Młoda Polska - 19 /w 354 tys. egz./. W zakresie wydań klasyków uznano zgodnie za najważniejsze wydarzenia: wydanie Listów do ojca Z. Krasińskiego /oprac. S. Pigoń/ i C. K. Norwida Listy do pa-

^x Źródła: Ruch wydawniczy w liczbach, IX: 1963, BN, W-wa 1964; A. Bromberg: Ruch wydawniczy 1963 roku [w:] Rocznik Literacki 1963, W-wa 1965, s. 442 - 450.

^{xx} Ilość książek niezależnie od ilości tomów. Dzieła wielotomowe zaliczone jako jedna książka, jeżeli tomy nie stanowią odrębnej całości.

ni na Karczewie oraz Tragedii włoskiej /oprac. J. W. Gomulicki/.
Kontynuowano wydania dzieł zebranych J. Słowackiego, B. Prusa
/Kroniki, t. XIII/, S. Wyspiańskiego, J. I. Kraszewskiego, W. Sie-
roszewskiego, S. Żeromskiego /Pisma literackie i krytyczne/.
W Bibliotece Pisarzy Polskich IBL ukazały się prace: W. N. Trep-
ka: Liber generationis plebeanorum /"Liber chamorum"/, oraz Wyrazy
polskie w "Słowniku łacińsko-polskim" J. Mączyńskiego, w serii IBL
Teatr Polskiego Oświecenia - J. Wybickiego Utwory dramatyczne. Po-
nadto w ramach prac IBL ukazała się Korespondencja J. I. Kraszew-
skiego i T. Lenartowicza, oraz Pisma krytyczne A. G. Bema /oprac.
Z. Żabicki/. Ponadto ważnym wydarzeniem było rozpoczęcie nowego
wydania Dzienników S. Żeromskiego /oprac. i wstęp. J. Kądziała/.

L i t e r a t u r a m i ę d z y w o j e n n e g o d w u -
d z i e s t o l e c i a . Ilość wznowień literatury okresu między-
wojennego w stosunku do r. 1962 zmalała /w stosunku do r. 1957
zmalala aż trzykrotnie/. Najważniejszym wydarzeniem w tym zakresie
było podjęcie przerwanej w r. 1959 edycji Pism T. Boya-Żeleńskiego
pod red. H. Markiewicza. Ukazały się dwa pierwsze tomy serii
czwartej /i ostatniej/ obejmującej krytykę teatralną /tomy XIX i
XX zawierające cztery kolejne "wieczory" Flirtu z Melpomeną/.
W dziedzinie p o e z j i najważniejszymi wydarzeniami były:
pierwsze wydanie zebranych Wierszy J. Czechowicza /zob. poz. 126 /,
wydanie obszernej antologii postępowej satyry dwudziestolecia pt.
Satyra prawdę mówi... /oprac. Z. Mitzner i L. Pasternak/, oraz
wierszy wybranych T. Hollendra /Liryka i satyra/. Poza tym ukazało
się powtórne wydanie przygotowanego jeszcze przez samego poetę to-
mu Wierszy i poematów W. Broniewskiego, a w tzw. serii "celofano-
wej" PIW-u wybory poezji K. J. Gałczyńskiego, J. Lechonia i J.
Lieberta. Z literatury d r a m a t y c z n e j okresu między-

wojennego ukazało się wznowienie Smierci na gruszy W. Wandurskiego /w adaptacji dla scen amatorskich/. W zakresie p r o z y wznowienia Nocy i dni M. Dąbrowskiej, Dziewcząt z Nowolipek P. Gojawiczyńskiej, Kordiana i chama L. Kruczkowskiego, Granicy Z. Nałkowskiej, Nieba w płomieniach i Króla życia J. Parandowskiego, Dzieci J. Brzozy, Zielonej kadry J. Kossowskiego /ze wstępem K. Koźniewskiego/, Pokusy P. Choynowskiego i - należącego częściowo do dwudziestolecia międzywojennego - Łabędziego gniazda I. Narbutta. W dziedzinie wznowień k r y t y k i tego okresu ukazały się: Pisma krytyczne S. Baczyńskiego /oprac. A. Kijowskiego/, Opowieści o powieści K. W. Zawodzińskiego /oprac. Cz. Zgorzelskiego/ oraz wybór felietonów B. Winawera Ziemia w malignie.

L i t e r a t u r a w s p ó ł c z e s n a . W dziale literatury współczesnej wydano 347 nowych tytułów książkowych o łącznym nakładzie 2870,1 tys. egzemplarzy. P r o z a beletrystyczna objęła 217 nowych tytułów, o nakładzie 2034 tys. egzemplarzy. Współczesną prozę polską w r. 1963 charakteryzuje - zdaniem krytyki - "różnorodność tematyki, oraz poważny wzrost liczby utworów nawiązujących do najbardziej współczesnej tematyki" /H. Zatorska/. Nurt współczesnej prozy politycznej reprezentowały opowiadania L. Kruczkowskiego Szkice z piekła uczciwych /zob. poz. 97 /, oraz powieści: T. Hołuja Drzewo rodzi owoc /zob. poz. 53 /, współczesna powieść polityczna na temat odpowiedzialności za błędy "kultu jednostki" J. Putramenta Pasierbowie,^(zob. poz. 145) oraz Sennik współczesny T. Konwickiego /zob. poz. 166 /. Spośród utworów prozatorskich, które odbiły się najżywszym echem w opinii literackiej trzeba wymienić: J. Andrzejewskiego Idzie skacząc po górach /zob. poz. 134 /, K. Brandysa Sposób bycia,^{((zob. poz. 184))} A. Sandauera Zapiski z martwego miasta,^{((zob. poz. 183))} K. Filipowicza Mój przyjaciel i ryby, W. Macha Agnieszka córka Kolumba, oraz opowiadania: J. Zwiefjskiego Romans

(zob. poz. 100)

z ojczyzną, A. Rudnickiego Kupiec Łódzki i M. Nowakowskiego Silna gorączka. Jednym z wątków reprezentatywnych literatury 1963 r. była wciąż jeszcze żywa tematyka wojenna. Charakterystyczne dla tego nurtu były dwie powieści ukazujące nowe spojrzenie na hitlerowskie zbrodnie: Trismus S. Grochowiaka /zob. poz. 113 / i Eroica A. Kuśniewicza, oraz: R. Bratnego Opowiadania, J. J. Szczepańskiego Motyl, J. Kurczaba List do Wojtka, Z. Safiana Po tym nastąpi cisza..., H. Panasa Na krawędzi nocy, A. Szczypiorskiego Za murami Sodomy, S. Wygodzkiego Nauczyciel tańca, K. Żywulskiej Pusta woda i H. Grunberga Ekipa Antygony (zob. poz. 117), Z. Kiwki Na początku był front, E. Liskowackiego Dzień siódmy i znowu pierwszy, M. Starzyńskiej Osiemnasta. Tematykę współczesną podjęły też utwory: S. Szmaglewskiej Puste miejsce przy stole, E. Paukszty Spowiedź Lucjana Kobieli, J. Stawińskiego Pogoń za Adamem, E. Brylla Studium, M. Patkowskiego Sobótka, S. Fleszarowej Czterech na brzegu lasu, W. Babinicza Za ścianą, J. Kurczaba Kronika serdeczna, J. Kawalca W słońcu, L. Wantuły Zawał, K. Traciewicza Agnieszka i inni, E. Kurowskiego Nowa twarz Teresy i in. Z nowych powieści historycznych ukazały się m. in.: drugi tom powieści T. Parnickiego Nowa baśń /Czas siania i czas zbierania/, T. Kudlińskiego Gniew o Soszannę i W. Rymkiewicza z okresu powstania styczniowego Trzystu pod Dobrą, z powieści egzotycznych - M. Salińskiego Pożegnanie z Pacyfikiem a współczesną prozę obyczajową powieści M. Ukniewskiej Dom zaczarowany, A. Jackiewicza Madame, E. Szelburg-Zarembiny Iskry na wiatr, W. J. Grabskiego Moguncka noc, L. Gomolickiego Czasobranie, A. Minkowskiego Wyznania odszczerpieńca, A. Kamieńskiej Czas małego szczęścia, M. Kotowskiej Most na drugą stronę, tomy opowiadań: wydany po powrocie z emigracji E. Szemplińskiej-Sobolewskiej Powrót z daleka, A. Międzyrzeckiego Śmierć Robinsona, J. Pytłakowskiego Humoreski sentymentalne,

W. Woroszylskiego Dialog o gryzieniu, i in. Z utworów związanych tematycznie z wsią wydano: S. Czernika: Ręka, J. B. Ożoga: Popiół mirtowy, T. Nowaka: Obcoplemienna ballada i S. Piętaka: Plama. Debiutem, który zdaniem krytyków zasługiwał na osobne wyróżnienie były J. Odrowąża-Pieniążka Opowiadania paryskie ^(zob. poz. 135). Ponadto ukazały się liczne pozycje z zakresu reportażu literackiego, m. in. zbiory: J. Stwory: Dzielnica Szwarckopfów, S. Kozickiego: Nie ma ucieczki od ludzi, M. Wańkowicza: Walczący gryf, a z reportaży zagranicznych: W. Zalewskiego: Półsezon w wielkim świecie, J. Putramenta: Cztery strony świata i L. Wolanowskiego: Księżyc nad Tahiti.

W z a k r e s i e p o e z j i wydano 62 nowe tytuły o łącznym nakładzie 153,6 tys. egzemplarzy oraz 16 tytułów w 146 tys. egzemplarzy - satyry. Z dorobku poetów starszej generacji ukazały się nowe zbiory J. Iwaszkiewicza Jutro żniwa, A. Ważyka Wagon, S. Piętaka Zaklinania, J. Śpiewaka Zstąpienie do krateru, J. B. Ożoga W dzień, gdy noc, dwa tomy wyborów: A. Słonimskiego Wiersze 1958 - 1963 i J. Huszczy Nowy wybór wierszy, oraz zbiór epigramatów S. J. Leca List gończy. Z poetów tzw. generacji średniej nowe zbiory A. Włodka: Uważnie mijam^{ie}, E. Hołdy: Twarz^e ku ziemi, A. Kamieńskiej: Rzeczy nietrwałe i wybór z dawnych utworów T. Różewicza pt. Niepokój. Z poetów młodszych - zdaniem krytyki - zasługiwały na uwagę nowe zbiory: S. Grochowiaka: Agresty, J. M. Rymkiewicza: Metafizyka, E. Brylla: Twarz nieodsłonięta i S. Czachowskiego: Czas do człowieka. Z nowych tomików poezji poetów najmłodszych uznano za wyróżniające się wiersze Urszuli Koziół W rytmie korzeni, oraz drugie zbiory H. Poświatowskiej: Dzień dzisiejszy, T. Socha-Lisowskiej: Dom urodzenia, W. Junga: Otwarcie nawiasu, J. Pollakówny: Przytąjenie barwy, A. Olędzkiej-Frybesowej: Okno na wiatr i in. Ponadto wydano antologię Łódzka Wiosna Poetów 1963 /zob. poz. 101 /.

W dziedzinie d r a m a t u najważniejszym wydarzeniem roku było wydanie Utworów scenicznych S. Mrożka /zob. poz. 160 /. Ponadto w wydaniu książkowym ukazał się tylko jeden dramat /L. Prus-Lisieckiej: ... i ludzie wszędzie braćmi/, natomiast 17 nowych utworów scenicznych /z których wiele wzbudziło żywe zainteresowanie krytyki/ ukazało się w czasopiśmie "Dialog", m. in.: A. Słonimskiego Jak było naprawdę /nr 1/, S. Grochowiaka Król IV /nr 1/, H. L. Morstina: Burmistrz z Wieliczki /nr 3/, S. Mrożka Czarowna noc i Śmierć porucznika /nr 5/ oraz J. Strykowskiego Sodoma /nr 8/.

W przeciwieństwie do dramatu bardzo licznie reprezentowane były k s i ą ż k i o t e a t r z e /t e a t r a l i a/. Ukazało się m. in. kilka pozycji z zakresu historii sceny polskiej: Z. Raszewskiego Staroświecczyzna i postęp czasu, J. Szczublewskiego Wielki i smutny teatr warszawski /1868 - 1880/, trzypięciotomowa książka o scenografii Z. Strzeleckiego Polska plastyka teatralna, prace o Słowackim i Fredrze na scenach polskich /S. Dąbrowskiego i R. Górskiego: Fredro na scenie 1817 - 1960 i album Słowacki na scenach polskich/, ponadto nowe tomy esejów teatralnych: J. Parandowskiego: Kiedy byłem recenzentem, J. Pomianowskiego: Antrakt, szkice o aktorach J. P. Gawlika: Twarze teatru, oraz książka popularyzatorska z dziejów teatru T. Kudlińskiego: Maska i oblicze teatru.

N a u k a o l i t e r a t u r z e. Z prac historycznoliterackich ukazały się nowe studia w serii IBL Historia i teoria literatury /podseria Historia literatury/: K. Wyki "Pan Tadeusz" /zob. poz. 136 /, K. Bartoszyńskiego O powieściach F. Skarbka i H. Zaworskiej O nową sztukę. Polskie programy artystyczne lat 1917 - 1922. W serii IBL Archiwum literackie wydano Miscelanea z lat 1800 - 1850. Ukazały się również prace IBL poświęcone

V Międzynarodowemu Kongresowi Sławistów w Sofii: w serii Nauka o Literaturze zbiór: Z polskich studiów slawistycznych /red. J. Magnuszewski/, a w nowej serii wydawniczej IBL Z dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej rozprawy Z teorii i historii literatury, oraz zbiory referatów: Tekstologia w krajach słowiańskich i Studia z dawnej literatury czeskiej, słowackiej i polskiej. W zakresie teorii literatury w serii IBL Poetyka. Zarys encyklopedyczny ukazała się praca zbiorowa pod red. J. Woronczaka: Wiersz. Podstawowe kategorie opisu, cz. I, Rytmika, ponadto w serii IBL Historia i Teoria Literatury /podseria Teoria Literatury/ praca Z. Kopczyńskiej i L. Pszczołowskiej: O wierszu romantycznym. Z tego zakresu ukazało się też studium M. Gołaszewskiej Filozoficzne podstawy krytyki literackiej, oraz dwie prace popularnonaukowe: M. R. Mayenowej O sztuce czytania wierszy i L. Pszczołowskiej Dlaczego wierszem?

Z prac pozaseryjnych IBL wydano pierwszy tom fundamentalnej Bibliografii Literatury Polskiej. "Nowy Korbut" obejmujący hasła ogólne i anonimowe Piśmiennictwa staropolskiego, Słownik współczesnych pisarzy polskich /zob. poz. 96 /, oraz referaty i materiały Sesji Naukowej 50 lat twórczości M. Dąbrowskiej /red. E. Korzeniewska, zob. poz. 93/62 /.

Z prac ogólnych zasługuje również na uwagę wydanie studiów J. Ujejskiego Romantycy, pracy J. Kleinera Zarys dziejów literatury polskiej, W. Krzemińskiej Zarys dziejów literatury dla dzieci i młodzieży, oraz popularnego wyboru sylwetek Pisarzy polskich A. Milskiej.

W zakresie prac historycznoliterackich o poszczególnych pisarzach dużą popularność zdobyły dwie prace o M. Konopnickiej: wydana w serii Ludzie żywi praca M. Szypowskiej Konopnicka jakiej nie znamy, oraz zbiór materiałów J. Baculewskiego Śladami życia

i twórczości M. Konopnickiej. W popularnonaukowej serii Profile ukazały się prace: A. Hutnikiewicza: S. Żeromski i A. Nofer: H. Sienkiewicz. Ponadto ukazała się praca J. Rosnowskiej O W. Polu, a w Bibliotece Polonistyki - Maria Dąbrowska w oprac. Z. Libery.

Z zakresu krytyki literackiej ukazały się m. in. książki: S. Żółkiewskiego Przepowiednie i wspomnienia /zob. poz. 24 /, Z. Żabickiego Tradycja, styl, obyczaj, W. Maciąga Opinie i wróżby, J. Przybosia Sens poetycki, A. Sandauera Stanowiska wobec..., A. Rogulskiego Zwierzenia, oraz dwie książki o pisarzach katolickich: W. Sadkowskiego Literatura katolicka w Polsce i J. Ziomka Wizerunki polskich pisarzy katolickich.

Przekłady z literatury pięknej.

Z literatury amerykańskiej ukazały się w sumie 33 pozycje, m. in. H. Melville Taipi, J. Dos Passos 42 równoleżnik, F. S. Fitzgerald Historia jednego wyjazdu i Odwiedziny w Babilonie, N. West Dzień szarańczy i Miss Lonelyhearst, T. Wolf Spójrz ku domowi aniele, J. Jones Stąd do wieczności, P. Lowry Pod wulkanem oraz antologia 26 współczesnych opowiadań amerykańskich.

Z literatury angielskiej ukazały się 35 pozycje, m. in. nowe przekłady poetyckie G. Chaucer'a Opowieści kanterberyjskie, W. Shakespeare'a Hamlet /oprac. i tłum. W. Chwalewik/, przekłady z poetów elżbietańskich i "metafizyków" J. S. Sito /Śmierć i miłość/, oraz z poetów romantycznych przekłady S. Kryńskiego /Angielscy poeci jezior/. W zakresie prozy - nowe przekłady powieści XIX-wiecznych: J. Austen'a Emma, K. Dickensa Magazyn osobliwości, Hardy'ego Juda nieznany, tom opowiadań J. Galsworthy'ego Karawana i esejów T. S. Elliota Szkice literackie.

Z literatury austriackiej ukazało się 7 pozycji, obejmujących wybitne dzieła XX wieku, m. in. M. R. Rilkego Auguste

Rodin, R. Musila Trzy kobiety i H. Brocha Śmierć Wergilego.

Z literatury b u ł g a r s k i e j wydano 7 pozycji, m. in. powieść E. Stanewa: Wojna z aniołem i tom opowiadań B. Rajnowa: Noc na bulwarach.

Z literatury c z e s k i e j i s ł o w a c k i e j ukazało się 15 pozycji, m. in. z klasyków XX w. wydano F. Šramka Srebrny wiatr i W. Vančury powieść historyczną Małgorzata, córka Łazarza.

Z literatury f r a n c u s k i e j ukazały się 22 pozycje, w tym tomy XIX i XX Komedii ludzkiej H. Balzaca /Fizjologia małżeństwa i Lilia w dolinie oraz Proboszcz wiejski/, E. Zoli Paryż, antologia liryki staroprowansalskiej Brewiarz miłości /oprac. Z. Romanowiczowa/, wybór noweli renesansowej Powiastrki ucieszne a swawolne /oprac. K. Kasprzak/, wybór listów Stendhala: Korespondencja, esejów Mauriaca: Barwa cichnie o zmierzchu, oraz dwa tomy odnoszące się do malarstwa: P. Courthiona: Courbet i J. Guze: Malarze mówią. Z powieści ukazały się m. in. J. Cau: Litość Boga i P. Guimard: Ironia losu.

Z literatury n i e m i e c k i e j wydano 25 pozycji, w tym z literatury dawnej m. in. powieść satyryczną Ch. Reutera Schelmuffsky, dramat Lessinga Natan mędrzec, wiersze W. Goethego Dywan Zachodu i Wschodu, oraz obszerną antologię Niemiecka ballada romantyczna. Z literatury współczesnej m. in. powieści W. Bergengruena Znak ognia, M. Beheim-Schwarzbacha Gwiazda Burgundii, H. Kestena Dzieci z Guerniki, oraz F. C. Weiskopfa: Lissy i Himmelfahrtskommando.

Literatura r o s y j s k a i r a d z i e c k a objęła 82 pozycje, m. in. wybory poezji: W. Chlebnikowa, M. Asiejewa Nadzieja, I. Selwińskiego Polowanie na tygrysa i inne wiersze, L. Martynowa Wiersze wybrane i N. Astafiewej Wiersze. Z zakresu

prozy, ~~z klasyków~~ wydano kolejny tom Z pism F. Dostojewskiego: Białe noce i inne opowiadania, ~~z zakresu prozy m. in.~~ powieść W. Kina Po tamtej stronie, K. Fiedina Ognisko, E. Kapijewa Notatki z frontu 1941 - 1944, nowele J. Nagibina Nocny gość, a z pisarzy młodszego pokolenia: J. Bondariewa Cisza, opowiadania W. Tendriakowa Krótkie spięcie, W. Konieckiego Fala 19.999 i J. Siemionowa Ostatni lot. Z literatury pamiętnikarskiej ukazał się drugi tom wspomnień I. Erenburga Ludzie, lata, życie /1918 - 1921/.

Z literatury w ł o s k i e j wydano 9 pozycji, m. in. powieści L. da Porto Romeo i Julia, I. Calvino Rycerz nieistniejący, M. del Dosso Algierka oraz drugie wydanie cieszącej się wielkim powodzeniem powieści G. T. di Lampeduzy Lampart.

W konkursie na najlepiej wydaną książkę w r. 1963 zorganizowanym przez Polskie Towarzystwo Wydawców Książek z zakresu literatury pięknej dla dorosłych zostały nagrodzone książki: P. Jasienica Polska Jagiellonów /PIW/, A. Mickiewicz Pan Tadeusz /Czytelnik/, Petroniusz Uczta Trimalchiona /Czytelnik/ i S. Szenic Maria Kalergis /PIW/.

RUCH KULTURALNY W CYFRACH

Budżet na kulturę i sztukę wynosił ogółem w 1963 r. - 515 434 tys. a na oświatę i wychowanie - 17 072 tys. W zakresie kultury i sztuki przeznaczono na domy kultury - 4 610 tys., na wystawy - 11 000 tys., na muzea - 65 542 tys., na ochronę zabytków - 76 517 tys., na wymianę kulturalną z zagranicą - 22 380 tys., na biblioteki - 22 910 tys., na teatry - 32 363 tys.

P r a s a. W 1963 ukazywało się ogółem 1 124 tytułów gazet i czasopism o łącznym nakładzie 22 899,3 tys. egzemplarzy. W tej liczbie - 50 gazet w jednorazowym nakładzie 5 697,5 tys. egzemplarzy i 1 074 czasopism o jednorazowym nakładzie 17 201,8 tys. egzemplarzy. W stosunku do r. 1962 należy stwierdzić zwiększenie się liczby tytułów /o 8 tytułów wzrosła liczba wydawanych czasopism obcojęzycznych/ oraz wzrost jednorazowego nakładu gazet o 102,0 tys. egzemplarzy i czasopism /przede wszystkim naukowych i zawodowych/ o ponad 170.0 tys. egzemplarzy. Wzrost nakładu czasopism przypada niemal w całości na tygodniki i miesięczniki. Spadek dotyczył jednak czasopism młodzieżowych i dzieciennych /nakład wydawnictwa Naszej Księgarni zmniejszył się o 330.0 tys. egzemplarzy/.

T e a t r. W 1963 r. czynnych było w Polsce 68 teatrów dramatycznych, które wystawiły ogółem 21 410 przedstawień i imprez /415 sztuk/. Przedstawienia te obejrzało 7 795 tys. widzów.

K i n a. W 1963 r. funkcjonowało w Polsce ogółem 4 784 kin, w tym kin sieci państwowej miejskich - 1 598, wiejskich stałych - 799, wiejskich półstałych - 656, ruchomych - 307, oświatowych - 268, instruktażowych - oraz kin sieci ^{poza} państwowej: miejskich - 561, wiejskich stałych 428, ruchomych - 37. Liczba miejsc w kinach sieci państwowej wynosiła 506 640, a w

kinach sieci pozapaństwowej - 219 935. Jedno miejsce na sali kinowej przypadało na 40 mieszkańców. Ogólna liczba widzów w kinach w r. 1963 wynosiła 180 272 800. Liczba szerokich ekranów powiększyła się w 1963 r. o 100 i wyniosła 700.

W 1963 r. produkcją filmów fabularnych zajmowały się Zjednoczone Zespoły Realizatorów Filmowych obejmujące 7 zespołów a dysponujące Wytwórniami Filmów Fabularnych w Łodzi, Wrocławiu i w Warszawie. Zespoły te wyprodukowały 28 pełnometrażowych filmów fabularnych /z czego 13 szerokoekranowych/.

R a d i o. W 1963 r. zarejestrowanych był 5 701 482 abonentów radiowych; w tej liczbie - 4 371 974 posiadaczy odbiorników lampowych i 5 676 aparatów detektorowych, 137 102 punkty odbiorcze i 1 186 730 głośników radiowęzłowych. W miastach było 3 744 016, a na wsi 1 957 466 abonentów. Na 1000 mieszkańców przypadało średnio 185,1 abonentów. Przy czym na wsi /124,7/ znajdowało się dwa razy mniej posiadaczy odbiorników radiowych niż w mieście /247,8/. Według obliczeń ok. 3 milionów rodzin nie miało jeszcze możliwości słuchania radia.

T e l e w i z j a. W 1963 r. TV obejmowała 18 stacji nadawczych o łącznej mocy kW. Było zarejestrowanych 1 294 615 telewizorów, z czego 1 136 127 w miastach i 158 488 na wsi. Na 1000 mieszkańców przypadało 42 posiadaczy telewizorów /w miastach 74,7, a na wsi 10,0/. Wysoki wzrost abonentów telewizyjnych dawno przekroczył przyrost odbiorników radiowych. 4 II 1963 został w kraju zarejestrowany milionowy abonent telewizyjny.

R u c h k u l t u r a l n o - o ś w i a t o w y. W 1963 r. powstawały nowe placówki kulturalne mające zastąpić dawne świetlice. Placówki takie to m. in. kluby-kawiarnie organizowane wspólnie przez Związek Młodzieży Wiejskiej i Spółdzielczość Zaopatrzenia i Zbytu, przy czym ZMW opiekuje się działalnością

społeczno-kulturalną tych placówek, a GS wiejskie - zaopatrzeniem. Liczba owych klubów-kawiarni na wsi przekroczyła 600. Centralny Zarząd Upowszechnienia Książki i Prasy "Ruch" oraz Związek Młodzieży Wiejskiej organizowały wiejskie kluby "Ruchu". Kluby te łączą funkcje kiosku, czytelnicy i kawiarni. W 1963 r. było ich - 1 141.

186